

CARMEN F.
SIGLER

LO
RES
PLANDE
CIENTE

CARMEN F.
SIGLER

21.07—05.11.2023

Centre del Carme Cultura Contemporània
www.consorcimuseus.gva.es

GENERALITAT
VALENCIANA

CONSORCI
DE MUSEUS
DE LA
COMUNITAT
VALENCIANA

LO
RES
PLANDE
CIENTE

Carmen F. Sigler,
Facultat de Belles Arts, València 1984

Consell General del Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana

President d'honor

Carlos Arturo Mazón Guixot
President de la Generalitat

President

Vicente José Barrera Simó
Vicepresident Primer i Conseller
de Cultura i Esport

Vocals

Antonio Pérez Pérez
President de la Diputació Provincial
d'Alacant

Marta Barrachina Mateu
Presidenta de la Diputació Provincial
de Castelló

Vicente José Mompo Aledo
President de la Diputació Provincial
de València

Begoña Carrasco García
Alcaldeessa de Castelló de la Plana

Luis José Barcala Sierra
Alcalde d'Alacant

María José Catalá Verdet
Alcaldeessa de València

Dolors Pedrós Company
Presidenta del Consell Valencià de Cultura

Pilar Tébar Martínez
Directora General de Patrimoni Cultural
de la Vicepresidència Primera i Conselleria
de Cultura i Esport.
Presidenta de la Comissió Científic Artística

Gerent

José Luis Pérez Pont

Secretària

Maria Eugenia Vives Arlandis
Sotssecretària de la Vicepresidència Primera
i Conselleria de Cultura i Esport

Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana

Direcció — Gerència

José Luis Pérez Pont

Cap d'Unitat de Coordinació de l'Àrea Expositiva

Susana Vilaplana Sanchis

Coordinació d'exposicions

Lucía González Menéndez
Isabel Pérez Ortiz
Vicente Samper Embiz
Tatiana Muñoz López

Programes públics

Eva Doménech López

Educació i mediació

José Campos Alemany

Cap d'Unitat Coordinació Museística

Ignacio Blanco Giner

Cap de Suport Gestió Publicacions

Carmen Claudia Hernández Pérez

Administració

Antonio Martínez Palop
Ana I. Moreno Miñana
Germà Sánchez Eslava
Ana Viña Sanchis
Teresa Soto Ortego

Exposició

Organitza

Consorci de Museus
de la Comunitat Valenciana

Centre del Carme Cultura Contemporània

Direcció
José Luis Pérez Pont

Comissariat

Susana Blas Brunel

Coordinació tècnica

Isabel Pérez Ortiz

Disseny expositiu

Carmen F. Sigler

Disseny gràfic

Marta Negre

Transport i muntatge

Art i Clar S.L.

Assegurances

One underwriting

Producció retolació

Artefacte Servicios Gráficos
SLNE

Impressió fotogràfica

Toñi Escudero
Edilux

Difusió web

Elena Medina Gil

Difusió comunicació

Agència Districte

Difusió xarxes

Eva Rausell
Alejandro Vidal
Paula Sahuquillo

Catàleg

Textos

Susana Blas Brunel
Lola Callejón
Javier Cabello
Semíramis González

Coordinació de la publicació

Isabel Pérez Ortiz

Disseny gràfic i maquetació

Marta Negre

Fotografia

Juan R. Peiró

Traducció al valencià

I més. Serveis Lingüístics i Editorials S.L.

Traducció a l'anglès

Gary Smith Lawson

Impressió i enquadració

Pentagraf Impresores, S. L.

Distribució

Llig - Llibreria de la
Generalitat Valenciana

© dels textos: els autors i les autores
© de les imatges: els autors i les autores,
propietaris/ies i depositaris/ies
© de la present edició: Consorci
de Museus de la Comunitat Valenciana,
2023

ISBN 978-84-482-6915-9
Depòsit Legal V-3330-2023

Agraïments

Centro Cultural Medina Elvira. Atarte (Granada).
Centro Cultural CajaGranada Memoria de Andalucía
(Granada). IES Pedro Soto de Rojas (Granada).
CCCC Centre del Carme Cultura Contemporània
(València). Al meu company Francisco L. Rivera
(PKK) i al meu fill Sasha. A les meues germanes
Teresa, Ana i Ángela F. Sigler. A Susana Blas.
A Javier Cabello. A les meues amigues Carmen
María Belmonte, Carmen Casas Úbeda, Lola Callejón,
Marta Moreno Muñoz, Isabel León, Concha Galdó,
Marina Guillén, Lola Aguilar, Esther Ontiveros,
Lola Ortega, Ana Sánchez-Yebra, Ana Gutiérrez
Sigler i a totes les persones que han participat
en la realització de les obres.

Susana Blas	18 EL RESPLENDENT... I LA LLAVOR QUE GERMINA	26 LO RESPLANDECIENTE... Y LA SEMILLA QUE GERMINA	34 RECO RREGUT 1
Lola Callejón	50 CARMEN F. SIGLER: UN ENTRETEIXIT POETICOVISUAL SOBRE LA CONSCIÈNCIA DEL VIU	58 CARMEN F. SIGLER: UN ENTRETEJIDO POÉTICO-VISUAL EN TORNO A LA CONCIENCIA DE LO VIVO	
Javier Cabello	66 CARMEN F. SIGLER: EL VIDEOART COM A MITJÀ PER A FER FRONT A LA CRISI ECOSOCIAL	72 CARMEN F. SIGLER: EL VIDEO-ARTE COMO MEDIO PARA ENFRENTAR LA CRISIS ECOSOCIAL	78 RECO RREGUT 2
Semíramis González	106 CARMEN F. SIGLER: TEIXIR UN FIL FEMINISTA	112 CARMEN F. SIGLER: TEJER UN HILO FEMINISTA	118 RECO RREGUT 3
	124 DIBUIXOS I ESBOSSOS	128 BIO	
	130 ENGLISH TEXTS		

SUSANA BLAS

Susana Blas Brunel (Madrid, 1969),
és historiadora de l'art i guionista de Metrópolis TVE2.
Ha comissariat «El Resplendent»

EL RESPLENDENT... I LA LLAVOR QUE GERMINA

«El resplendent manifesta un encant profund amb el món, un Compromís amb els fluxos perennes d'activitat d'aquest. El resplendent expressa la vitalitat i la brillantor de la llum; també reflecteix els graus d'intensitat de la unitat de la matèria i l'embull de modulacions compartides entre múltiples espècies».

Rosi Braidotti, *Feminismo posthumano* (2022)

En els últims anys, Carmen F. Sigler ha concebut un conjunt de peces en les quals el sentir ecologista i les preocupacions mediambientals, se situen al centre de la seua recerca. «El Resplendent», el projecte expositiu concebut específicament per a la Sala Dormitori del Centre del Carme, ens incita a comprometre'ns amb la cura urgent de la Terra i dels éssers que l'habiten.

Inspirada per les lectures d'Emanuele Coccia, Rosi Braidotti, Donna Haraway, Lynn Margulis, Thimoty Morton i Giorgio Agamben, entre d'altres, proposa una «metamorfosi» de l'ésser humà, que ens conduïska a recuperar «el resplendent», el flux energètic vital en la seua dimensió més autèntica, interconnectada i solidària.

En paraules del filòsof Emanuele Coccia, «així com els insectes deposen els vells cossos seus i adquireixen una nova manera de vida, els homes han de depositar l'antiga manera de vida per a adoptar-ne una de nova». Es tractaria d'un canvi «més enllà de la conversió i la revolució», que implica assumir una part fixa i compartida de la nostra essència. «En la conversió, el que canvia és exclusivament el subjecte: les opinions, les actituds, la seua manera de ser es transformen, però el món hi continua. En una metamorfosi, la potència que ens travessa i ens transforma no és en absolut un acte de voluntat conscient i personal. Ve d'una altra part, és més antiga que el cos que ella fabrica i opera més enllà de qualsevol decisió».¹

¹ Emanuele Coccia, *Metamorfosis. La fascinante continuidad de la vida*. Siruela, Madrid, 2021.

Aquesta definició de *metamorfosi* pot servir-nos metafòricament per a entendre l'actitud a partir de la qual Carmen F. Sigler ens convida a activar el recorregut ideat, una actitud que sol·licita una part de reconeixement, d'acceptació, de pertinença a un «Tot», i una altra, que anima a fer un pas conscient i formar part del canvi.

Aquest flux energètic que medita i somia alhora, circula a la perfecció per la Sala Dormitori, que guarda la memòria de la seua primera funció: ser el dormitori dels monjos. Resar, meditar... i somiar. Formar part d'un canal de llum, que vincula a tots els éssers vius.

En la penombra, imatges oníriques embolcallants i metàfores visuals netes s'hi fonen, ideant un ambient poètic i de somni, que ens fan entrar sense prejudicis i des de la intuïció en un viatge d'autoconeixement.

UN RECORREGUT EN TRES ÀMBITS I UN MUR QUE TRAVESSAR

La idea de senda o camí iniciàtic és present en les últimes propostes expositives de Carmen F. Sigler, en què ens convida a seguir-la en els seus rituals d'aprenentatge.

L'espai es divideix en dues àmplies estades separades per un mur, partit per un clivell, que obri l'accés entre la primera i la segona sala. La invitació a travessar el llindar és determinant. No per ser una acció senzilla perd força la voluntat de canvi. La sala esdevé un dispositiu performatiu, en el qual podem fer «un primer pas», literal i simbòlic, cap al compromís mediambiental.

La necessitat de traspasar l'obertura al mur representa per a l'artista «desafiar les oposicions binàries, desfer la dualitat entre naturalesa i cultura perquè tot siga una *naturacultura*, que ens permeta una millor comprensió de la interdependència mútua dels altres humans i dels no humans». Notem que, en aquesta frase, Sigler cita un concepte clau: la *interdependència*, que afirma la interconnexió de tots els pobladors del planeta. Un concepte desenvolupat al llarg dels segles per diverses cultures primigènies i que és la base, al costat de la compassió, de l'espiritualitat oriental: defugir el dualisme, que ens separa. Fa poc, la filosofia i la ciència han revalidat aquests antics pressupostos, i han creat llaços entre l'antropologia i l'espiritualitat, com posa de manifest l'aposta per les aliances entre espècies.

PRIMER RECORREGUT: «ENTRESÓN»

En aquesta primera estada trobem, en una atmosfera onírica, un grup d'obres que aborden l'activisme ecofeminista del qual forma part l'artista. Coneixerem un grup de dones unides davant l'emergència climàtica.

En *Les pietats* (2023), un ritual de conscienciació ens fa sentir l'energia comuna, compartida per tots els éssers vivents.

A partir de la recuperació de la iconografia de *La pietat* de Miquel Àngel, en aquesta versió compromesa i col·lectiva, «les mares» volen fer reviure tres cossos que han resultat malparats: un animal, una planta i un humà. Els gestos de les mans de les dones dibuixen mudràs que recorden antics rituals ancestrals. «L'energia vital (el resplendent) flueix des del cor, travessa la ment i acaba a la mà». «Una mà, que, en tancar el puny en senyal de ràbia davant les injustícies, és també un gest de compassió i cura per un món fet malbé i que pateix» —escriu l'artista—.

Mentrestant, en diàleg amb aquesta projecció, sentim en el vídeo *Veus* (2023) els comentaris de les persones activistes que denuncien la situació mediambiental actual i com van passar de la preocupació a l'exercici de l'activisme.

A manera de síntesi de les motivacions de l'acció, el tríptic fotogràfic: *Les tres pietats* (2023) fixa una renovada iconografia per a *La pietat*, que incorpora —en paraules de l'autora—, «els animals, les plantes, i els cossos de nadius i dones, com a parts d'una mateixa violència fonamenten».

Per la seua part, els conceptes de *naturalesa* i *cultura* es dilueixen en l'escultòrica: *Naturacultura* (2023): un llibre de ciència que es fon en sintonia absoluta amb la molta i la vegetació.

SEGON RECORREGUT: «METAMORFOSI»

Una vegada travessat el llindar del mur obert, després d'exposar-nos al ritual de *Les pietats*, en aquest segon àmbit pot arribar el «despertar», expressat en una sèrie de peces que ens recorden la interdependència de totes les espècies del planeta.

I entre aquestes obres, des de la bellesa i la serenitat, *Ressorgir* (2023) ens recorda «que l'individu existeix gràcies a les relacions simbiòtiques amb altres espècies» —en paraules de l'autora—.

En aquest parentiu amb altres éssers vius es detenen tant *Sintonies* (2023) com *El joc de la simbiosi* (2023), i s'hi afirma «la consciència que tot allò que tenim d'humans excedeix els límits del nostre mateix cos».

Completa l'itinerari de la sala: *Entrar en matèria* (2023), una acció que ha fet la mateixa Sigler en la qual la seua imatge distorsionada i pixelada, va recuperant nitidesa i definició a mesura que es fusiona amb elements orgànics (pol·len, aigua, terra, mel, plantes...). La peça obri una conversa sobre el perill d'oblidar la connexió amb la natura, enlluernats pels avanços de la intel·ligència artificial.

I també pot contemplar-se un conjunt de peces recents, fetes durant la pandèmia, que commouen especialment, per encapsular el sentir paradoxal d'aquells dos anys en què la Humanitat va parar de manera global i es van albirar tantes pors com utopies noves. En *Al·legoria en tres actes* (2021), concebuda com un poema visual en tres temps, l'artista examina la relació amb «els altres éssers» que coexisteixen amb nosaltres.

En *El temps de la flama* (2021) recorre a una tríada de dones vestides de roig com a atribut de l'emoció i el canvi humans, un entorn rural, un xiquet, un ase i un ciri la flama del qual ens insta a sentir el temps i aprehendre'l, per a percebre, segons relata l'artista, que «els animals són els que tenen el sentit últim, la consciència del que és realment important».

TERCER RECORREGUT: «EL LABORATORI»

Una vegada explorada l'experiència immersiva que ofereixen les dues primeres estades de la instal·lació, imbuïdes d'una atmosfera irreal, quasi mística, ens semblava important crear un espai de transició, abans d'eixir al carrer..., una mena de càpsula d'aterratge. Per aquesta raó, el «laboratori» s'ha concebut amb un to «més terrenal» que ajude a assentar les emocions i les idees que es reben.

En aquest espai de vigília, de treball, poden visionar-se algunes peces icòniques de la creadora, així com consultar material relatiu a tota la seua trajectòria. Pensem que videoaccions com ara *Temps* (1996), *Sincronisme* (1996) o *Ous* (1998), per posar alguns exemples, ja formen part de la història del videoart espanyol.

DIBUIXAR IMATGES DE L'INNOMENABLE I NARRAR L'INVISIBLE

Carmen F. Sigler té una sensibilitat única per a harmonitzar imatge i paraula, el silenci i la veu. Sembla, d'alguna manera, com si sabera crear visions per a allò que no es pot nomenar, i remors i crits per a allò que esdevé invisible als nostres ulls... o que no volem veure.

La cuidada factura de les imatges presenta una sèrie de trets que fan que els seus treballs siguin immediatament identificables: els enquadraments inspirats en referències pictòriques, la combinació de força i dolçor, el temps encapsulat en els enquadraments..., de vegades asfixiant i de vegades, alliberador...

Després de la imatge polida, un fora de camp imaginari s'estén per la ment de cada espectador, que s'emporta l'escena a casa, a la memòria personal. La cruesa inicial se suavitzava amb un to de somni, de calor poètica. Imatges que resultarien excessives s'harmonitzen en una composició geomètrica que sempre transmet bellesa, energia, honestat.

En realitat, la pràctica pictòrica va ser la primera formació de l'artista, d'aquí ve que resulte imprescindible considerar els seus dibuixos més enllà de simples esbossos i per aquesta raó apareixen exposats en la mostra com a complement d'alguns projectes.

LA MATERNITAT ESTESA

Acostumen a recordar els ensenyaments budistes i d'altres tradicions ancestrals: hauríem d'estimar tots els éssers de la Terra, com ho fa una mare, que sempre acull compassiva i sense jutjar els fills. Aquest concepte de maternitat «revisada i estesa» sobrevola els últims treballs de Carmen, i amplia les investigacions que sobre *maternar* ha desenvolupat des dels seu començament. La proposta ara és que siguem «mares» del nostre planeta i de tota la vida que el conforma.

Per això guanya importància en el projecte una de les seues últimes accions col·lectives, que pot contemplar-se al Laboratori: *Som aquí* (2023), un treball en col·laboració amb Carmen Casas Úbeda, professora de plàstica de l'IES Soto de Rojas de Granada i els seus i les seues alumnes. El colofó de l'experiència ha sigut l'enregistrament d'una acció col·lectiva sobre la rellevància de l'aigua. Un grup de xiques i xics, vestits amb samarretes

blanques, duen a les mans una bola de gel tenyida de blau amb plantes i llavors, feta amb neu de Sierra Nevada. La metàfora del gel fonent-se ens recorda que hem d'actuar davant la degradació ambiental.

Vivim una crisi ecològica que també és espiritual. Cal despertar la ment i el cor. Treballar juntes és important i ens toca fer aquest camí que Carmen F. Sigler dibuixa. Es fa inevitable la cooperació entre espècies, tal com Lynn Margulis i Donna Haraway, entre altres autores, proposen. Les dues qüestionen el paradigma dominant de la competència i l'individualisme en la biologia i la cultura, i fomenten una ètica de la responsabilitat.

Si de veres desitgem que la nostra llavor germine, hem d'augmentar l'àmbit de la nostra compassió fins arribar a tots els éssers sintents sense excepció.

Madrid, 15 de juny de 2023

SUSANA BLAS

Susana Blas Brunel (Madrid, 1969),
es historiadora del arte y guionista de Metrópolis TVE2.
Ha comisariado «Lo Resplandeciente»

LO RESPLANDECIENTE... Y LA SEMILLA QUE GERMINA

«Lo resplandeciente manifiesta un profundo encanto con el mundo, un compromiso con sus flujos perennes de actividad. Lo resplandeciente expresa la vitalidad y el brillo de la luz, también refleja los grados de intensidad de la unidad de toda materia y la maraña de modulaciones compartidas entre múltiples especies».

Rosi Braidotti, *Feminismo posthumano* (2022)

En los últimos años, Carmen F. Sigler ha concebido un conjunto de piezas en las que el sentir ecologista y las preocupaciones medioambientales, se sitúan en el centro de sus búsquedas. «Lo Resplandeciente», el proyecto expositivo concebido específicamente para la Sala Dormitori del Centro del Carmen, nos incita a comprometernos con el cuidado urgente de la Tierra y de los seres que la habitan.

Inspirada por las lecturas de Emanuele Coccia, Rosi Braidotti, Donna Haraway, Lynn Margulis, Thimoty Morton y Giorgio Agamben, entre otras, propone una «metamorfosis» del ser humano, que nos conduzca a recuperar «lo resplandeciente», el flujo energético vital en su dimensión más auténtica, interconectada y solidaria.

En palabras del filósofo Emanuele Coccia: «así como los insectos deponen sus viejos cuerpos y adquieren un nuevo modo de vida, los hombres deben deponer su antiguo modo de vida para adoptar uno nuevo». Se trataría de un cambio «más allá de la conversión y la revolución», que implica asumir una parte fija y compartida de nuestra esencia. «En la conversión, el que cambia es exclusivamente el sujeto: sus opiniones, sus actitudes, su manera de ser se transforman, pero el mundo permanece. En una metamorfosis, la potencia que nos atraviesa y nos transforma no es en absoluto un acto de voluntad consciente y personal. Viene de otra parte, es más antigua que el cuerpo que ella fabrica y opera más allá de cualquier decisión».¹

¹ Emanuele Coccia, *Metamorfosis. La fascinante continuidad de la vida*. Siruela, Madrid, 2021.

Esta definición de «metamorfosis» puede servirnos metafóricamente para entender la actitud desde la que Carmen F. Sigler nos invita a activar el recorrido ideado, una actitud que solicita una parte de reconocimiento, de aceptación, de pertenencia a un «Todo», y otra, que anima a dar un paso consciente y formar parte del cambio.

Este flujo energético que medita y sueña a la vez, circula a la perfección en la Sala Dormitori, que guarda la memoria de su primera función: ser el dormitorio de los monjes. Rezar, meditar... y soñar. Formar parte de un canal de luz, que vincula a todos los seres vivos.

En la penumbra, envolventes imágenes oníricas y limpias metáforas visuales se funden, ideando un ambiente poético y de ensueño, que nos adentra sin prejuicios y desde la intuición en un viaje de autoconocimiento.

UN RECORRIDO EN TRES ÁMBITOS Y UN MURO QUE ATRAVESAR

La idea de senda o camino iniciático está presente en las últimas propuestas expositivas de Carmen F. Sigler, invitándonos a seguirla en sus rituales de aprendizaje.

El espacio se divide en dos amplias estancias separadas por un muro, quebrado por una grieta, y que abre el acceso entre la primera y la segunda sala. La invitación a atravesar el umbral es determinante. No por ser una acción sencilla pierde fuerza la voluntad de cambio. La sala se convierte en un dispositivo performático, en el que podremos dar «un primer paso», literal y simbólico, hacia el compromiso medioambiental.

La necesidad de traspasar la abertura en el muro supone para la artista «desafiar las oposiciones binarias, deshacer la dualidad entre naturaleza y cultura para que todo sea una *naturacultura*, que nos permita una mejor comprensión de la interdependencia mutua de los demás humanos y de los no humanos».

Notemos que, en esta frase, Sigler cita un concepto clave: la interdependencia, que afirma la interconexión de todos los pobladores del Planeta. Un concepto desarrollado a lo largo de los siglos por diversas culturas primigenias y que es la base, junto con la compasión, de la espiritualidad oriental: rehuir el dualismo, que nos separa. Recientemente, la filosofía y la ciencia han revalidado estos antiguos presupuestos, creando lazos entre la antropología y la espiritualidad, como pone de manifiesto la apuesta por las alianzas entre especies.

PRIMER RECORRIDO: DUERMEVELA

En esta primera estancia encontramos, en una atmosfera onírica, un grupo de obras que abordan el activismo ecofeminista del que la propia artista forma parte. Vamos a conocer a un grupo de mujeres unidas ante la emergencia climática.

En *Las Piedades* (2023), un ritual de concienciación nos hace sentir la energía común, compartida por todos los seres vivientes.

Recuperando la iconografía de *La Piedad* de Miguel Ángel, en esta versión comprometida y colectiva, «las madres» buscan revivir tres cuerpos maltrechos: un animal, una planta y un humano. Los gestos de las manos de las mujeres dibujan mudras que recuerdan antiguos rituales ancestrales. «La energía vital (lo resplandeciente) fluye desde el corazón, atraviesa la mente y acaba en la mano. «Una mano, que, al cerrar el puño en señal de rabia ante las injusticias, es también un gesto de compasión y cuidado por un mundo dañado y sufriente» —escribe la artista—.

Mientras, en diálogo con esta proyección, escuchamos en el vídeo *Voces* (2023) los comentarios de las personas activistas que denuncian la situación medioambiental actual y cómo pasaron de la preocupación al ejercicio del activismo.

A modo de síntesis de las motivaciones de la acción, el tríptico fotográfico: *Las tres piedades* (2023) fija una renovada iconografía para *La Piedad*, incorporando (en palabras de la autora): «a los animales, las plantas, y los cuerpos de nativos y mujeres, como partes de una misma violencia fundamentan».

Por su parte, los conceptos de naturaleza y cultura se diluyen en la escultórica: *Naturacultura* (2023): un libro de ciencia que se funde en absoluta sintonía con musgo y vegetación.

SEGUNDO RECORRIDO: METAMORFOSIS

Atravesado el umbral del muro abierto, tras exponernos al ritual de *Las Piedades*, en este segundo ámbito puede llegar el «despertar», expresado en una serie de piezas que nos recuerdan la interdependencia de todas las

especies del planeta. Y entre estas obras, desde la belleza y la serenidad, *Resurgir* (2023) nos recuerda «que el individuo existe gracias a las relaciones simbióticas con otras especies» —en palabras de la autora—.

En este parentesco con otros seres vivos, se detienen tanto *Sintonías* (2023) como *El juego de la simbiosis* (2023), afirmando «la conciencia de que cuanto tenemos de humanos excede los límites de nuestro mismo cuerpo.»

Completa el itinerario de la sala: *Entrar en materia* (2023), una acción realizada por Sigler en la que su imagen distorsionada y pixelada, va recuperando nitidez y definición a medida que se fusiona con elementos orgánicos (polen, agua, tierra, miel, plantas... etc.). La pieza abre una conversación en torno al peligro de olvidar la conexión con la naturaleza, deslumbrados por los avances de la Inteligencia Artificial.

Y también puede contemplarse un conjunto de piezas recientes, realizadas durante la pandemia, que conmueven especialmente, por encapsular el sentir paradójico de esos dos años en los que la Humanidad paró de forma global y se vislumbraron tanto miedos como nuevas utopías. En *Alegoría en tres actos* (2021), concebida como un poema visual en tres tiempos, la artista examina la relación con «los otros seres» que coexisten con nosotros.

En *El tiempo de la llama* (2021) recurre a una triada de mujeres vestidas de rojo como atributo de la emoción y el cambio humanos, un entorno rural, un niño, un asno y una vela cuya llama nos insta a sentir el tiempo y aprehenderlo, para percibir, según relata la artista, que «los animales son los que tienen el sentido último, la conciencia de lo que es realmente importante».

TERCER RECORRIDO: EL LABORATORIO

Una vez explorada la experiencia inmersiva que ofrecen las dos primeras estancias de la instalación, imbuidas de una atmósfera irreal, casi mística, nos parecía importante crear un espacio de transición, antes de salir a la calle... una suerte de cápsula de aterrizaje. Por esta razón, el «laboratorio» se ha concebido con un tono «más terrenal» que ayude a asentar las emociones e ideas recibidas.

En este espacio de vigilia, de trabajo, pueden visionarse algunas piezas icónicas de la creadora, así como consultar material relativo a toda su trayectoria. Pensemos que videoacciones como *Tiempo* (1996), *Sincronismo* (1996) o *Huevos* (1998), por poner algunos ejemplos, ya forman parte de la Historia del videoarte español.

DIBUJAR IMÁGENES DE LO INNOMBRABLE Y NARRAR LO INVISIBLE

Carmen F. Sigler tiene una sensibilidad única para armonizar imagen y palabra, el silencio y la voz. Parecería, de algún modo, que sabe crear visiones para aquello que no se puede nombrar, y susurros y gritos para aquello que se torna invisible ante nuestros ojos... o que no queremos ver.

La cuidada factura de sus imágenes presenta una serie de rasgos que hacen sus trabajos rápidamente identificables: los encuadres inspirados en referencias pictóricas, la combinación de fuerza y dulzura, el tiempo encapsulado en los encuadres... unas veces asfixiante y otras, liberador...

Tras la imagen pulida, un fuera de campo imaginario se extiende en la mente de cada espectador, que se lleva la escena a casa, a su memoria personal. La crudeza inicial se suaviza con un tono de ensueño, de calor poético. Imágenes que resultarían excesivas se armonizan en una composición geométrica que siempre transmite belleza, energía, honestidad.

En realidad, la práctica pictórica fue la primera formación de la artista, de ahí que resulte imprescindible considerar sus dibujos más allá de simples bocetos y por esta razón aparecen expuestos en la muestra complementando algunos proyectos.

LA MATERNIDAD EXTENDIDA

Acostumbran a recordar las enseñanzas budistas y de otras tradiciones ancestrales, que deberíamos amar a todos los seres de la Tierra, como lo hace una madre, que siempre acoge compasiva y sin juzgar a sus hijos. Este concepto de maternidad «revisada y extendida» sobrevuela los últimos trabajos de Carmen, ampliando las investigaciones que sobre «maternar» ha desarrollado desde sus inicios. La propuesta ahora es que seamos «madres» de nuestro Planeta y de toda la vida que lo conforma.

De ahí que cobre importancia en el proyecto una de sus últimas acciones colectivas, que puede verse en el Laboratorio: *Estamos aquí* (2023), un trabajo en colaboración con Carmen Casas Úbeda, profesora de plástica del IES Soto de Rojas de Granada y su alumnado. El colofón de la experiencia ha sido la grabación de una acción colectiva en torno a la relevancia del agua. Un grupo de chicas y chicos, vestidos con camisetas blancas, portan en sus manos una bola de hielo teñida de azul con plantas y semillas, realizadas con

nieve de Sierra Nevada. La metáfora del hielo derriéndose nos recuerda que debemos actuar ante la degradación ambiental.

Vivimos una crisis ecológica que también es espiritual. Es necesario despertar mente y corazón. Trabajar juntas es importante y nos toca hacer ese camino que Carmen F. Sigler dibuja. Se hace inevitable la cooperación entre especies, tal y como Lynn Margulis y Donna Haraway, entre otras autoras, proponen. Ambas cuestionan el paradigma dominante de la competencia y el individualismo en la biología y la cultura, y fomentan una ética de la responsabilidad.

Si de verdad deseamos que nuestra semilla madure, hemos de aumentar el ámbito de nuestra compasión hasta abarcar a todos los seres sintientes sin excepción.

Madrid, 15 de junio de 2023

RECO RREGUT 1/ LAS PIEADADES

LES PIETATS 2023 LAS PIEADADES 2023

Duració: 4 min 29 s
 Autora: CARMEN F. SIGLER
 Producció: Concha Alfaro
 Enregistrament: Jorge Rodríguez Puche
 Fotografia: Francisco L. Rivera
 Il·luminació: Víctor Rivera
 Enregistrament: Centre Cultural Medina Elvira (Atarfe, Granada)

Participants: Irene Gómez Fernández, Natalia López García, Paula Martínez Hidalgo, Fanny Archila Gallegos, Ángela Zarauz Sancho, Lola Aguilar González, M.ª Dolores Ortega Reyes i la xiqueta Lucía Rodríguez

Produït pel Consorci de Museus de la Generalitat Valenciana per a l'exposició «El Resplendent». Centre del Carme Cultura Contemporània. València, 2023.

Still frames

SINOPSI

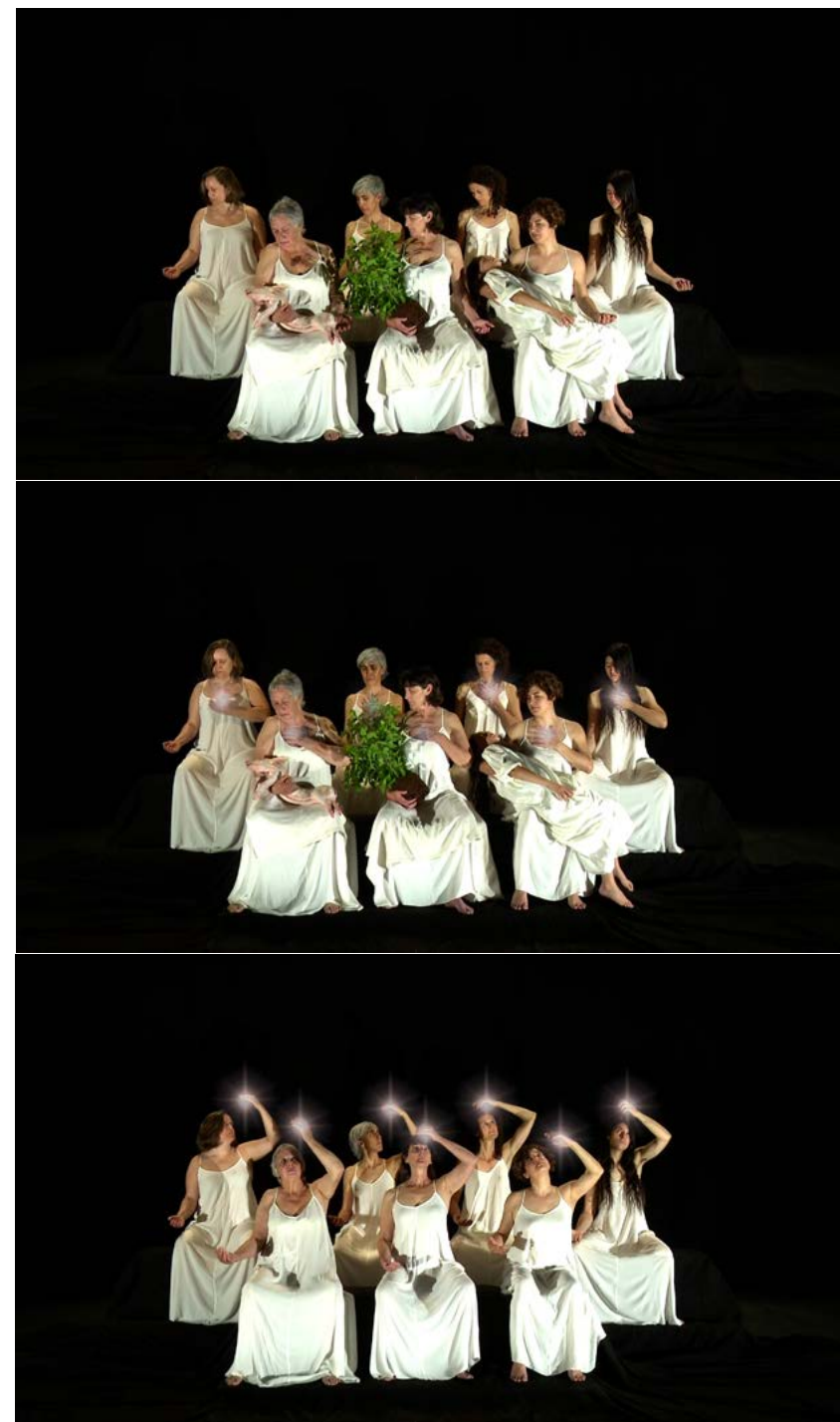
Les dones, els animals i allò que no és humà s'associen amb la naturalesa passiva. Aquesta associació ha fonamentat l'estructura de dominació que han suportat i compartit a conseqüència del pensament antropocèntric.

Set dones activistes en la vida real, reproduïxen la postura de *La Pietat* de Miquel Àngel. Unides per la mateixa energia vital en la lluita per la justícia social i mediambiental.

SINOPSIS

Las mujeres, los animales y lo no humano se asocian con la naturaleza pasiva. Esta asociación ha fundamentado la estructura de dominación que han soportado y compartido como consecuencia del pensamiento antropocéntrico.

7 mujeres activistas en la vida real, reproducen la postura de *La Piedad* de Miguel Ángel. Unidas por la misma energía vital en la lucha por la justicia social y medioambiental.

Activistes / Activistas

Ángela Zarauz Sancho
Asociación *Mucha Gente Pequeña*. Granada

Fanny Archila Gallegos
Agrupación *Granadina de Naturalistas para la Defensa de la Naturaleza* (A.G.NA.DE.N). Granada

Lola Aguilar González
Grupo *X una Granada Habitable*. Granada

María Dolores Ortega Reyes
Asociación *Árboles contra el cambio climático*. Granada

Natalia López García
Asociación conservacionista *Somos Río Dílar*. Dílar, Granada

Irene Gómez
Colectivo *La nieve no es de naide*. Monachil, Granada

Paula Martínez Hidalgo
Fridays For Future.
Greenpeace.
La plataforma de la Casería de los Cipreses. Granada

Marta Moreno Muñoz
Extinction Rebellion / Scientist Rebellion
(*Rebelión científica y académica*) España

Esther Ontiveros
Grupo *X una Granada Habitable*. Granada

Marina Guillén Marcos
Grupo *X una Granada Habitable*. Granada

Concha Alfaro
Representante en el Consejo de Participación del Espacio Natural de Sierra Nevada. Granada
Grupo *X una Granada Habitable*. Granada.

LES VEUS 2023 LAS VOCES 2023

Duració: 14 min

Autora: CARMEN F. SIGLER

Producció: Concha Alfaro

Enregistrament: Francisco L. Rivera

Participants: Marta Moreno
Muñoz, Concha Alfaro Baena,
Lola Aguilar González,
M.ª Dolores Ortega Reyes,
Marina Guillén Marcos,
Esther Ontiveros Olmedo
i Javier Cabello Piñar

Produït pel Consorci de Museus
de la Generalitat Valenciana per
a l'exposició «El Resplendent».
Centre del Carme Cultura
Contemporània. València,
2023.

SINOPSI

Persones activistes ens relaten com
veuen la situació mediambiental actual
i com han passat de la «preocupació»
a l'activisme i quins hi són els àmbits
d'actuació.

SINOPSIS

Personas activistas nos relatan
cómo ven la situación medioambiental
actual y cómo han pasado de la
«preocupación» al activismo y cuáles
son sus ámbitos de actuación.

Still frames

LES TRES PIETATS 2023
LAS TRES PIEDADES 2023

170 × 100 cm (cada peça / cada pieza)

3 fotografies sobre alumini
 3 fotografías sobre aluminio

NATURACULTURA 2023

6 llibres intervinguts amb plantes,
 molsa i text manuscrit

6 libros intervenidos con plantas,
 musgo y texto manuscrito

LOLA CALLEJÓN

Lola Callejón Acién (Dalías, Almería, 1960), és biòloga, professora en un centre públic de Granada i poeta

* Poesies traduïdes al valencià

CARMEN F. SIGLER: UN ENTRETEIXIT POETICOVISUAL SOBRE LA CONSCIÈNCIA DEL VIU

Privilegi i agraïment és el que sent per la invitació que em fa Carmen F. Sigler per a participar en aquest catàleg. M'acoste a «El Resplendent» —la seua nova obra— a partir de les coincidències, de les confluències, que m'hi uneixen, i no tant des d'una anàlisi de les tècniques audiovisuals seues. Hi ha tres eixos d'aquest afluir: una marxa feminista, una consciència ambiental i, finalment, un llenguatge molt proper a la poesia —*poesia visual* seria el terme correcte en aquest cas— que em lliga estretament als seus discursos.

Lleu conclusió

La terra sagna
tinta verda
reduint-ne la grandària,
com si un udol gutural
es perdera, a poc a poc, en l'univers.

Del poemari *Tinta verde*,
Lola Callejón

Però comencem pel principi: vaig conèixer Carmen F. Sigler en un entorn feminista, coincidim en l'Assemblea de Dones de Granada (AMG, sigles en castellà) l'any 2008, encara que ella havia col·laborat ja en el disseny de diversos cartells del nostre cicle de cinema «Mirant nosaltres». En aquell moment, com a Assemblea de Dones, estàvem immerses en dos projectes molt interessants. D'una banda, ens impliquem (al costat de la Federació Estatal d'Organitzacions Feministes) en l'organització de les Jornades Feministes estatals «Granada, 30 anys després. Ací i Ara», que es feren el desembre de 2009. D'altra banda, volíem rescatar la memòria històrica de l'AMG, perquè detectàvem un buit en aquest tema, i sentíem la necessitat de visibilitzar quaranta anys de la nostra marxa feminista a la ciutat de Granada. Tots dos processos obligar a fer una gran feina de coordinació

i debat intens en molts camps temàtics. Va ser llavors que diverses accions i plantejaments van connectar les nostres mirades (la de Carmen F. Sigler i la meua) cap a una anàlisi de gènere no deslligat de la preocupació ecològica, enfocaments des d'un ecofeminisme no essencialista que trencara el binomi cultura-natura, una lectura d'arrels i compromesa, crítica amb el devastador capitalisme patriarcal. Igualment, i en aquell mateix context, l'aportació que va fer Carmen des de la seua expressió artística com a realitzadora va ser clau per al documental que vam estar desenvolupant durant uns anys —i que vam acabar el 2015—, sota el títol *La Asamblea de Mujeres de Granada 40 años de lucha feminista*. De la mà de l'AMG, va dirigir i va coordinar el guió d'aquest document basat en la nostra memòria, amb perspectiva històrica, mitjançant entrevistes fetes a diverses de les protagonistes. Un document imprescindible per a reconstruir la genealogia del feminisme a la nostra ciutat des dels anys setanta. Un reflex, igualment, del feminisme de la resta del país. La mirada, la càmera i el treball conscienciós seu a més del seu vincle feminista van ser determinants per al resultat final.

A partir d'aquesta confluència feminista que ens uneix, i amb una certa continuïtat en el temps, hem mantingut un nexa i això m'ha permés fer un seguiment de l'obra de Carmen F. Sigler. Es constata la seua mirada crítica en les construccions patriarcales. Per exemple, en la seua obra *Billetes*, de 2014, aborda la repercussió que té la crisi econòmica sobre les dones. També veiem aquesta mirada feminista en el muntatge que va exposar al palau dels Condes de Gabia, a Granada, titulat *En la pell de la barbàrie* (2018), basada en la pintura d'*El rapte d'Hipodamia* de Rubens, en què desconstrueix imatges patriarcales.

De la mateixa manera, en els seus treballs ha anat mostrant una clara preocupació per la problemàtica ambiental, un compromís amb aquesta i ha fet una crida a la reflexió sobre la nostra situació com a espècie.

Hi ha un rerefons de gran vàlua en aquesta consciència planetària: Carmen construeix un discurs contra la indiferència i deixa portes obertes a l'esperança. És el que s'entrelluca a través del conjunt de les seues imatges estàtiques, vídeos, quadres vivents, dibuixos o performances en «El Resplendent».

Coordenades de Lambert

En el centre de la catàstrofe
 habitem amb estranyesa
 sentiments nus:
 de la coincidència el miracle,
 respiracions que el pit eixamplen,
 el plaer d'atrapar els cossos

descoberts, nous perfils,
 el templeig que succeeix la curiositat
 per sorpresa.

Què ens estarem perdent
 tot just en aquesta posició tan privilegiada
 que marquen les coordenades de Lambert?

La humanitat ferida
 no és prou per a detindre l'esperança.
 Cada vegada que mudem la pell en el record,
 succeeix el miracle de la construcció
 dels nius,
 després de les migracions forçoses.

Del poemari *El porvenir*,
 Lola Callejón

I encara que ja hi ha una tendència, una mirada ecologista en l'obra recent seua, és ací on ens mostra la necessitat d'una nova relació entre espècies (en la línia del que apunta Dona Haraway en el seu últim llibre *Seguir con el problema*). En aquesta obra planteja un reconeixement de la interdependència i de la impossibilitat de l'existència d'organismes totalment autosuficients (en la línia del que diu Emanuele Coccia en la seua obra *Metamorfosis: la fascinante continuidad de la vida*). O altrament dit, tots els éssers estan connectats entre si en una mena de malla mutant, canviant, en transformació (segons ens apunta Timothy Morton en el seu llibre *El pensamiento ecológico*).

I, efectivament, hi ha un entramat en «El Resplendent», un entreteixit d'imatge, una xarxa entre el que és visual, els éssers vius, els *sintents*, el compromís des de l'ecofeminisme (com es mostra en la peça de *Les pietats*, basada en *La pietat* de Miquel Àngel) i la necessitat de posar en valor les cures. Val la pena detindre's en aquesta peça: en *Les pietats* es dona visibilitat a un grup de dones reals, que no són actrius sinó activistes que actuen contra l'emergència climàtica. El missatge, secundat per imatges tremendament cuidades i delicades, es veu reforçat i és poderós: hi cal l'empatia, atendre amb urgència els udols d'un món en agonia, actuar col·lectivament cap a un canvi civilitzatori. I en aquesta mateixa línia d'apostar per altres mons, es manifesta el missatge en la peça *El ressorgir* en què s'apella a la fase planetària de la consciència, una autèntica al·legoria de purificació, o renàixer: sobre el cos d'una dona, amb túnica blanca, creixen profundes arrels d'una planta que rebrota per a esdevindrà menjar. Els cicles es tanquen mitjançant transformacions profundes i metamorfosis. És un ressorgir.

Fet i fet, trobem una mirada crítica de l'antropocentrisme. Una nova manera d'estar en el món, en igualtat i en pau, sense explotació humana ni animal. Una altra manera d'habitar el planeta. Un jardí-hort ecofeminista (terme encunyat per Alicia Puleo en *Claves ecofeministas*).

Bretxa

Des del teu extrem al meu hi ha una bretxa,
però ens uneix la «a», de gènere.
En el teu continent, el nou, hi ha ingressos que parlen
a críts
i mitjanes matemàtiques amb «i» d'igualtat
perduda en la «a», de gènere.
Els homes no indígenes, ni afrodescendents,
tenen un quatre a la butxaca
per a multiplicar la seua existència i els seus ingressos,
però no a tu, dona afrodescendent, amb «a» de gènere,
amb «n» de xiquets sota la teua falda
i «e» d'ètnia no blanca,
aixafada en cada assassinat que no transcendeix.

Des del teu extrem al meu hi ha una bretxa.
«X» de desapareguda en el teu expedient.

Del poemari *Tinta verde*,
Lola Callejón

La peça *El temps de la flama* és una bona mostra de tot això. Diversos símbols desfilen en aquests plans: les tres dones de roig fixen la nostra atenció, posen com *Les Gràcies* de Rafael Sanzio, són vida i transformació; el xiquet i el ruc ens connecten amb els cicles, amb un temps que transcorre a la flama d'un ciri, que dura el que tarda aquell a apagar-se; finalment, s'hi mostren altres elements com a part d'un tot (allò inert i allò viu), una mirada holística des de *dins* perquè formem part de la natura, no podem deslligar-nos-en. En definitiva, una gran trobada fluida, oberta, entre les espècies i el seu entorn que qüestiona la globalització a la qual ens ha portat el capitalisme biocida, tal com es mostra també en les peces *Una mirada a la totalitat* i *Naturalesa soc*.

Però n'hi ha més, molt més, en el lliurament d'«El Resplendent». Hi destaca la forma experimental en què juga la imatge i allò literari, el llenguatge icònic i el verbal, el color i la distribució de l'espai. El resultat és un bell llenguatge poètic (amb el qual m'identifique especialment). Senyals d'aquest llenguatge els veiem en *Allegoria en tres actes*, un poema visual molt bonic

que desconstrueix la dicotomia dona-naturalesa, un espill que ens mostra el tracte utilitarista que donem com a espècie a altres espècies, una manera de fer valdre «l'animal» enfront de l'enorme pes que exerceix en la nostra cultura «l'humanoracional» i, finalment, un toc d'atenció sobre les interrelacions en els ecosistemes i sobre l'existència compartida.

En realitat aquest gran poema visual ens interpel·la sobre el nivell de dissociació de l'espècie humana respecte de la resta dels animals i de la resta del món del viu.

Els sintents

Ací us presente la meua mà sense braç,
no protegirà cap cria.
Solta, fluixa..., entre moviments compulsius
a la deriva de neurones
que van perdre la seua gran delicadesa.
Suavitat tallada pels meus iguals i un ganivet.

Ací hi ha aquest dolor quasi humà
a les extremitats,
aquesta tristesa de mirada cega.
Contraban de mercaderies sense codi de barres.
La meua mà a la vora d'ullals amuntegats
entre banyes solitàries, unicorns que ploren.
Ivori blanc en un vagó negre,
transportant un tros d'Àfrica fins a casa teua.

Què fa la meua pena en un lloc
de moda?
Truque a la porta. Amb l'altra mà prem
el timbre: on estan els drets dels sofrents?
Pregunta't per la nostra humanitat,
els primats del safari, per la indefensió
de mamà rinoceront ja sense banya,
per la intel·ligència dels escassos elefants en les fotos que has fet.

Després, després de la migdiada interrompuda,
revisa els amulets
de l'estiu.

Del poemari *Tinta verde*,
Lola Callejón

És un gaudi contemplar el resultat final d'aquest llenguatge tan poètic.
Ens introdueix amb molta facilitat en els fluxos de la vida que resplendeixen,
els fluids, la trama d'interrelacions dependents i necessàries.

Crit introductori

T'oferisc aquestes paraules entreteixides al compàs del temps.
Solquen bioritmes latents, metabolismes de gaia.
Hem trencat fronteres a les parets de l'aula en visitar ocasos, recurrent
en el mapa més de trenta punts que bullen.

Viatjar explorant la vida, llocs calents, Hotspots
que bramen i criden
entre continents de sang virant al verd.
Aquestes paraules són un crit, naixen guturalment com a udol
d'una gran metàfora.
Un compromís entre versos.
Un viatge a Ítaca, «bella al capvespre», deia Ulisses.
Un llarg recorregut
de la mà de Kavafis.

T'oferisc aquest Viatge.
Pren-lo com a iniciació
i arribada.

Del poemari *Tinta verde*,
Lola Callejón

Igualment, aquesta mescla de llenguatges ens condueix pel camí compromés
de la reflexió, ens submergeix en un debat intern sobre el que hem vist.
No ens deixa indiferents. Ens fa més partícips en conduir-nos cap a una
visió crítica de la nostra pròpia inconsciència i de la nostra superioritat com
a espècie. En «El Resplendent» hi ha propostes de persones concretes,
hi ha protagonisme en primera persona. Hi ha acció, compromís col·lectiu
i una exigència d'un *oikos* per a ser habitat.

La larva de la teua consciència

Poc més que un embrió primigeni, aquest
ha estat el meu naixement sobre negres cleவில்
d'esquistos impermeables a l'aigua.

Metamorfosis brusques ja m'esperen
per a una adaptació completa
als rigors de l'hàbitat, modificat
sense remei, amb les traïcions dels que exhaureixen
els trossos de terra que trepitgen i trenquen.
Patiré una incipient
esclerotització
de l'exoesquelet i un augment prest
dels èlitres, a manera de bones cuirasses
per a la guerra. Ningú no em va avisar
del provenir que m'esperava, però promet
defensar totes, una a una, les meues estratègies
de poblament. Mai més estaràs fora de perill.
Llevat que tu reposes la vida al centre
d'aquells territoris arrasats
i els tractes amb similars delicadeses
que als moribunds invisibles.

Soc la larva de la teua consciència, un presagi.
Ningú em va avisar de l'avenir negre,
però compliré amb el meu rol d'espècie
si no repares danys, impunes deterioracions.

Sempre disposada a la supervivència.

Del poemari *El porvenir*,
Lola Callejón

Una consciència planetària, una mirada des de la desconstrucció patriarcal,
una preocupació pels problemes ambientals conseqüència d'un capitalisme
que condueix al col·lapse ecològic, un compromís com a artista..., tot això
mostra Carmen F. Sigler en «El Resplendent» i ho aconsegueix a través
d'un entreteixit poeticovisual sobre la consciència del viu.

Granada, juny de 2023

LOLA CALLEJÓN

Lola Callejón Acién (Dalías, Almería, 1960),
es bióloga, profesora en un centro público
de Granada y poeta

CARMEN F. SIGLER: UN ENTRETEJIDO POÉTICO-VISUAL EN TORNO A LA CONCIENCIA DE LO VIVO

Privilegio y agradecimiento es lo que siento por la invitación que me hace Carmen F. Sigler para participar en este catálogo. Me aproximo a «Lo Resplandeciente» (su nueva obra) a partir de las coincidencias, de las confluencias que me unen a ella, y no tanto desde un análisis de sus técnicas audiovisuales. Hay tres ejes de dicho afluir: una andadura feminista, una conciencia ambiental y, por último, un lenguaje muy próximo a la poesía (poesía visual sería el término correcto en este caso) que me liga estrechamente a sus discursos.

Leve conclusión

La tierra sangra
tinta verde
reduciendo su tamaño,
como si un aullido gutural
se perdiera, poco a poco, en el universo.

Del poemario *Tinta verde*,
Lola Callejón

Pero empecemos por el principio: conocí a Carmen F. Sigler en un entorno feminista, coincidimos en la Asamblea de Mujeres de Granada (AMG) en el año 2008, aunque ella había colaborado ya en el diseño de varios carteles de nuestro ciclo de cine *Mirando nosotras*. En ese momento, como Asamblea de Mujeres, estábamos inmersas en dos proyectos de mucho interés. Por un lado, nos implicamos (junto a la Federación Estatal de Organizaciones Feministas) en la organización de las Jornadas Feministas Estatales *Granada, 30 años después. Aquí y Ahora*, que tuvieron lugar en diciembre de 2009. Por otro lado, queríamos rescatar la memoria histórica de la AMG, ya que detectábamos un vacío al respecto, y sentíamos la necesidad de visibilizar 40 años de nuestra andadura feminista en la ciudad de Granada.

Ambos procesos desplegaron un gran trabajo de coordinación y debate intenso en muchos campos temáticos. Fue entonces cuando diversas acciones y planteamientos conectaron nuestras miradas (la de Carmen F. Sigler y la mía) hacia un análisis de género no desligado de la preocupación ecológica, enfoques desde un ecofeminismo no esencialista que rompiera el binomio cultura-naturaleza, una lectura de raíz y comprometida, crítica con el devastador capitalismo patriarcal. Igualmente, y en ese contexto, la aportación que hizo Carmen desde su expresión artística como realizadora fue clave para el documental que estuvimos desarrollando durante varios años (finalizado en el 2015) denominado *La Asamblea de Mujeres de Granada: 40 años de lucha feminista*. Junto a la AMG, dirigió y coordinó el guion de este documento basado en nuestra memoria, con perspectiva histórica, a través de entrevistas hechas a varias de las protagonistas. Un documento imprescindible para reconstruir la genealogía del feminismo en nuestra ciudad desde los años setenta. Un reflejo, igualmente, del feminismo en el resto del país. Su mirada, su cámara, su trabajo concienzudo y su vínculo feminista fueron determinantes para el resultado final.

A partir de esta confluencia feminista que nos une, y con cierta continuidad en el tiempo, hemos mantenido un nexo y eso me ha permitido hacer un seguimiento de la obra de Carmen F. Sigler. Es constatable su mirada crítica a las construcciones patriarcales. Por ejemplo, en su obra *Billetes*, de 2014, aborda la repercusión que tiene la crisis económica sobre las mujeres. También vemos esta mirada feminista en el montaje que expuso en el Palacio de los Condes de Gabia -Granada- denominado *En la piel de la barbarie*, basada en la pintura *El rapto de Hipodamia* de Rubens, 2018, donde deconstruye imaginarios patriarcales.

De la misma manera, en sus trabajos ha ido mostrando una clara preocupación y compromiso con la problemática ambiental y una llamada a la reflexión sobre nuestra ubicación como especie.

Hay un trasfondo de gran valía en esta conciencia planetaria: Carmen construye un discurso contra la indiferencia y deja puertas abiertas a la esperanza. Es lo que se entrevé a través del conjunto de sus imágenes estáticas, vídeos, cuadros vivientes, dibujos o performances en «Lo Resplandeciente».

Coordenadas de Lambert

En el centro de la catástrofe
habitamos con extrañeza
sentimientos desnudos:
de la coincidencia el milagro,
respiraciones que el pecho ensanchan,

el placer de atrapar los cuerpos
descubiertos, nuevos perfiles,
el tanteo que sucede a la curiosidad
por sorpresa.

¿Qué nos estaremos perdiendo
justo en esta posición tan privilegiada
que marcan las coordenadas de Lambert?

La humanidad herida
no es suficiente para detener la esperanza.
Cada vez que mudamos la piel en el recuerdo,
sucede el milagro de la construcción
de los nidos,
tras las migraciones forzosas.

Del poemario *El porvenir*,
Lola Callejón

Y aunque ya hay una tendencia, una mirada ecologista en su obra reciente, es aquí donde nos muestra la necesidad de una nueva relación entre especies (en la línea de lo que apunta Dona Haraway en su último libro *Seguir con el problema*). Es aquí donde plantea un reconocimiento de la interdependencia y de la imposibilidad de la existencia de organismos totalmente autosuficientes (en la línea de lo que dice Emanuele Coccia en su obra *Metamorfosis: la fascinante continuidad de la vida*). O dicho de otra manera, todos los seres están conectados entre sí en una suerte de malla mutante, cambiante, en transformación (según nos apunta Timothy Morton en su libro *El pensamiento ecológico*).

Y efectivamente, hay un entramado en «Lo Resplandeciente», un entretejido de imagen, una red entre lo visual, los seres vivos, los *sintientes*, el compromiso desde el ecofeminismo (tal y como se muestra en la pieza de *Las piedades*, basada en *La Piedad* de Miguel Ángel) y la necesidad de poner en valor los cuidados. Merece la pena detenerse en dicha pieza, en *Las piedades* se da visibilidad a un grupo de mujeres reales, que no son actrices sino activistas que actúan contra la emergencia climática. El mensaje, apoyado por imágenes tremendamente cuidadas y delicadas, se ve reforzado y es poderoso: es necesaria la empatía, atender con urgencia los aullidos de un mundo en agonía, actuar colectivamente hacia un cambio civilizatorio. Y en esta misma línea de apostar por otros mundos, se manifiesta el mensaje en la pieza *El resurgir* donde se apela a la fase planetaria de la conciencia, una auténtica alegoría de purificación, o renacer: sobre el cuerpo de una mujer, con túnica blanca, echa profundas raíces una planta y rebrota para ser comida. Los ciclos se cierran a través de transformaciones profundas y metamorfosis. Es un resurgir.

En definitiva, encontramos una mirada crítica al antropocentrismo. Una nueva forma de estar en el mundo, en igualdad y en paz, sin explotación humana ni animal. Otra forma de habitar el planeta. Un jardín-huerto ecofeminista (término acuñado por Alicia Puleo en *Claves ecofeministas*).

Brecha

Desde tu extremo al mío existe una brecha,
pero nos une la «a», de género.
En tu continente, el nuevo, hay ingresos que hablan
a gritos
y medias matemáticas con «i» de igualdad
perdida en la «a», de género.
Los hombres no indígenas, ni afrodescendientes,
tienen un cuatro en el bolsillo
para multiplicar su existencia y sus ingresos,
pero no a ti, mujer afrodescendiente, con «a» de género,
con «n» de niños bajo tu regazo
y «e» de etnia no blanca,
pisoteada en cada asesinato que no trasciende.

Desde tu extremo al mío hay una brecha.
«X» de desaparecida en tu expediente.

Del poemario *Tinta verde*,
Lola Callejón

La pieza *El tiempo de la llama* es una buena muestra de todo ello. Varios símbolos desfilan en estos planos: las tres mujeres de rojo fijan nuestra atención, posan idénticas a *Las Gracias* de Rafael Sanzio, son vida y transformación; el niño y el burro nos conectan con los ciclos, con un tiempo que transcurre a la llama de una vela, que dura lo que tarda aquella en apagarse; por último, otros elementos se muestran como parte de un todo (lo inerte y lo vivo), una mirada holística desde «dentro» porque formamos parte de la naturaleza, no podemos desligarnos de ella. En definitiva, un gran encuentro fluido, abierto, entre las especies y su entorno que cuestiona la globalización a la que nos ha llevado el capitalismo biocida, tal y como se muestra también en las piezas *Una mirada a la totalidad* y *Naturaleza soy*.

Pero hay más, mucho más en la entrega de «Lo Resplandeciente». Es de destacar la forma experimental en la que juega la imagen y lo literario, el lenguaje icónico y el verbal, el color y la distribución del espacio. El resultado es un bello lenguaje poético (con el que me identifico especialmente). Señales de este lenguaje la vemos en *Alegoría en tres actos*, todo un hermoso poema

visual que deconstruye la dicotomía mujer-naturaleza, un espejo que nos muestra el trato utilitarista que damos como especie a otras especies, una puesta en valor de «lo animal» frente al enorme peso que ejerce en nuestra cultura «lo humano-racional» y, finalmente, un toque de atención sobre las interrelaciones en los ecosistemas y sobre la existencia compartida.

Realmente este gran poema visual nos interpela acerca de lo disociada que está la especie humana respecto al resto de los animales y al resto del mundo de lo vivo.

Los sintientes

Aquí os presento mi mano sin brazo,
no protegerá ninguna cría.
Suelta, floja..., entre movimientos compulsivos
a la deriva de neuronas
que perdieron su gran delicadeza.
Suavidad cortada por mis iguales y una cuchilla.

Aquí está este dolor cuasi humano
en las extremidades,
esta tristeza de mirada ciega.
Contrabando de mercancías sin código de barras.
Mi mano junto a colmillos agolpados
entre cuernos solos, unicornios que lloran.
Marfil blanco en vagón negro,
transportando un trozo de África hasta tu casa.

¿Qué hace mi pena en un lugar
de moda?
Llamo a la puerta. Con la otra mano pulso
tu timbre: ¿dónde están los derechos de los sufrientes?
Pregúntate por la humanidad de nosotros,
los primates del safari, por la indefensión
de mamá rinoceronte ya sin cuerno,
por la inteligencia de los escasos elefantes en tus fotos.

Luego, tras la siesta interrumpida,
revisa los amuletos
del verano.

Del poemario *Tinta verde*,
Lola Callejón

Es un disfrute contemplar el resultado final de este lenguaje tan poético.
Nos introduce con mucha facilidad en los flujos de la vida que resplandecen,
los fluidos, la trama de interrelaciones dependientes y necesarias.

Grito introductorio

Te ofrezco estas palabras entretejidas al compás del tiempo.
Surcan biorritmos latentes, metabolismos de gaia.
Hemos roto fronteras en las paredes del aula al visitar ocasos, recorriendo
en el mapa más de treinta puntos que bullen.

Viajar explorando la vida, lugares calientes, Hotspots
que braman y chillan
entre continentes de sangre virando al verde.
Estas palabras son un grito, nacen guturalmente como aullido
de una gran metáfora.
Un compromiso entre versos.
Un viaje a Ítaca, «hermosa al atardecer», decía Ulises.
Un largo recorrido
de la mano de Kavafis.

Te ofrezco este Viaje.
Tómalo como iniciación
y llegada.

Del poemario *Tinta verde*,
Lola Callejón

Igualmente, esta mezcla de lenguajes nos conduce por el camino
comprometido de la reflexión, nos sumerge en un debate interno acerca
de lo que hemos visto. No nos deja indiferentes. Nos hace más partícipes
al conducirnos hacia una visión crítica sobre nuestra propia inconsciencia
y de nuestra superioridad como especie. En «Lo Resplandeciente» hay
propuestas de personas concretas, hay protagonismo en primera persona.
Hay acción, compromiso colectivo y una exigencia de un *oikos* para
ser habitado.

La larva de tu conciencia

Apenas un embrión primigenio, ese
ha sido mi nacimiento sobre negras grietas
de esquistos impermeables al agua.

Metamorfosis bruscas ya me esperan
para una adaptación completa
a los rigores del hábitat, modificado
sin remedio, con las traiciones de los que esquiman
los pedazos de suelo que pisan y rompen.
Sufriré una incipiente
esclerotización
del exoesqueleto y un presto aumento
de los élitros, a modo de buenas corazas
para la guerra. Nadie me avisó
del provenir que me esperaba, pero prometo
defender todas, una a una, mis estrategias
de poblamiento. Nunca más estarás a salvo.
A no ser que tú repongas la vida en el centro
de aquellos territorios arrasados
y los trates con similares delicadezas
que a los moribundos invisibles.

Soy la larva de tu conciencia, un presagio.
Nadie me avisó del porvenir negro,
pero cumpliré con mi rol de especie
si no reparas daños, impunes deterioros.

Siempre dispuesta a la supervivencia.

Del poemario *El porvenir*,
Lola Callejón

Una conciencia planetaria, una mirada desde la deconstrucción patriarcal,
una preocupación por los problemas ambientales consecuencia de un
capitalismo que lleva al colapso ecológico, un compromiso como artista...,
todo ello muestra Carmen F. Sigler en «Lo Resplandeciente» y lo consigue a
través de un entretejido poético-visual en torno a la conciencia de lo vivo.

Granada, junio de 2023

JAVIER CABELLO

Javier Cabello (Montejícar-Granada, 1965),
és biòleg i catedràtic de la Universitat
d'Almeria

CARMEN F. SIGLER: EL VIDEOART COM A MITJÀ PER A FER FRONT A LA CRISI ECOSOCIAL

Considere que quan Carmen F. Sigler em va convidar a participar en aquest catàleg, el que volia proposar-me era transcendir els estudis i escrits científics en els quals exercisc la meua activitat diària, per a progressar des d'una altra mirada cap a la comprensió i la cerca de solucions davant la crisi ecosocial. Per a mi és un repte eixir de la meua zona de confort i, sobretot, un enorme privilegi, atendre aquesta petició. Conec Carmen a través d'una amiga comuna, i amb les dues he pogut gaudir d'una altra manera de reflexionar i veure els problemes ambientals, els ecosistemes i fins i tot la natura, d'una manera menys encotillada que la que proposa la ciència. Per tant, entenc «El Resplendent» com una oportunitat per a endinsar-me en una nova manera d'interpretar la realitat ambiental. Una manera en què, amb l'ajuda de l'art, puc aprendre a entendre el mal pas on es troba ara per ara la humanitat, i perquè no, veure camins a través dels quals explorar solucions. També encare aquest repte com una via de traslladar a les persones les inquietuds i les indagacions científiques meues sobre com funcionen els ecosistemes i la dependència que els humans hi tenim. Moltes gràcies Carmen.

El coneixement científic occidental que deriva dels plantejaments de Descartes i Bacon molt sovint és injuriat des de l'ambientalisme, i amb raó. Des del segle XVI, la ciència ha permès que les societats anaren emancipant-se progressivament de la *natura*, i que generaren opcions tecnològiques que han propiciat la destrucció d'aquesta. Per a Galileu, el coneixement i la transformació de la natura eren dues realitats inseparables, de tal manera que com més sabem, més capacitat de transformació hi tenim. Amb aquestes vímets no és estrany que la ciència i, una de les derivades, la tecnologia, hagen emergit com el principal element de la «agència» humana que ens indueix a pensar que no hi ha límits per a la nostra espècie.

La societat ha assumit que el coneixement científic és una realitat objectiva que no depén de la persona que observa ni de l'objecte que s'observa. Per a mi no hi havia cap dubte d'això. A través de la formació i la professió havia après que només mitjançant l'observació, l'experimentació i la matematització era possible arribar a un coneixement objectiu de la realitat. Com a estudiós de la natura, cap plaer és superior que satisfer la meua curiositat sobre com funcionen els ecosistemes seguint el protocol marcat pel rigor científic. En aquest sentit la ciència, una fàbrica de coneixements elaborats a partir d'un mètode ben calibrat i experimentat, gaudeix d'un enorme prestigi.

Efectivament, només l'anàlisi de nous fets pot derrocar teories prèvies, i així és com ens indica Khun que anem canviant de paradigma científic. El problema sorgeix amb l'arribada de la crisi ambiental global que descobrim que no és possible llevar de l'equació les activitats humanes.

Ens trobem davant una nova era geològica que hem denominat *Antropocé*. El fet que caracteritza aquesta era és que l'espècie humana té una capacitat transformadora semblant a les de les forces geològiques que van donar lloc en el passat als grans canvis planetaris. Tot i que continue confiant en la fortalesa de la ciència per a comprendre els sistemes naturals, he de reconèixer que tot ha canviat, i necessite (necessitem) aprendre a mirar el món d'una altra manera per a comprendre la realitat en què vivim. En la meua trobada amb Carmen F. Sigler veig clarament que es pot arribar a la preocupació pel futur del planeta, des d'àmbits *a priori* diferents com ara la ciència i l'humanisme. En realitat, els problemes conceptuals i existencials que planteja l'Antropocé són, precisament, els que han estat sempre en el moll de l'os de la investigació humanística, i el meu descobriment només fa palesa la separació de sabers que practiquem actualment. A través de la conversa i l'obra de Carmen F. Sigler, percep que amb l'art també és possible arribar a la reinterpretació de la relació entre els humans i la *natura* per a aspirar a eixir de la crisi ecosocial.

En la mirada com a científic ambiental en «El Resplendent» identifique l'expressió visual de tres eixos fonamentals: el desenvolupament d'una nova cosmovisió per a interpretar el món, els cicles biogeoquímics com a eix vertebrador de la vida, i la necessitat d'entendre que és, o continua sent, la *natura* en l'Antropocé.

UNA NOVA COSMOVISIÓ DES DE L'ECOFEMINISME I DE L'ECOLOGIA PROFUNDA

Vivim en un planeta com si n'hi haguera un altre on anar. El resultat d'aquest estil de vida és un món estrany en el qual els fonaments ecològics i ètics que sustenten el benestar de les persones trontollen dramàticament. Més enllà de la superació dels límits planetaris, o molt probablement a conseqüència d'això, estem davant un escenari en què, com assenyalaven Funtowicz i Ravetz a través de la seua proposta epistemològica de la ciència postnormal, la relació de fortalesa entre els fets científics i els valors de les persones s'ha invertit. En aquestes circumstàncies la presa de decisions en l'àmbit individual, però també en l'institucional, deixa d'atendre les evidències científiques, i ens veiem obligats a fer-hi uns altres passos.

Malgrat l'aposta per la teoria científica com a mitjà per a fer reaccionar la societat que llancem des de les universitats, els centres d'investigació o institucions com les Nacions Unides, hem de reconèixer que aquesta teoria és a vegades conservadora sociopolíticament i es percep desvinculada de l'espiritualitat de les persones. Pot ser que en alguns casos (com el meu) la ciència remoga consciències, però atesa la lentitud amb què això ocorre (si és que ocorre), necessitem alguna cosa més que informes científics i polítiques per a actuar contra la crisi ecosocial. Necessitem remoure emocions mitjançant noves cosmovisions, o a través del retrobament amb aquelles altres del passat basades en una relació humans-natura que va més enllà del coneixement per a la transformació de la *natura*.

La societat del coneixement, atrapada per les idees del pensament il·lustrat cerca el progrés material continu com a bé suprem. L'ecofeminisme qüestiona aquesta visió. Es tracta d'un corrent de pensament que aglutina persones com Carmen F. Sigler, de pensament ecologitzat i conscients del valor de les cures, la solidaritat, la cooperació, l'equitat i la justícia social i ecològica. L'ecofeminisme cerca la desconstrucció de les grans narratives d'opressió vinculades a l'economia de mercat, com ara l'existència d'una dinàmica de poder desigual i explotadora no sols entre la masculinitat i la feminitat, sinó també entre la humanitat i la *natura*, o a la pèrdua de consciència de la interconnexió sagrada de totes les coses (humanes i no humanes). Per a mi aquesta perspectiva ja compta amb evidències que n'avalen la necessitat. Sabem que les dones tenen una percepció més forta de les funcions dels ecosistemes com puga ser la qualitat de l'aigua, el control de l'erosió, la formació del sòl, la conservació de l'hàbitat i el manteniment de la biodiversitat, raons que invaliden les societats patriarcals com a mitjà per a atendre la crisi ecosocial.

Un objectiu del pensament ecofeminista és revifar en la consciència social la idea que el conjunt de la humanitat és més gran que la suma de les seues parts. Una premissa que comparteix també amb l'*ecologia profunda* —una branca de la filosofia que considera la humanitat una part del seu entorn—, i hi proposa canvis culturals, polítics, socials i econòmics per a aconseguir una convivència harmònica entre els éssers humans i la resta dels éssers vius. Per a l'*ecologia profunda* el benestar i la l'esclat de la vida humana i no humana a la Terra tenen un valor intrínsec, amb independència de la utilitat que el no humà puga tindre per als propòsits humans. La riquesa i la diversitat de les formes de vida contribueixen a fer realitat aquests valors i són, per tant, valors per ells mateixos. Els éssers humans no tenen dret a reduir aquesta riquesa i diversitat, excepte per a satisfer necessitats humanes vitals. El canvi, per tant, consisteix principalment a apreciar la qualitat de la vida, més que a cercar incrementar l'estàndard de vida, prenent-hi consciència profunda de la diferència entre el que és gran i el que és important.

La realitat del canvi global continuarà irrompent en les nostres fantasies collectives de creixement etern, innovació constant i energia infinita, igual

que la mort xoca contra el nostre mite de ser-hi eternament. Una visió ecològica profunda com la d'«El Resplendent» suggereix que l'ecologia social humana, en simbiosi amb una ecologia natural diversa, suposa una més protecció i és més forta. Sota aquesta perspectiva, la sostenibilitat mediambiental es contempla com un paradigma inclusiu i holístic que se centra en les perspectives indígenes i l'administració de la terra i la comunitat. La necessitat de ser inclusiu, tant en l'àmbit de les línies de coneixement incorporades, com de la representació de cosmovisions, interessos i valors, també ha sigut ja adoptada pel sistema científic, encara que la societat encara no ho haja percebut. Una de les primeres mesures que s'han pres en el marc dels treballs del Panell Intergovernamental per a la Biodiversitat i els Serveis dels Ecosistemes impulsat per Nacions Unides (ipbes), va ser l'elaboració d'un marc conceptual que transcendira el valor instrumental dels ecosistemes, transitant des del concepte de *serveis dels ecosistemes* cap al de *contribucions de la natura* a les persones per a incloure-hi més maneres de relacionar-nos amb la *natura* altrament que les de les societats occidentals.

CICLES BIOGEOQUÍMICS

La biosfera no és complicada, és complexa, i per això no es pot reduir a les seues peces. Són les funcions dels ecosistemes com a propietats emergents, i no els components biòtics i abiòtics d'aquests, les que sustenten i fan plena la vida humana. Per descomptat que aquestes funcions depenen de les espècies, però no ocorreria res sense el flux d'energia procedent del sol i la circulació dels materials que s'alliberen de la interacció entre les roques i l'atmosfera. Tots dos, energia i matèria, determinen l'abundància dels organismes, la seua taxa metabòlica, les seues interaccions i, en conseqüència, la complexitat de l'ecosistema. Matèria i energia flueixen juntes a través de l'ecosistema en forma de matèria orgànica, i una no hi pot ser separada de l'altra. La contínua recirculació de materials, sostinguda per un flux unidireccional de l'energia, manté la vida.

Tal com posa de manifest Carmen F. Sigler en la seua obra, tots els nutrients flueixen des de la matèria no viva fins a la matèria viva, i després tornen als components no vius de l'ecosistema seguint una via més o menys cíclica coneguda com el *cicle biogeoquímic* (*bio* de 'viu', *geo* de 'roques' i 'sòl', i *químico* pels processos implicats). Els elements més importants en tots els cicles dels nutrients són les plantes verdes, que organitzen els nutrients en components biològicament útils; els descomponedors, que els tornen al seu estat simple inicial; i l'aire i l'aigua, que transporten nutrients entre els components vius de l'ecosistema. Podem representar el moviment dels nutrients —o la matèria en general— a través dels ecosistemes d'una manera abstracta com una sèrie de reservoris vinculats mitjançant fluxos, i en els quals els individus humans no som més que reservoris temporals.

És molt probable que «El Resplendent» pretenga ser una visualització de la hipòtesi Gaia, que pressuposa una homeòstasi biogeoquímica global. Aquesta hipòtesi assumeix que la biosfera, atmosfera, els oceans i el sòl, formen un sistema de retroalimentació que manté un ambient físic i químic òptim per a la vida en la terra, també la humana.

LA NATURA EN L'ANTROPOCÉ

La situació planetària ha canviat dramàticament. En particular la crisi climàtica remou ara per ara l'ordre que havíem creat, i ens posa cara a cara amb un desafiament ètic, fins al punt de preguntar-nos si realment continua existint la *natura*. Des que en el segle XIX Humboldt o Darwin descrigueren patrons repetitius en la ubicació de plantes i animals relacionats amb els factors ambientals com el clima i el sòl, hem configurat l'ideal col·lectiu de *natura* per a referir-nos al conjunt d'objectes que configuren el món físic i la vida en general. Aquest conjunt d'objectes engloba les espècies i les roques, els elements que componen a tots dos i l'agrupació de tot el conjunt en ecosistemes. És curiós que usem el terme *medi ambient* com a sinònim de *natura*, i acostumem a emprar expressions com «protegir la natura» o «respectar el medi ambient» com si estiguérem parlant del mateix. El concepte de *medi ambient* és una conseqüència de l'Antropocé, l'hi hem incorporat per a considerar els efectes de la intervenció humana més recent sobre els objectes naturals. És evident que el que necessitem protegir i respectar és la *natura*, mentre que hem d'aprendre a gestionar el medi ambient per a assegurar un espai operatiu segur per a totes les espècies. I això a pesar que l'extinció siga un procés natural. Els humans som part de tots dos sistemes, com a espècie biològica estem subjectes als processos evolutius i ecològics que caracteritzen la *natura*, mentre que com a ens social som responsables de la «salut» del medi ambient. En tot cas, si ens «comprometem» amb el planeta, atendrem les dues identitats nostres.

La ciència i l'art són parts essencials del constructe humà que van deixar de dialogar en l'últim segle. Ara, davant una realitat dominada per una visió instrumental de la vida, no n'hi ha prou només amb prendre consciència dels canvis ambientals a través de les evidències científiques. Per a transformar la realitat són necessàries aproximacions com les que ens mostra Carmen F. Sigler a través d'«El Resplendent» que remoguen la consciència. Estic segur de la seua obra ajudarà a generar emocions que permeten a les persones reconnectar amb el planeta.

Almeria, juny de 2023

JAVIER CABELLO

Javier Cabello (Montejícar-Granada, 1965), es biólogo y catedrático de la Universidad de Almería

CARMEN F. SIGLER: EL VIDEO-ARTE COMO MEDIO PARA ENFRENTAR LA CRISIS ECOSOCIAL

Creo que cuando Carmen F. Sigler me invitó a participar en este catálogo, lo que trataba de proponerme era trascender a los estudios y escritos científicos en los que desarrollo mi actividad diaria, para progresar desde otra mirada, a la comprensión y búsqueda de soluciones a la crisis ecosocial. Es para mí un gran desafío salir de mi zona de confort, y sobre todo, un enorme privilegio, atender a esta petición. Conozco a Carmen a través de una amiga común, y con ambas he podido disfrutar de otra forma de reflexionar y ver los problemas ambientales, los ecosistemas y hasta la naturaleza, de una manera menos encorsetada que la que propone la ciencia. Entiendo pues, «Lo Resplandeciente» como una oportunidad para adentrarme en una nueva forma de interpretar la realidad ambiental. Una forma en la que con la ayuda del arte puedo aprender a entender el atolladero en el que se encuentra la humanidad, y porque no, ver caminos por los que explorar soluciones. Afronto también este reto como una vía de trasladar a las personas mis inquietudes y averiguaciones científicas sobre cómo funcionan los ecosistemas y la dependencia que los humanos tenemos de ellos. Muchas gracias, Carmen.

El conocimiento científico occidental derivado de los planteamientos de Descartes y Bacon es denostado desde el ambientalismo en muchas ocasiones, y con razón. Desde el siglo XVI, la ciencia ha permitido a las sociedades ir progresivamente emancipándose de la *naturaleza*, generando opciones tecnológicas que han propiciado su destrucción. Para Galileo, el conocimiento y la transformación de la naturaleza eran dos realidades inseparables, de tal manera que cuánto más sabemos, mayor capacidad de transformación tenemos. Con estos mimbres no es de extrañar que la ciencia y, una de sus derivadas, la tecnología, hayan emergido como el principal elemento de la «agencia» humana que nos induce a pensar que no existen límites para nuestra especie.

La sociedad ha asumido que el conocimiento científico es una realidad objetiva que no depende de la persona que observa ni del objeto que se observa. Para mí no había ninguna duda de esto. A través de mi formación y profesión había aprendido que sólo mediante la observación, la experimentación y la matematización era posible alcanzar un conocimiento objetivo de la realidad. Como estudioso de la naturaleza, no hay mayor placer que satisfacer mi curiosidad sobre cómo funcionan los ecosistemas siguiendo el protocolo marcado por el rigor científico. Es en este sentido en el que la ciencia, una fábrica de conocimientos elaborados a partir de un método

bien calibrado y experimentado, goza de un enorme prestigio. Efectivamente, sólo el análisis de nuevos hechos puede derribar teorías previas, y así es como nos indica Khun que vamos cambiando de paradigma científico. El problema surge con la llegada de la crisis ambiental global cuando descubrimos que no es posible quitar de la ecuación a las actividades humanas.

Nos encontramos ante una nueva era geológica que hemos denominado *Antropoceno*. Lo que caracteriza a esta era es que la especie humana tiene una capacidad transformadora similar a las de las fuerzas geológicas que dieron lugar en el pasado a los grandes cambios planetarios. Si bien sigo confiando en la fortaleza de la ciencia para comprender los sistemas naturales, he de reconocer que todo ha cambiado, y necesito (necesitamos) aprender a mirar el mundo de otra manera para comprender la realidad en la que vivimos. En mi encuentro con Carmen F. Sigler veo claramente que se puede llegar a la preocupación por el devenir del Planeta, desde ámbitos *a priori* diferentes como la ciencia y el humanismo. En realidad, los problemas conceptuales y existenciales que plantea el Antropoceno son, precisamente, los que han estado siempre en el meollo de la investigación humanística, y mi descubrimiento sólo pone de manifiesto la separación de saberes que practicamos actualmente. A través de la conversación y la obra de Carmen F. Sigler percibo que con el arte también es posible llegar a la reinterpretación de la relación entre los humanos y la *naturaleza* para aspirar a salir de la crisis ecosocial.

En mi mirada como científico ambiental a «Lo Resplandeciente» identifico la expresión visual de tres ejes fundamentales: el desarrollo de una nueva cosmovisión para interpretar el mundo, los ciclos biogeoquímicos como eje vertebrador de la vida, y la necesidad de entender que és, o sigue siendo, la *naturaleza* en el *Antropoceno*.

UNA NUEVA COSMOVISIÓN DESDE EL ECOFEMINISMO Y LA ECOLOGÍA PROFUNDA

Vivimos en un planeta como si tuviéramos otro donde ir. El resultado de este estilo de vida es un mundo extraño en el que los cimientos ecológicos y éticos que sustentan el bienestar de las personas se están tambaleando dramáticamente. Más allá de la superación de los límites planetarios, o muy probablemente como consecuencia de ello, estamos ante un escenario en el que como señalaban Funtowicz y Ravetz, a través de su propuesta epistemológica de la ciencia postnormal, la relación de fortaleza entre los hechos científicos y los valores de las personas se ha invertido. En tales circunstancias la toma de decisiones en lo individual, pero también en lo institucional, deja de atender a las evidencias científicas, y nos vemos obligados a dar otros pasos.

A pesar de la apuesta por la teoría científica como medio para hacer reaccionar a la sociedad que hacemos desde las universidades, los centros de investigación, o instituciones como Naciones Unidas, hemos de reconocer que esta teoría es a veces conservadora sociopolíticamente y se percibe como desvinculada de la espiritualidad de las personas. Puede que en algunos casos (como el mío) la ciencia remueva conciencias, pero dada la lentitud con la que esto ocurre (si es que ocurre), vamos a necesitar algo más que informes científicos y políticas para actuar frente a la crisis ecosocial. Necesitamos remover emociones a través de nuevas cosmovisiones, o del reencuentro con aquellas otras del pasado basadas en una relación humanos-naturaleza que va más allá del conocimiento para la transformación de la *naturaleza*.

La sociedad del conocimiento, atrapada por las ideas del pensamiento ilustrado busca el progreso material continuo como bien supremo. Esta visión está siendo cuestionada por el ecofeminismo, una corriente de pensamiento que aglutina a personas como Carmen F. Sigler, de pensamiento ecologizado y conscientes del valor de los cuidados, la solidaridad, la cooperación, la equidad y la justicia social y ecológica. El ecofeminismo busca la deconstrucción de las grandes narrativas de opresión vinculadas a la economía de mercado, tales como la existencia de una dinámica de poder desigual y explotadora no sólo entre masculinidad y la feminidad, sino también entre la humanidad y la *naturaleza*, o a la pérdida de conciencia de la interconexión sagrada de todas las cosas (humanas y no humanas). Para mí esta perspectiva ya cuenta con evidencias que avalan su necesidad. Sabemos que las mujeres tienen una percepción más fuerte de las funciones de los ecosistemas tales como la calidad del agua, el control de la erosión, la formación del suelo, la conservación del hábitat y el mantenimiento de la biodiversidad, lo que invalida a las sociedades patriarcales como medio para atender a la crisis ecosocial.

Un objetivo del pensamiento ecofeminista es reavivar en la conciencia social la idea de que el conjunto de la humanidad es mayor que la suma de sus partes. Una premisa que comparte también con la *Ecología profunda*, una rama de la filosofía que considera a la humanidad parte de su entorno, proponiendo cambios culturales, políticos, sociales y económicos para lograr una convivencia armónica entre los seres humanos y el resto de los seres vivos. Para la *Ecología profunda* el bienestar y el florecimiento de la vida humana y no-humana en la Tierra tienen un valor intrínseco, con independencia de la utilidad que lo no-humano pueda tener para los propósitos humanos. La riqueza y diversidad de las formas de vida contribuyen a hacer realidad estos valores y son, por tanto, valores en sí mismos. Los seres humanos no tienen derecho a reducir esta riqueza y diversidad, excepto para satisfacer necesidades humanas vitales. El cambio, por tanto, consiste principalmente en apreciar la calidad de la vida, más que buscar incrementar el estándar de vida, tomando conciencia profunda de la diferencia entre lo grande y lo importante.

La realidad del cambio global va a seguir interrumpiendo en nuestras fantasías colectivas de crecimiento eterno, innovación constante y energía infinita, igual que la muerte choca contra nuestro mito de la permanencia eterna. Una visión ecológica profunda como la de «Lo Resplandeciente» sugiere que la ecología social humana, en simbiosis con una ecología natural diversa, supone una mayor protección y es más fuerte. Bajo esta perspectiva, la sostenibilidad medioambiental se contempla como un paradigma inclusivo y holístico que se centra en las perspectivas indígenas y la administración de la tierra y la comunidad. La necesidad de ser inclusivo, tanto en términos de las líneas de conocimiento incorporadas, como de la representación de cosmovisiones, intereses y valores, ya ha sido también adoptada por el sistema científico, aunque esto no haya sido percibido aún por la sociedad. Una de las primeras medidas tomadas en el marco de los trabajos del Panel Intergubernamental para la Biodiversidad y los Servicios de los Ecosistemas auspiciado por Naciones Unidas (IPBES), fue la elaboración de un marco conceptual que trascendiera al valor instrumental de los ecosistemas, transitando desde el concepto de servicios de los ecosistemas hacia el de contribuciones de la naturaleza a las personas para incluir otras formas de relacionarnos con la *naturaleza* diferentes de las de las sociedades occidentales.

CICLOS BIOGEOQUÍMICOS

La biosfera no es complicada, es compleja, por eso no se puede reducir a sus piezas. Son las funciones de los ecosistemas como propiedades emergentes, y no los componentes bióticos y abióticos de éstos, las que sustentan y hacen plena la vida humana. Estas funciones dependen por supuesto de las especies, pero nada ocurriría sin el flujo de energía procedente del sol y la circulación de los materiales que se liberan de la interacción entre la rocas y la atmósfera. Ambos, energía y materia, determinan la abundancia de los organismos, su tasa metabólica, sus interacciones y, en consecuencia, la complejidad del ecosistema. Materia y energía fluyen juntos a través del ecosistema en forma de materia orgánica, y una no puede ser separada de la otra. La continua recirculación de materiales, sostenida por un flujo unidireccional de la energía, mantiene la vida.

Tal y como pone de manifiesto Carmen F. Sigler en su obra, todos los nutrientes fluyen desde la materia no viva hasta la materia viva, y luego vuelven a los componentes no vivos del ecosistema siguiendo una vía más o menos cíclica conocida como ciclo biogeoquímico (*bio* de vivo, *geo* de rocas y suelo, y *químico* por los procesos implicados). Los elementos más importantes en todos los ciclos de los nutrientes son las plantas verdes, que organizan a los nutrientes en componentes biológicamente útiles; los decomponedores, que los devuelven a su estado simple inicial; y el aire y el agua, que transportan nutrientes entre los componentes vivos del ecosistema. Podemos representar el movimiento de los nutrientes (o la materia en general) a través de los ecosistemas de una forma abstracta

como una serie de reservorios vinculados a través de flujos, y en los que los individuos humanos no somos más que reservorios temporales.

Es muy probable que «Lo Resplandeciente» pretenda ser una visualización de la hipótesis Gaia, que presupone una homeostasis biogeoquímica global. Esta hipótesis asume que la biosfera, atmósfera, los océanos y el suelo, forman un sistema de retroalimentación que mantiene un ambiente físico y químico óptimo para la vida en la tierra, también la humana.

LA NATURALEZA EN EL ANTROPOCENO

La situación planetaria ha cambiado dramáticamente. En particular la crisis climática está removiendo el orden que habíamos creado, enfrentándonos a un enorme desafío ético, hasta el punto de preguntarnos si realmente sigue existiendo la *naturaleza*. Desde que en el siglo XIX Humboldt o Darwin describieran patrones repetitivos en la ubicación de plantas y animales relacionados con los factores ambientales como el clima y el suelo, hemos configurado el ideal colectivo de *naturaleza* para referirnos al conjunto de objetos que configuran el mundo físico y la vida en general. Este conjunto de objetos engloba a las especies y rocas, los elementos que componen a ambos, y la agrupación de todo el conjunto en ecosistemas. Es curioso que usemos el término medio ambiente como sinónimo de naturaleza, y solemos emplear expresiones como «proteger la naturaleza» o «respetar el medio ambiente» como si estuviéramos hablando de lo mismo. El concepto de *medio ambiente* es una consecuencia del *Antropoceno*, lo hemos incorporado para considerar los efectos de la intervención humana más reciente sobre los objetos naturales. Es evidente que lo que necesitamos proteger y respetar es la *naturaleza*, mientras que hemos de aprender a gestionar el medio ambiente para asegurar un espacio operativo seguro para todas las especies, y esto a pesar de que la extinción sea un proceso natural. Los humanos somos parte de ambos sistemas, como especie biológica estamos sujetos a los procesos evolutivos y ecológicos que caracterizan a la *naturaleza*, mientras que como ente social somos responsables de la «salud» del medio ambiente. En todo caso, si nos «comprometemos» con el Planeta, estaremos atendiendo a nuestras dos identidades.

La ciencia y el arte son partes esenciales del constructo humano que dejaron de dialogar en el último siglo. Ahora, ante una realidad dominada por una visión instrumental de la vida, no basta sólo con tomar consciencia de los cambios ambientales a través de las evidencias científicas. Para transformar la realidad son necesarias aproximaciones como las que nos muestra Carmen F. Sigler a través de «Lo Resplandeciente» que remuevan la conciencia. Estoy seguro de su obra ayudará a generar emociones que permitan a las personas reconectar con el planeta.

Almería, junio de 2023

RECO RREGUT 2/ META- MORFOSIS

RESSORGIR 2023 RESURGIR 2023

Duració: 2 min 30 s
Autora: CARMEN F. SIGLER
Producció: Concha Alfaro
Enregistrament: Jorge Rodríguez Puche

Fotografia: Francisco L. Rivera
Il·luminació: Víctor Rivera
Enregistrament: Centre Cultural Medina Elvira (Atarfe, Granada)

Participants: Ana Sánchez-Yebra Fernández

Produït pel Consorci de Museus de la Generalitat Valenciana per a l'exposició «El Resplendent». Centre del Carme Cultura Contemporània. València, 2023.

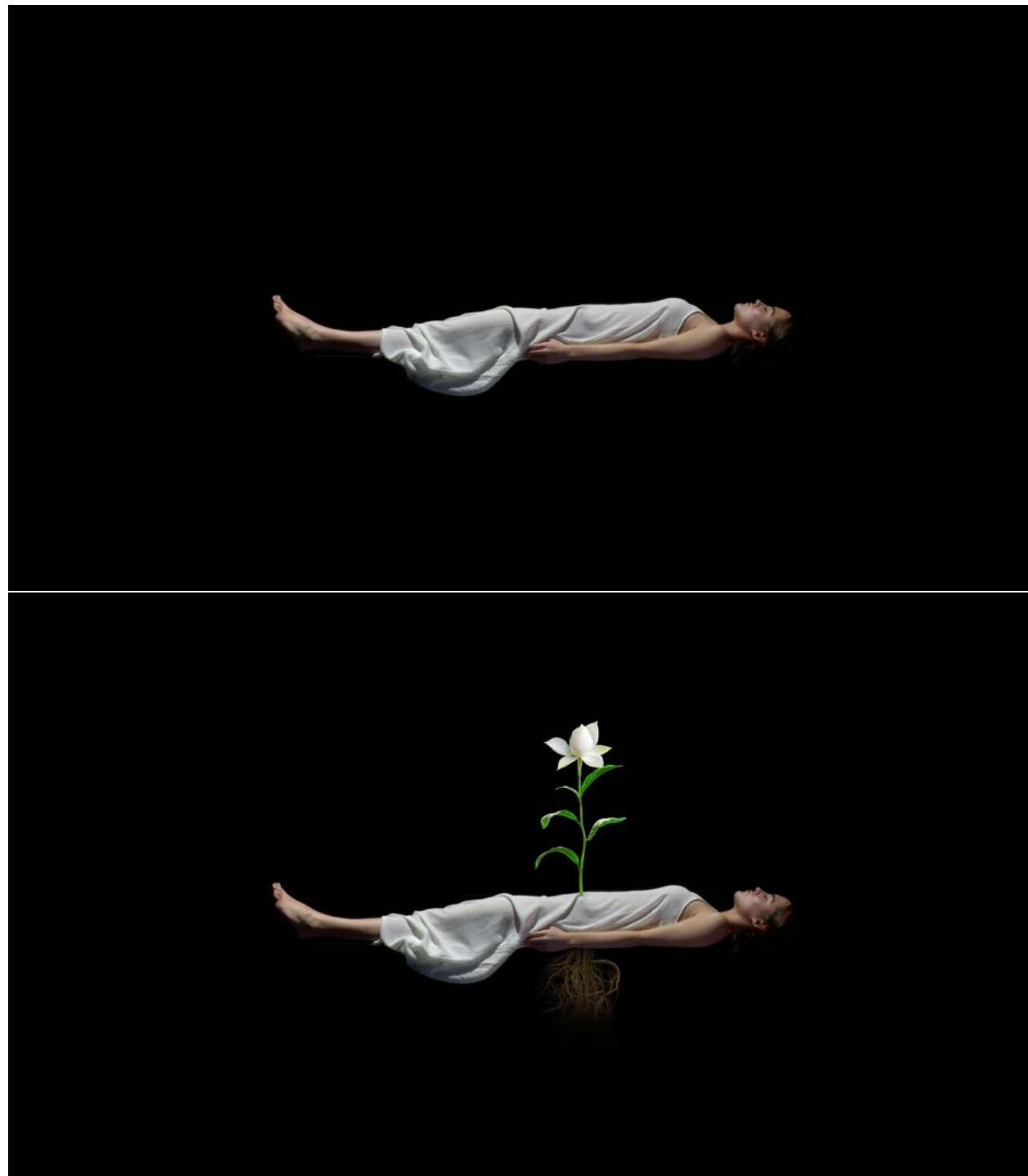
Still frames

SINOPSI

La peça comença per allò que és més senzill: recordar que respirem gràcies a l'oxigen dels vegetals i que els aliments que nodreixen els animals de la Terra tenen la base a les plantes. Els nutrients flueixen des de la matèria no viva fins a la matèria viva, i després tornen als components no vius de l'ecosistema, seguint una via més o menys cíclica, coneguda com el cicle biogeoquímic. La metamorfosi de la vida. El cicle vital. Som part de l'entorn viu, el reconeixement que el medi ambient influeix en el desenvolupament de l'individu que existeix gràcies a les relacions simbiòtiques amb més espècies.

SINOPSIS

La pieza empieza por lo más simple: recordar que respiramos gracias al oxígeno de los vegetales y que los alimentos que nutren a todos los animales de la tierra tienen su base en las plantas. Los nutrientes fluyen desde la materia no viva hasta la materia viva, y luego vuelven a los componentes no vivos del ecosistema, siguiendo una vía más o menos cíclica, conocida como ciclo biogeoquímico. La metamorfosis de la vida. El ciclo vital. Somos parte del entorno vivo, el reconociendo de que el medio ambiente influye en el desarrollo del individuo que existe gracias a las relaciones simbióticas con otras especies.

EL JOC DE LA SIMBIOSI 2023
EL JUEGO DE LA SIMBIOSIS 2023

Duració: 6 min
 Autora: CARMEN F. SIGLER
 Producció: Concha Alfaro
 Enregistrament: Jorge Rodríguez
 Puche
 Fotografia: Francisco L. Rivera
 Il·luminació: Víctor Rivera
 Enregistrament: Centre Cultural
 Medina Elvira (Atarfe, Granada)

Participants: Fanny Archila Gallegos

Produït pel Consorci de Museus
 de la Generalitat Valenciana per
 a l'exposició «El Resplendent».
 Centre del Carme Cultura
 Contemporània. València,
 2023.

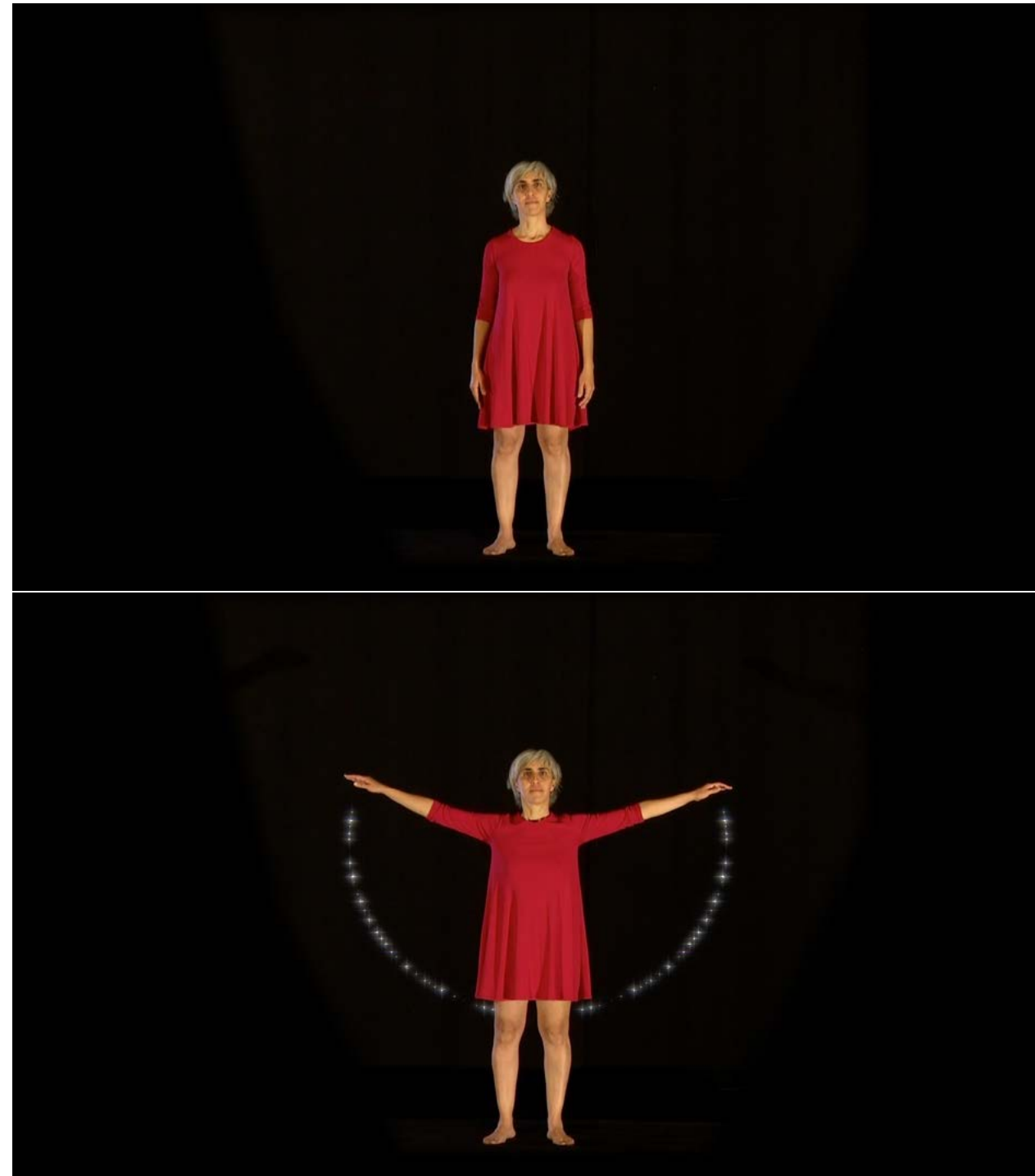
SINOPSI

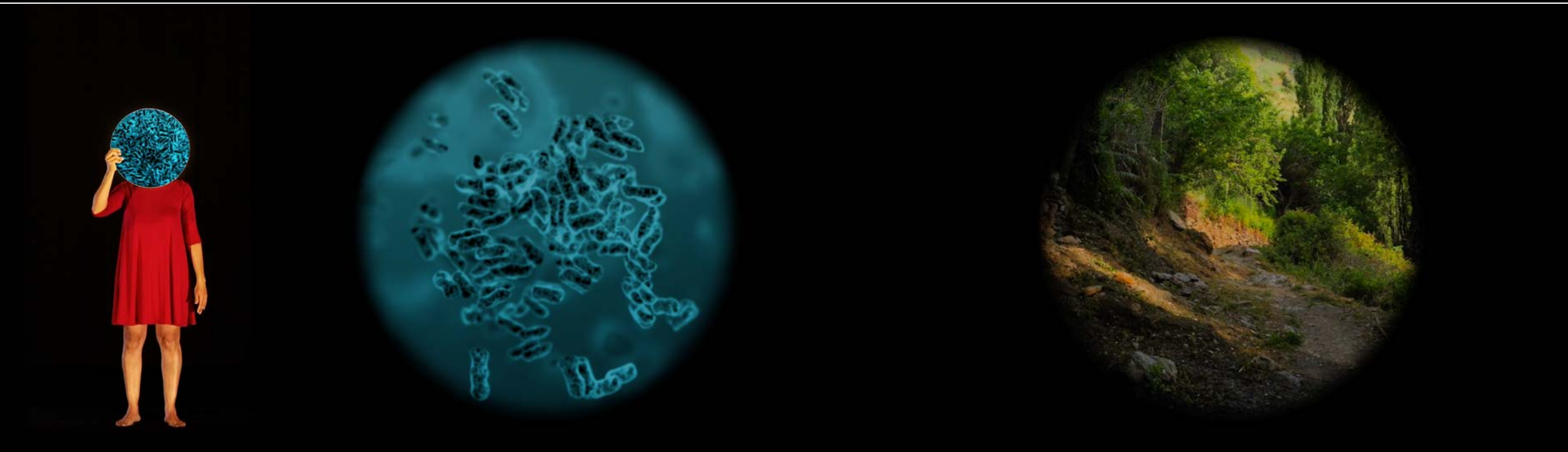
En aquesta peça l'autora torna a insistir en el seu parentiu honest amb tota forma de vida i en la consciència que allò que tenim d'humans depassa els límits del nostre cos mateix, la consciència col·lectiva entre tots els éssers. L'ésser humà com a col·lectivitat multiespecífica complexa i heterogènia.

SINOPSIS

En esta pieza la autora redonda en su parentesco honesto con toda forma de vida y en la conciencia de que cuanto tenemos de humanos excede los límites de nuestro mismo cuerpo, la conciencia colectiva entre todos los seres. El ser humano como colectividad multiespecífica compleja y heterogénea.

Still frames

ENTRAR EN MATÈRIA 2023 ENTRAR EN MATERIA 2023

Duració: 4 min 55 s
 Autora: CARMEN F. SIGLER
 Enregistrament: Francisco L. Rivera

Produït pel Consorci de Museus de la Generalitat Valenciana per a l'exposició «El Resplendent». Centre del Carme Cultura Contemporània. València, 2023.

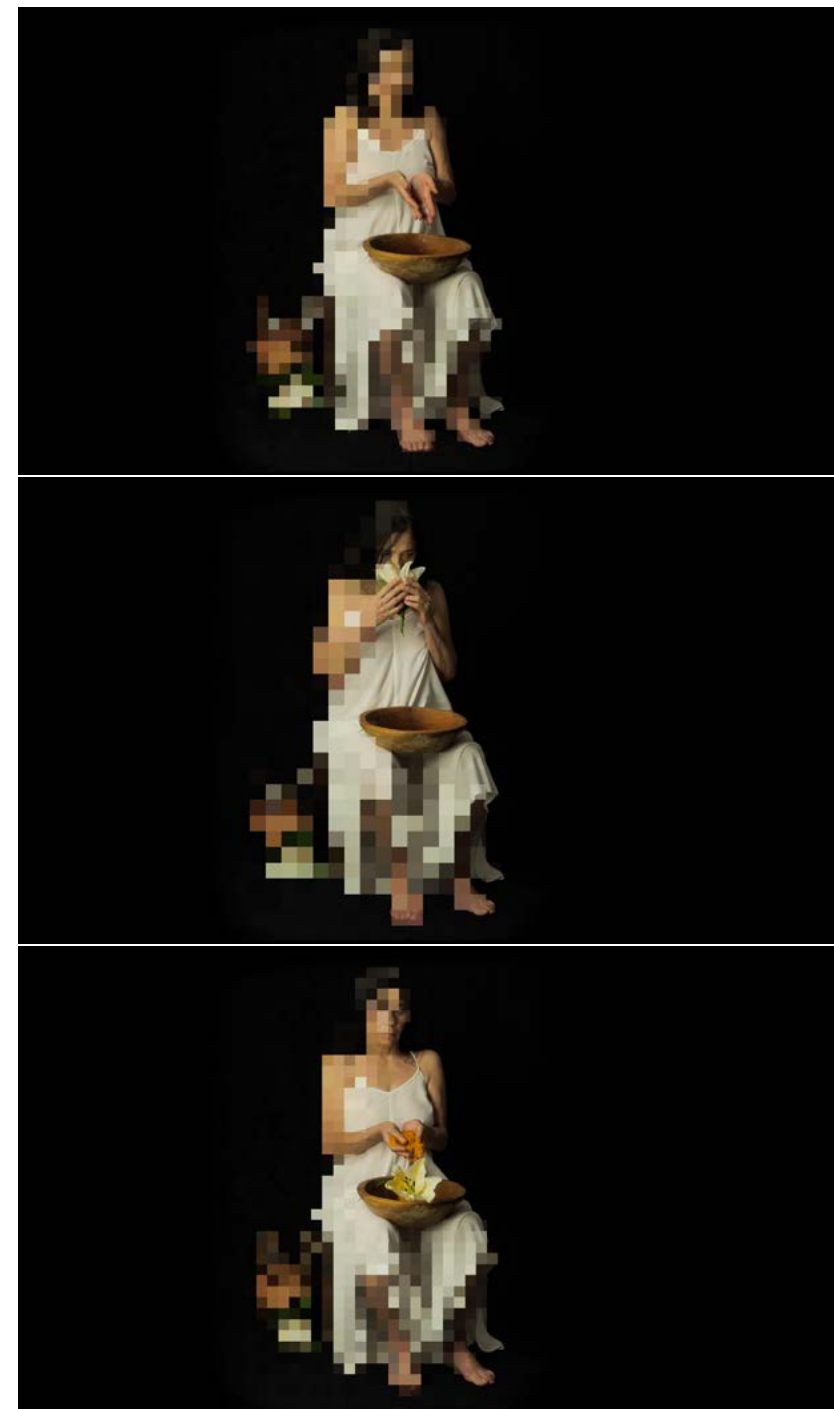
SINOPSI

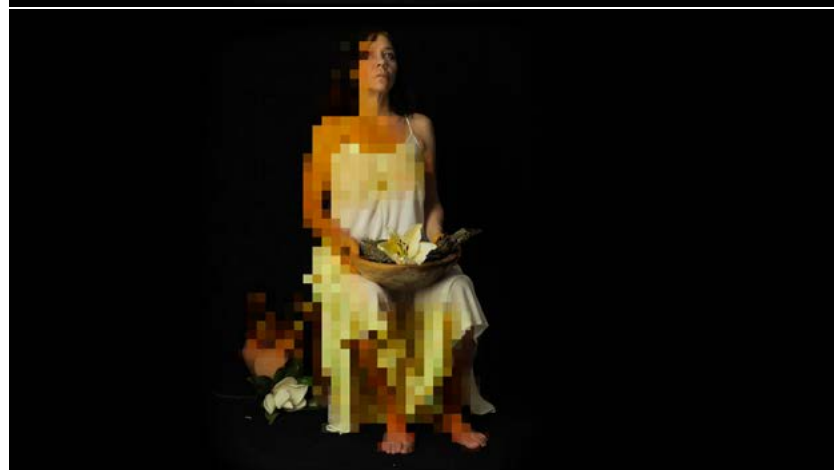
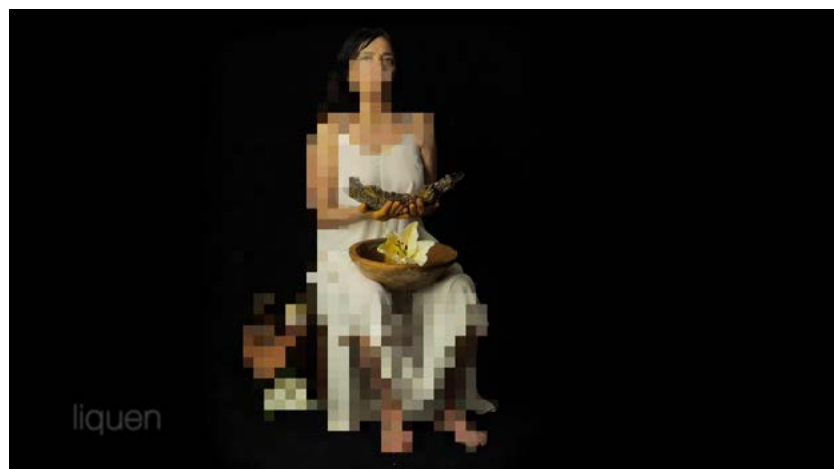
Una acció en què la imatge distorsionada i pixelada de l'artista va recuperant nitidesa i definició a mesura que es fusiona amb elements orgànics (pol·len, aigua, terra, pedres, plantes...). La peça obri una conversa sobre el perill d'oblidar la connexió amb la naturalesa, enlluernats pels avanços de la intel·ligència artificial.

SINOPSIS

Una acción en la que la imagen distorsionada y pixelada de la artista va recuperando nitidez y definición a medida que entra en contacto con elementos orgánicos (polen, agua, tierra, piedra, plantas... etc.). La pieza abre una conversación en torno al peligro de olvidar la conexión con la naturaleza, deslumbrados por los avances de la inteligencia artificial.

Still frames

SINTONIES 2023
SINTONÍAS 2023

180 × 90 cm (cada peça / cada pieza)

4 fotografies sobre alumini
 4 fotografías sobre aluminio

ALLEGORIA EN TRES ACTES 2023 ALEGORÍA EN TRES ACTOS 2023

Duració: 9 min

Projecte i edició: CARMEN F. SIGLER

SINOPSIS

L'artista examina la nostra relació amb «els altres éssers» que coexisteixen amb nosaltres. Concebuda com un poema visual en tres temps, les accions se situen en una granja de cabres i ovelles, valorats com a mercaderia per a ser consumida. No és estranya en la tradició artística històrica l'ús de la naturalesa (i de tots els que hi habiten) com un marc merament passiu, receptor complaent de l'activitat humana.

El treball de Sigler vol trencar amb la dissociació radical que establim entre humans i animals «com un acte de resistència enfront de la lògica biopolítica». «El futur necessitarà els llenguatges de l'amor, de la tendresa i de la compassió», en paraules de l'autora.

Still frames

SINOPSIS

La artista examina nuestra relación con «los otros seres» que coexisten con nosotros. Concebida como un poema visual en tres tiempos, las acciones se sitúan en una granja de cabras y ovejas, valorados como mercancía para ser consumida. No es extraña en la tradición artística histórica el empleo de la naturaleza (y de cuantos en allá habitan) como un marco meramente pasivo, receptor complaciente de la actividad humana.

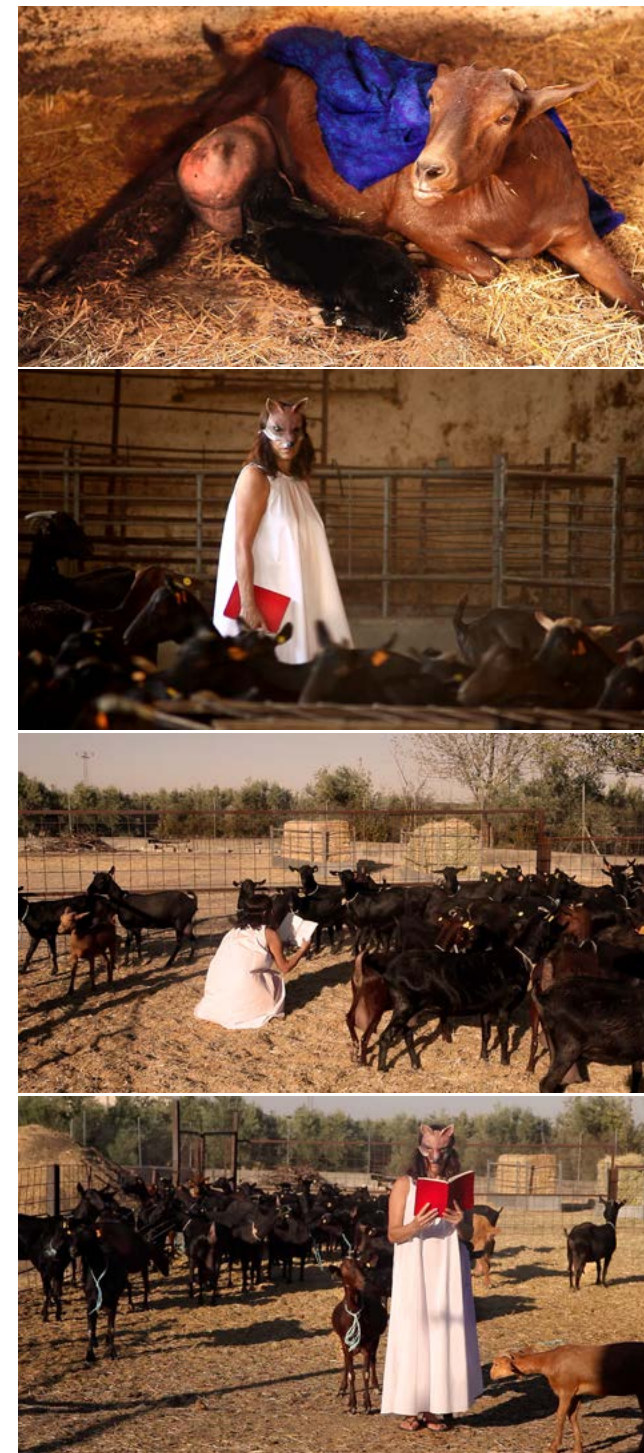
El trabajo de Sigler quiere romper con la disociación radical que establecemos entre humanos y animales «como un acto de resistencia frente a la lógica biopolítica». «El futuro va a necesitar los lenguajes del amor, de la ternura, y de la compasión», en palabras de la autora.

ALLEGORIA EN TRES ACTES 2023
ALEGORÍA EN TRES ACTOS 2023

45 × 25 cm (cada peça / cada pieza)

4 fotografies sobre alumini
 4 fotografías sobre aluminio

EL TEMPS DE LA FLAMA 2021 EL TIEMPO DE LA LLAMA 2021

Duració: 6 min 13 s

Projecte i edició: CARMEN F. SIGLER

Càmera: Francisco L. Rivera (PKK)

Figurants: Ángeles Quesada

Fernández, Ana Sánchez-Yebra

Fernández, Gael Rodríguez Márquez,

Marga Morales Moreno, la burreta

Clementina i els gossos Jara i Toni

SINOPSIS

El temps de la flama aprofundeix en aquella relació, ja indispensable, per a entendre el nostre temps: amb quants altres éssers compartim el món. La necessitat de l'instant, la certesa del present com a guia existencial en què atrapar el valor del que hi succeeix. Sigler recorre ací a cinc elements connectats: una triada de dones vestides de roig com a atribut de l'emoció i el canvi humans, un entorn rural, un xiquet, un ase i un ciri la flama del qual ens insta a sentir el temps i a aprehendre'l, a entendre que allò que és simple és el que és extraordinari i allò que dona sentit a la nostra vida. Una cosa tan subtil i aparentment efímera com compartir amb un animal el nostre temps (el que dura la flama d'un ciri) per a percebre, segons relata l'artista, que «els animals són els que tenen el sentit últim, la consciència del que és realment important».

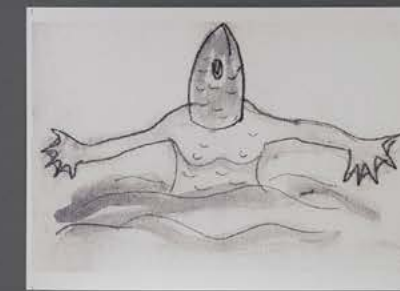
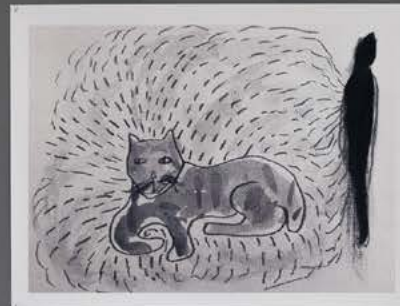
Still frames

SINOPSIS

El tiempo de la llama ahonda en esa relación, ya indispensable, para entender nuestro tiempo con cuantos seres compartimos el mundo. La necesidad del instante, la certidumbre del presente como guía existencial en la que atrapar el valor de cuanto sucede. Sigler recurre aquí a cinco elementos conectados: una triada de mujeres vestidas de rojo como atributo de la emoción y el cambio humanos, un entorno rural, un niño, un asno y una vela cuya llama nos insta a sentir el tiempo y aprehenderlo, a entender que lo simple es lo extraordinario y cuanto da sentido a nuestra vida. Algo tan sutil y aparentemente efímero como es compartir con un animal nuestro tiempo (lo que dura la llama de una vela) para percibir, según relata la artista, que «los animales son los que tienen el sentido último, la conciencia de lo que es realmente importante».

SEMÍRAMIS GONZÁLEZ

Semíramis González (Gijón, 1988),
és historiadora de l'art i comissària independent

CARMEN F. SIGLER: TEIXIR UN FIL FEMINISTA

En el programa «Vídeo, cos i identitat femenina» de Metròpolis, llançat el 1999, trobem a tres artistes dones que parlen sobre els treballs que fan, en els quals *performance*, acció i identitat com a dones són protagonistes. Són Eugenia Balcells, Eulalia Valdosera i Carmen F. Sigler. Des de posicions diferents, les tres comparteixen, ja en aqueix final de segle, les inquietuds per traduir al llenguatge artístic els debats feministes. En aquest programa, Sigler comença parlant del seu treball i hi diu que, des del principi, en les obres seues eren molt importants el moviment i el so. Aquest detall és molt interessant per a intentar, en aquest text, traçar un recorregut per dècades de treball performatiu i preocupacions socials que han travessat de manera constant l'obra de Sigler.

A finals dels noranta del segle passat trobem, en el panorama espanyol, un creixent interès per investigar el format performatiu i per utilitzar l'eina que és el cos per a visibilitzar i denunciar desigualtats i violències. És, a més, molt freqüent que llavors siguin les artistes mateixes les que protagonitzen les accions, en molts casos documentades en vídeo. És el moment en què sorgeixen les *performances* d'artistes com Pilar Albarrasí, Cabell / Carceller, María Ruido... Quasi totes elles fan una cerca per explorar el mitjà videogràfic i per convertir el cos en un lloc per al treball artístic; un cos contínuament present en els mitjans de comunicació amb visions altament estereotipades i que carregava amb el tabú social de la repressió sexual de les dones alhora que era mostrat sexualitzat en revistes, televisió o publicitat.

TRES OBRES PIONERES I COMPLETAMENT ACTUALS

En aquest context és en el que comença a treballar Sigler, una artista implicada en els temes que treballa i, sobretot, fidel a la seua obra i al que aquesta reflecteix. Més enllà de modes passatgeres, la labor de Sigler arrela en el compromís que ella mateixa té amb el medi i els temes, i la fidelitat a allò sobre el que li interessa fer recerca. Això que pot semblar una obvietat és, tanmateix, una estranyesa, una particularitat que considere remarcable perquè dona més valor a la seua trajectòria, ara present al Centre del Carme, en aquesta exposició, «El Resplendent», comissariada per Susana Blas.

Sigler és una artista fidel a ella mateixa i a la seua obra, i això és el que encara dona més rigor a algunes de les peces que veurem al llarg d'aquest text.

Com a historiadora de l'art, comissària i feminista, l'encàrrec d'aquest text ha sigut tot un repte per a mi: d'una banda, el deure feminista per destacar i reivindicar la tasca de de Sigler que, durant vora tres dècades ha abordat problemàtiques que ens afecten com a dones, fins i tot en moments en què aquest discurs no era ben rebut; d'altra banda, el meu interès per la *performance* i l'ús del cos com a lloc de denúncia (molt unit al feminisme, com és lògic) i, finalment, com a historiadora de l'art per aquella responsabilitat que tenim d'escriure, relatar i reconèixer les artistes que han obert camins ara per ara establits, però que elles van fer possibles. La genealogia és, per tant, una responsabilitat com a historiadora i com a feminista. En el cas de Sigler, igual que moltes altres que treballaven a final dels noranta, especialment sacsejades per un context social i històric contrari al feminisme. No oblidem que no és fins a les acaballes de de 2004 que s'aprova la Llei orgànica de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, i fins a 2007 la Llei d'igualtat, després de batalles feministes àrdues als carrers. Situar en quin context treballaven les artistes que estaven denunciant en els seu treball la violència, el sexisme i els estereotips que patien les dones, ens permeten entendre millor el valor de les propostes que feien amb els ulls de 2023.

En el cas de Sigler, el registre de les accions que quasi total en format vídeo, a través de videoaccions que comencen a la fi d'aquells noranta. Una de les primeres obres seues, imprescindible per pionera, és *Temps* (1996), en la qual una gota de sang recorre el cos de l'artista des del rostre fins als peus. La peça, de poc més de tres minuts, acompanya la baixada de la gota pel cos amb el so del batec d'un cor. És una acció que funciona com a ritual al mateix temps que ho fa com a temps biològic, en una relació directa no sols amb altres artistes de *performance* prèvies —especialment dels anys setanta—, sinó amb la idea de la sang i l'origen de la vida. Una gota de sang que recorre el cos d'una dona té una al·lusió clara a la menstruació, però també és una al·lusió al ritual i a la violència. La sang ha significat per a les dones dolor, violència, però també sanació i neteja. En moltes de les obres d'Ana Mendieta l'element sang apareix no com una cosa distorsionadora, sinó com una capa més de relació amb el medi natural, amb allò orgànic. A més, en aquesta videoacció de Sigler, els batecs del cor marquen el pas del temps, el ritme i el *tempo* del ritual. És aquesta una obra pionera també per les múltiples lectures que ja en aquell moment l'artista plantejava amb moltes qüestions. A més, l'artista ens demostra que es pot crear apartant-se de la mirada patriarcal i és possible trencar una dinàmica de mirada masculina sexista que ha condicionat la creació artística durant segles. Des de la pausa, l'assossec, el moviment i l'harmonia, Sigler ens convida a un parèntesi feminista de 3 minuts i 30 segons.

El mateix any, el 1996, duu a terme la videoacció *Sincronisme* (4' 34"), una de les obres en què millor s'arregla aquella predilecció pel so i el moviment. A manera de caixa de ressonància, l'artista marca un compàs a tres temps i repeteix, rítmicament, el mateix interval entre les tres palmades i la sèrie següent de tres. Cap, pit i abdomen es converteixen en instruments per a emetre aquell so continu i fluid. L'aparent senzillesa del gest té, però, lectures més profundes, que connecten el gest extern del so amb l'interior de la ressonància, l'interior del cos de l'artista com un ens present, amb forma i volum, que es materialitza gràcies a emetre un so. Davant la imatge estereotipada de les dones en la seua representació externa, ací es reclama l'atenció a l'interior, en una clara referència al que és biològic.

Tant aquestes dues videoaccions, com en el cas d'*Ous* (1997), tenen una rellevància especial en un projecte futur que l'artista i la comissària estan projectant. Es tracta d'un taller que és farà amb joves, en el qual es recrearan altra volta cadascuna d'aquestes tres *performances*. La transmissió del coneixement i de l'experiència del cos són importants també en aquest taller, en el qual *tornen a la vida* les tres accions en els cossos d'altres dones, quasi trenta anys després d'haver-se fet per primera vegada. Poques coses hi ha més feministes que invocar una sororitat que lliura l'herència del que s'ha après a aquelles que continuaran la mateixa senda feminista, amb l'esperit que elles transmeten també aquests coneixements a unes altres en el futur. Aquest taller traçarà un recorregut natural, quasi biològic i per descomptat feminista, entre les unes i les altres, com aquella gota de sang que transitava el cos de l'artista.

En el cas d'*Ous* l'al·lusió a la maternitat es fa present en una peça en què els ous esvaren per terra, mentre l'artista camina, interrompent periòdicament el fil conductor per a veure Sigler interpretant diferents papers de dones i emetent frases ambigües, però que relacionem amb la maternitat. «Dolor que esdevé en goig», «La projecció d'un mateix sense ser tu», «El meu somni i el meu malson», «Es rebobina altra vegada la pel·lícula», «Interrompre, avortar». La imatge final mostra Sigler estesa a terra amb el cap envoltat d'ous, les cames obertes i, enmig d'aquestes, completant aquell triangle intern, ous que arriben fins als peus. Aquesta peça és, des del meu punt de vista, una de les més potents pel tema que aborda i que continua hui, vint-i-sis anys més tard, l'etern debat social. La procreació com a destí únic per a les dones segons el cànon patriarcal, i l'intent continu per impedir que les dones decidisquen sobre els seus cossos i avorten. Ara, encara reclamem que la maternitat siga lliure, decidida i voluntària, no una imposició social. Tot i això, el 2022 encara hem assistit a la prohibició de l'avortament als Estats Units (vigent des de 1973), o al maig de 2023 que, per fi, a Espanya el Tribunal Constitucional ha avalat, de manera definitiva, la llei de l'avortament de 2010, que consagra el dret de la dona a interrompre l'embaràs en les primeres catorze setmanes de gestació sense necessitat de complir cap requisit. *Ous* és una obra amb múltiples lectures i significats ('òvuls' en anglès són *eggs*), però també és una obra poètica, onírica i, com tot el treball de Sigler, profundament feminista.

L'AL·LUSIÓ A LA HISTÒRIA DE L'ART

El treball de Sigler estableix un diàleg directe amb accions totalment contemporànies que s'estaven duent a terme a final dels noranta. En la videoacció *Dones-mesures* (1998) fa una denúncia del cànon estereotipat de mesures 90-60-90 que condemnava (i condemna) les dones a cossos impossibles i a terribles malalties derivades de l'intent d'aconseguir un cànon irreal. L'exercici de mesurar-se per a reflectir aquesta diversitat i bellesa entronca amb aquella sèrie d'accions que Esther Ferrer havia dut a terme entre 1977 i 1992, *Íntim i personal*, en què es defensava l'impossible d'encaixar en unes mesures fictícies i sexistes. Sigler hi afegeix, a més, l'element de la bellesa en presentar catorze dones joves, amb cossos diferents, per a reflectir no sols la diversitat, sinó la bellesa la manera com som en realitat. Aquesta peça estableix també un diàleg amb l'obra *Vital Statistics of a Citizen, Simply Obtained*, de 1977, de Martha Rosler, que denunciava a més el control dels cossos de les dones a través de les mesures com una forma de control polític i social.

En l'interès per desmuntar les representacions patriarcals de les dones al llarg de la història, en la sèrie de peces que conformen *De l'impossible al possible* (2006), Sigler es mostra ella mateixa a través de diferents representacions femenines com la «dona font» (la idea de la font mística i la mare dadora); la dona mare i l'al·lusió a les Venus prehistòriques, voluptuoses i símbol de fertilitat; la mare teixidora de somnis, quasi onírica, que reflecteix la dificultat de la criança, i la mare com Madonna de l'Alba, de Rafael, recreada per l'artista per a convertir-se en una mare feminista que, subjectant una vareta màgica, proposa altres tipus de maternitat.

L'al·lusió a obres clàssiques i el qüestionament d'aquestes es desplega durant tota la carrera de Sigler, més recentment en la videoinstal·lació *En la pell de la barbàrie* (2018) en la qual recrea la pintura d'*El rapte d'Hipodàmia* (1636) de Rubens al costat de joves d'un institut d'educació secundària, per a preguntar-se pel significat real de les representacions de raptes al llarg de la història, així com d'iconografies de profund significat patriarcal, encara sense debatre i abordar des d'un punt de vista crític.

El sistema de l'art, tan profundament travessat pel patriarcat i el capitalisme, també és posat en escac en accions com *Voldria jo renegar* (2008), en què es qüestionen idees tan arrelades com fictícies com és la idea de «geni» i es posa de sobre la taula el debat, encara no resolt, sobre les condicions materials necessàries perquè les artistes puguin treballar i mantindre's, en un sistema en què el mercat és el gran protagonista. Igual que fa amb altres peces, Sigler hi fa no sols una denúncia, sinó que hi planteja la necessitat de transformar la nostra mirada des del que és merament econòmic en el nostre sistema de l'art, en favor de les cures, el sosteniment mutu i la sororitat.

Això és una cosa que ha mantingut present des de les primeres obres i que trasllada, com no podia ser d'una altra manera, al seu compromís amb la Terra i el planeta com a ecofeminista que és.

APRENTATGE AHIR, APRENTATGE HUI

Si haguera de destacar una sola cosa en tota l'àmplia i profunda trajectòria de Carmen F. Sigler, em costaria centrar-me en un únic punt. Hem vist com les peces seues, des de fa quasi trenta anys, es presenten des d'un compromís de recerca, temàtic i feminista. També la minuciositat de la formalització de cadascuna d'aquestes, que no sols mostren reflexions sobre la maternitat, les cures, els estereotips sexistes, el feminisme..., sinó que ho fa amb una cura precisa per com s'hi materialitza cada obra.

Ara bé, si haguérem de traçar una línia des d'aquelles obres de 1996 fins a aquesta exposició de 2023, la meua aposta seria destacar-ne la continuïtat feminista, el compromís com més va més no sols amb els temes sinó amb aquelles persones que els treballen, com aquells joves que protagonitzaven *En la pell de la barbàrie* i les que ara donaran vida de nou a *Temps*, *Sincronisme* i *Ous*. Carmen F. Sigler ha traçat, amb la complicitat de la comissària Susana Blas, un fil continu d'activisme feminista que es fa patés en aquesta exposició: la sororitat, la genealogia i els sabers de les dones *resplendeixen* al Centre del Carme Cultura Contemporània.

Madrid, 31 de maig de 2023

SEMÍRAMIS GONZÁLEZ

Semíramis González (Gijón, 1988),
es historiadora del arte y comisaria independiente

CARMEN F. SIGLER: TEJER UN HILO FEMINISTA

En el programa «Vídeo, cuerpo e identidad femenina» de Metrópolis, lanzado en 1999, encontramos a tres artistas mujeres que hablan sobre sus trabajos, en los que performance, acción e identidad como mujeres son protagonistas. Son Eugenia Balcells, Eulalia Valdosera y Carmen F. Sigler. Desde posiciones distintas, las tres comparten esas inquietudes por traducir al lenguaje artístico los debates feministas ya en ese final de siglo. En este programa Sigler comienza hablando de su trabajo diciendo que, desde el principio, en sus obras eran muy importantes tanto el movimiento como el sonido. Este detalle es muy interesante para intentar, en este texto, trazar un recorrido por décadas de trabajo performativo y preocupaciones sociales que han atravesado de manera constante el trabajo de Sigler.

En aquellos finales de los 90 nos encontramos, en el panorama español, un creciente interés por investigar el formato performativo y por utilizar la herramienta que es el cuerpo para visibilizar y denunciar desigualdades y violencias. Es, además, bastante frecuente que entonces sean las propias artistas quienes protagonicen sus acciones, en muchos casos documentadas en vídeo. Es el momento en que están naciendo las performances de artistas como Pilar Albarracín, Cabello / Carceller, María Ruido... Hay una búsqueda en casi todas ellas por explorar el medio videográfico y por convertir el cuerpo en un lugar para el trabajo artístico; un cuerpo continuamente presente en los medios de comunicación con visiones altamente estereotipadas y que cargaba con el tabú social de la represión sexual de las mujeres a la par que se mostraba sexualizado en revistas, televisión o publicidad.

TRES OBRAS PIONERAS Y COMPLETAMENTE ACTUALES

Es en este contexto en el que comienza a trabajar Sigler, una artista implicada con los temas que trabaja y, sobre todo, fiel a su obra y a lo que ésta refleja. Frente a modas pasajeras, el trabajo de Sigler cuenta con el compromiso de ella misma con el medio y los temas, y la fidelidad a lo que le interesa investigar. Esto que puede parecer una obviedad es, sin embargo, una extrañeza, una particularidad que considero remarcable porque da un valor mayor a su trayectoria, ahora presente en el Centre del Carme, en esta

exposición, «Lo Resplandeciente», comisariada por Susana Blas. Sigler es una artista fiel a sí misma y a su obra, y esto es lo que le da aún más rigor a algunas de las piezas que vamos a ver a lo largo de este texto.

Como historiadora del arte, comisaria y feminista, el encargo de este texto ha sido todo un reto para mí; por un lado, el deber feminista por destacar y reivindicar el trabajo de Sigler que, durante casi tres décadas ha abordado problemáticas que nos afectan a las mujeres, incluso en momentos donde este discurso no era bien recibido; por otro lado, mi interés por la performance y el uso del cuerpo como lugar de denuncia (muy unido al feminismo, como es lógico), y finalmente como historiadora del arte por esa responsabilidad que tenemos de escribir, relatar y reconocer a las artistas que han abierto caminos hoy establecidos, pero que ellas hicieron posibles. La genealogía es, por tanto, una responsabilidad como historiadora y como feminista. En el caso de Sigler, al igual que muchas otras que trabajaban en esos finales de los 90, especialmente sacudidas por un contexto social e histórico contrario al feminismo; no olvidemos que no es hasta finales de 2004 cuando se aprueba la Ley Orgánica de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género, y hasta 2007 la Ley de Igualdad, tras arduas batallas feministas en las calles. Situar en qué contexto trabajan las artistas que estaban denunciando en sus trabajos la violencia, el sexismo y los estereotipos que sufrían las mujeres, nos permiten entender mejor el valor de sus propuestas con los ojos de 2023.

En el caso de Sigler, hay una casi totalidad de registro de sus acciones en formato video, a través de videoacciones que comienzan a finales de esos 90. Una de sus primeras obras, imprescindible por pionera, es *Tiempo* (1996), en la que una gota de sangre recorre el cuerpo de la artista desde el rostro hasta los pies. La pieza, de poco más de tres minutos, acompaña la bajada de la gota por el cuerpo con el sonido del latido de un corazón. Es una acción que funciona como ritual a la par que, como tiempo biológico, en una relación directa no sólo con otras artistas de performance previas, especialmente de los años 70, sino con la idea de la sangre y el origen de la vida. Una gota de sangre que recorre el cuerpo de una mujer tiene una alusión clara a la menstruación, pero también es una alusión al ritual y a la violencia. La sangre ha significado para las mujeres dolor, violencia, pero también sanación y limpieza. En muchas de las obras de Ana Mendieta el elemento sangre aparece no como algo distorsionador, sino como una capa más de relación con el medio natural, con lo orgánico. Además, en esta videoacción de Sigler, los latidos del corazón marcan el paso del tiempo, el ritmo y el *tempo* del ritual. Es esta una obra pionera también por las múltiples lecturas que ya entonces la artista plantea con muchas cuestiones. Además, la artista nos demuestra que se puede crear apartándose de la mirada patriarcal y es posible romper con una dinámica de mirada masculina sexista que ha condicionado la creación artística durante siglos. Desde la pausa, el sosiego, el movimiento y la armonía, Sigler nos invita a un paréntesis feminista de 3 minutos y 30 segundos.

En el mismo año, en 1996, lleva a cabo la videoacción *Sincronismo* (4'34"), una de sus obras en las que mejor se recoge esa predilección por el sonido y el movimiento. A modo de caja de resonancia, la artista marca un compás a tres tiempos en el que se repite, rítmicamente, el mismo intervalo entre las tres palmadas y la siguiente serie de tres. Cabeza, pecho y abdomen se convierten en instrumentos para emitir ese sonido continuo y fluido. La aparente sencillez de este gesto tiene, sin embargo, lecturas más profundas, que conectan el gesto externo del sonido con el interno de la resonancia, el interior del cuerpo de la artista como un ente presente, con forma y volumen, que se materializa gracias a emitir un sonido. Frente a la imagen estereotipada de las mujeres en su representación externa, aquí se reclama la atención al interior, en una clara referencia a lo biológico.

Tanto estas dos videoacciones, como *Huevos* (1997), tienen especial relevancia en un proyecto futuro que artista y comisaria están proyectando. Se trata de un taller que se llevará a cabo con jóvenes, en el que se recrearán de nuevo cada una de estas tres performances. La transmisión del conocimiento y de la experiencia del cuerpo son importantes también en este taller, en el que *vuelven a la vida* las tres acciones en los cuerpos de otras mujeres, casi treinta años después de haberse realizado por primera vez. Pocas cosas más feministas que invocar a una sororidad que entrega la herencia de lo aprendido a las que continuarán la misma senda feminista, con el espíritu de que ellas transmitan también estos conocimientos a otras en el futuro. Este taller trazará un recorrido natural, casi biológico y desde luego feminista, entre unas y otras, como esa gota de sangre que transitaba el cuerpo de la artista.

En el caso de *Huevos* la alusión a la maternidad se hace presente en una pieza donde se van deslizando los huevos por el suelo, mientras la artista camina, interrumpiendo periódicamente el hilo conductor para ver a Sigler interpretando distintos roles de mujeres y emitiendo frases ambiguas, pero que relacionamos con la maternidad. «Dolor que se convierte en gozo», «La proyección de uno mismo sin ser tú», «Mi sueño y mi pesadilla», «Se rebobina de nuevo la película», «Interrumpir, abortar». La imagen final muestra a Sigler tumbada en el suelo con la cabeza rodeada de huevos, las piernas abiertas y, entre ellas, completando ese triángulo interno, huevos que llegan hasta los pies. Esta pieza es, desde mi punto de vista, una de las más potentes por el tema que aborda y que sigue siendo hoy, 26 años después, el eterno debate social. La procreación como destino único para las mujeres según el canon patriarcal, y el intento continuo por impedir que las mujeres decidan sobre sus cuerpos y aborten. Todavía hoy reclamamos que la maternidad sea libre, decidida y voluntaria, no una imposición social. Sin embargo, es aún en 2022 cuando hemos asistido a la prohibición del aborto en Estados Unidos (vigente desde 1973), o en mayo de 2023 cuando, por fin, el Tribunal Constitucional ha avalado, de forma definitiva, la ley del aborto de 2010, que consagra el derecho de la mujer a interrumpir su

embarazo en las primeras 14 semanas de gestación sin necesidad de cumplir ningún requisito. *Huevos* es una obra con múltiples lecturas y significados (óvulos en inglés son «eggs») pero también es una obra poética, onírica y, como todo el trabajo de Sigler, profundamente feminista.

LA ALUSIÓN A LA HISTORIA DEL ARTE

El trabajo de Sigler establece un diálogo directo con acciones totalmente contemporáneas que se estaban llevando a cabo en esos finales de los 90. En la videoacción *Des-medidas* (1998) hace una denuncia del canon estereotipado de medidas 90-60-90 que condenaba (y condena) a las mujeres a cuerpos imposibles y a terribles enfermedades derivadas de intentar conseguir un canon irreal. El ejercicio de medirse para reflejar esta diversidad y belleza entronca con esa serie de acciones que Esther Ferrer había llevado a cabo entre 1977 y 1992, *Íntimo y personal*, donde se defendía lo imposible de encajar en unas medidas ficticias y sexistas. Sigler añade, además, el elemento de la belleza presentando a catorce mujeres jóvenes, con cuerpos distintos, para reflejar no sólo la diversidad, sino la belleza de cómo somos en realidad. Esta pieza establece también un diálogo con la obra *Vital Statistics of a Citizen, Simply Obtained*, de 1977, de Martha Rosler, que denunciaba también el control de los cuerpos de las mujeres a través de las medidas como una forma de control político y social.

En su interés por desmontar las representaciones patriarcales de las mujeres a lo largo de la Historia, en la serie de piezas que conforman *De lo imposible a lo posible* (2006), Sigler se muestra a sí misma a través de distintas representaciones femeninas como la «mujer fuente» (la idea de la fuente mística y la madre dadora); la mujer madre y la alusión a las Venus prehistóricas, voluptuosas y símbolo de fertilidad; la madre tejedora de sueños, casi onírica, que refleja la dificultad de la crianza; y la madre como Madonna del Alba, de Rafael, recreada por la artista para convertirse en una madre feminista que, sujetando una varita mágica, propone otros tipos de maternidad.

La alusión a obras clásicas y su cuestionamiento se despliega a lo largo de toda la carrera de Sigler, más recientemente en la videoinstalación *En la piel de la barbarie* (2018) en la que recrea la pintura *El rapto de Hipodamía* (1636) de Rubens junto a jóvenes de un instituto de educación secundaria, para preguntarse por el significado real de las representaciones de raptos a lo largo de la historia, así como de iconografías con profundo significado patriarcal, aún sin debatir y abordar desde un punto de vista crítico.

El sistema del arte, tan hondamente atravesado por el patriarcado y el capitalismo, es también puesto en jaque en acciones como *Quisiera yo renegar* (2008), donde se cuestionan ideas tan arraigadas como ficticias como la idea de «genio» y se pone sobre la mesa el debate, todavía no resuelto, sobre las condiciones materiales necesarias para que las artistas puedan trabajar y sostenerse, en un sistema en el que el mercado es el gran protagonista. Al igual que otras piezas suyas, Sigler hace no sólo una denuncia, sino que plantea lo necesario de transformar nuestra mirada desde lo meramente económico en nuestro sistema del arte, en favor de los cuidados, el sostenimiento mutuo y la sororidad. Esto es algo que ha mantenido desde sus primeras obras y que traslada, como no podía ser de otra manera, a su compromiso con la tierra y el planeta como ecofeminista.

APRENDIZAJE AYER, APRENDIZAJE HOY

Si tuviera que destacar una sola cosa en toda la amplia y profunda trayectoria de Carmen F. Sigler, me costaría centrarme en un solo punto. Hemos visto cómo sus piezas, desde hace casi treinta años, se presentan desde un compromiso investigativo, temático y feminista. También la minuciosidad de la formalización de cada una, que no sólo muestra reflexiones sobre maternidad, cuidados, estereotipos sexistas, feminismo... sino que lo hace con un cuidado preciso en cómo se materializa cada obra.

Sin embargo, si tuviéramos que trazar una línea desde aquellas obras de 1996 hasta esta exposición en 2023, mi apuesta sería por destacar su continuidad feminista, su compromiso cada vez mayor no sólo con los temas sino con quienes los trabaja, como esos jóvenes que protagonizaban *En la piel de la barbarie* y las que ahora darán vida de nuevo a *Tiempo, Sincronismo* y *Huevos*. Carmen F. Sigler ha trazado, junto a la complicidad de la comisaria Susana Blas, un hilo continuo de activismo feminista que se hace patente en esta exposición: la sororidad, la genealogía y los saberes de las mujeres *resplandecen* en el Centre del Carme Cultura Contemporània.

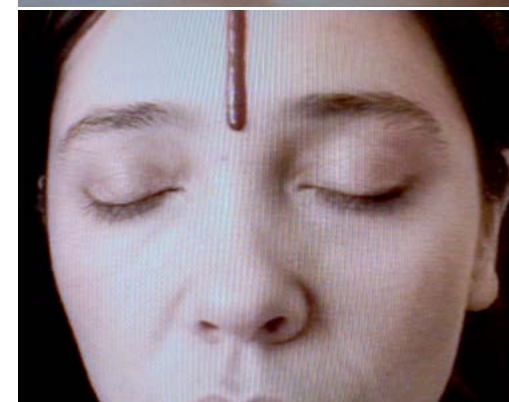
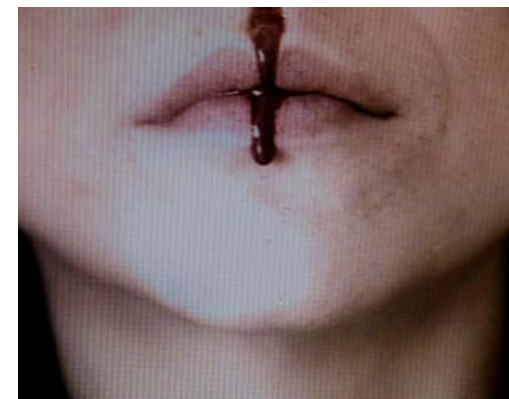
Madrid, 31 de mayo de 2023

RECO RREGUT 3/ LABORATORIO

SINCRONISME 1996
SINCRONISMO 1996

Vídeo, 4 min 34 s
Projecte i edició: CARMEN F. SIGLER
Enregistrament: CARMEN F. SIGLER
Mitjans tècnics: Ático 7 SA

TEMPS 1996
TIEMPO 1996

Vídeo, 3 min 30 s
Projecte i edició: CARMEN F. SIGLER
Enregistrament: CARMEN F. SIGLER
Mitjans tècnics: Ático 7 SA

OUS 1998
HUEVOS 1998

Vídeo, 5 min 13 s
 Projecte i edició: CARMEN F. SIGLER
 Enregistrament: CARMEN F. SIGLER
 Mitjans tècnics: Ático 7 SA

DES-MESURES 1998
DES-MEDIDAS 1998

Vídeo, 5 min 33 s
 Projecte i edició: CARMEN F. SIGLER
 Enregistrament: CARMEN F. SIGLER
 Mitjans tècnics: Ático 7 SA

SOM ACÍ 2023 ESTAMOS AQUÍ 2023

Duració: 6 min 57 s

Autora: CARMEN F. SIGLER

Col·laboració: Carmen Casas

Úbeda i Isabel León

Enregistrament: Jorge Rodríguez
Puche

Participants: Professora
responsable del projecte:
Carmen Casas Úbeda.

Professors acompanyants:
Gabriel Delgado Aguilera.

Alumnes per curs de l'IES Soto de
Rojas de Granada, participants el
dijous dia 5 de juny en el projecte
Som ací / Estamos aquí:

4.º A: Caracuel Espinosa, Víctor;
Dueñas Pérez, Ariadna; Peche
García, Mateo; Pérez Cervera,
Nerea; Polo Blánquez, Ana; Arias
Molina, María, i Muñoz Iglesias,
Judit.

4.º B: Salazar Sánchez, Cristina;
Ruiz Fernández, Ángela; Rosales
Jiménez, Elena; Rodríguez Ríos,
Candela; Moreno Carrasco,
Laura; Casado Cobo, Carmen;
Castillo Donaire, Jesús;
Contreras García, Marta,
i Garrido Martínez, Daniel.

4.º C: Sánchez Clavero, María;
Romacho García, Alba; Pérez
Ocaña, Ruth; Caraballo Escobar,
Isabel; Nozal Sabaniero, Isabel;
Rodríguez Martín, Yulia; Sánchez
Fernández, Claudia, i Sánchez
Vílchez, Valeria. 4.º D: López
Caba, Ainhoa; Lewis Hidalgo,
Lucía; García Morales, Diana;
Domínguez Moriguchi, Karin;
Baena Cabrera, Noa; Martín
Rodríguez, Samuel, i Millán
d'Arrúe, Ainara.

Agraïments: Pel seu suport
incondicional a aquest projecte
a l'IES Soto de Rojas i a l'AMPA.
A la Fundación Caja Granada
per cedir l'espai gratuïtament.

Still frames

SINOPSI

«Som ací» és un projecte de Carmen F. Sigler en col·laboració amb Carmen Casas Úbeda, professora del Departament de Plàstica de l'IES Soto de Rojas de Granada i els alumnes de 4.º de l'ESO d'aquest institut. El projecte ha tingut una duració de sis mesos i ha acabat amb l'enregistrament d'una acció col·lectiva que reflexiona sobre la importància de l'aigua per a la nostra subsistència. Un grup de xiques i xics, vestits amb samarretes blanques, duen entre les mans una bola de gel tenyida de blau amb plantes i llavors fetes amb la neu de Sierra Nevada (Granada). Aquestes esferes de vida fan referència a la responsabilitat que cadascuna i cadascuna de nosaltres té amb la Terra i tots els éssers. La metàfora del gel fonent-se ens recorda que hem d'actuar davant la degradació ambiental.

SINOPSIS

«Estamos aquí» es un proyecto de Carmen F. Sigler en colaboración con Carmen Casas Úbeda, profesora del departamento de plástica del IES Soto de Rojas de Granada y sus alumnos de 4 de la ESO. El proyecto, de seis meses de duración, ha concluido con la grabación de una acción colectiva que reflexiona sobre la importancia del agua para nuestra subsistencia. Un grupo de chicas y chicos, vestidos con camisetas blancas, llevan en sus manos una bola de hielo teñida de azul con plantas y semillas realizadas con la nieve de Sierra Nevada (Granada). Estas esferas de vida hacen referencia a la responsabilidad que cada una/o tiene con la tierra y todos sus seres. La metáfora del hielo deritiéndose nos recuerda que debemos actuar ante la degradación ambiental.

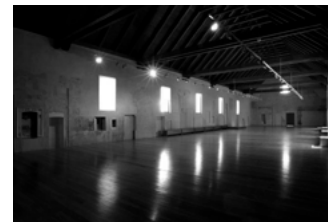
DIBUIXOS/ DIBUJOS

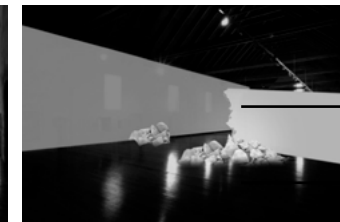
Mur trencat /
Muro roto

FONTS ICONOGRÀFIQUES D'INSPIRACIÓ
I ESBOSOS PREPARATORIS

FUENTES ICONOGRÁFICAS DE INSPIRACIÓN
Y BOCETOS PREPARATORIOS

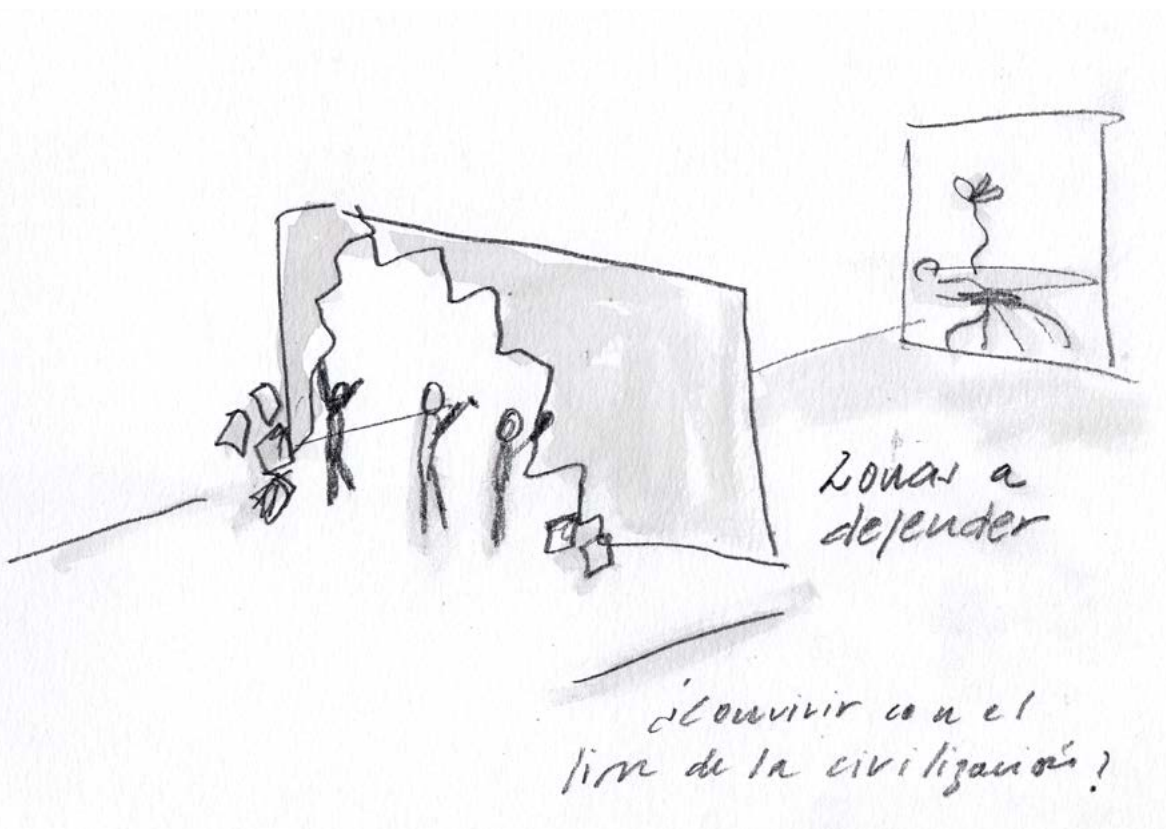

Vista Sala Dormitori
CCCC

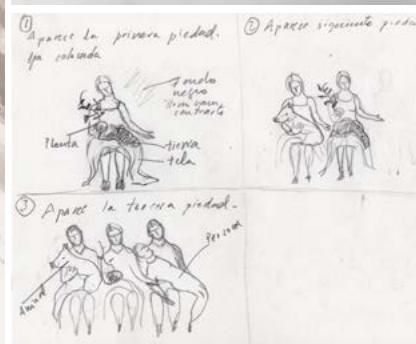
Mur trencat /
Muro roto

Enderrocs /
Escombros

Miguel Ángel Buonarroti
Piedad o Piedad del Vaticano. 1499

FONTS ICONOGRÀFIQUES D'INSPIRACIÓ IESBOSSOS PREPARATORIS

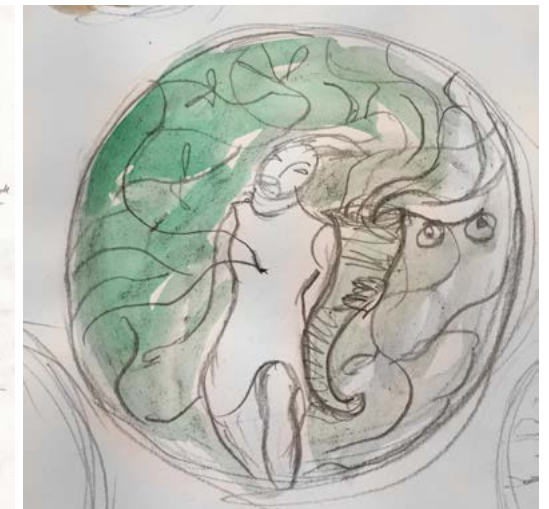
FUENTES ICONOGRÁFICAS DE INSPIRACIÓN Y BOCETOS PREPARATORIOS

Francisco de Zurbarán
Agnus Dei. 1633

Jan Brueghel el Joven
La Abundancia.
1601-1678

BIOGRAFIA

Carmen F. Sigler (Huelva, 1960) és una de les creadores més destacades de la història del videoart espanyol. Les seues pel·lícules i instal·lacions s'han exposat en els principals museus del nostre país i també a l'estranger.

En 1987 es va llicenciar en Belles Arts a la Universitat Politècnica de València en l'especialitat de Pintura; i, encara que de seguida es va decidir per la imatge en moviment, la seua formació pictòrica es reflecteix en les seues pel·lícules en l'ús del color i en el tractament dels enquadraments.

En 1995 va obtenir la beca de la Filmoteca d'Andalusia per a realitzar la videoinstal·lació *L'última realitat*, i en 1996 va obtenir la Menció del Jurat del Festival de Vídeo de Vitoria-Gasteiz per l'assaig audiovisual *Temps* (1996). A partir de llavors, desenvolupa innumerable projectes audiovisuals i fotogràfics que la converteixen en una artista fonamental del videoart a Espanya. A més, des de 1999, dirigeix el seu propi estudi de comunicació visual a Granada, ciutat on viu i treballa.

Les obres audiovisuals de Carmen F. Sigler posseeixen un to singular: una factura cuidada i una atmosfera poètica envoltant construeixen un relat intuït des de l'observació del fet autobiogràfic. Les seues obres reflexionen sobre la construcció de la identitat femenina, l'esdevindre de les edats de la vida, l'espiritualitat quotidiana i la cerca d'autoconeixement, la revisió de les tradicions populars, el paper de l'artista i l'anàlisi dels efectes dels imaginaris culturals patriarcales en la societat.

Des de 1993, any en què comença la seua activitat artística, ha intervingut en diverses exposicions individuals, com ara *Indiferència és diferència* (1994), *L'última realitat* (1995), *Brûlant d'amour sans object* (2001), *Quan*

se senten les mosques volar (2003), *Victoria, Ana i mamà* (2004), *De l'impossible al possible, interval. Cicle d'Art Contemporani i Flamenc* (2006-2008), *Voldria jo renegar* (2008), *El so dels meus passos* (2019), *Això important que encara no puc nomenar* (2021), i d'altres col·lectives com: *100%, exposició col·lectiva de dones artistes andaluses* (1994), *Il·luminacions* (1999), *El bell gènere, convulsions i permanències actuals* (2002), *Carrera de fons* (2005), *El discret encant de la tecnologia. Arts a Espanya* (2008), *Rondalles problemàtiques. Dones en l'espai social. Conflictes i paradoxes* (2011), *Despullant l'Eva. Creadores del segle XX-XXI* (2012), *Temps de llum* (2016), *Província 53. Art, territori i descolonització del Sàhara* (2017), *[Ex]posicions crítiques. Discursos crítics en l'art espanyol, 1975-1995* (2017), *Creem, per tant existim* (2018), ARCOmadrid, *jo soc el teu biopoder* (2020), i ARCOmadrid, *feminari, dones i narracions estètiques genèriques* (2021), entre d'altres.

Ha impartit nombrosos tallers de vídeo dins i fora d'Espanya: direcció del taller de videocreació dins del marc del Festival des Andalousies Atlantiques, Essaouira, Marroc (2003); direcció del taller de videocreació dirigit a xiquets, Huerta de San Vicente, Granada (2004); direcció del taller de videocreació dirigit a dones sahrauís, dins del marc d'Artifariti (2010), campaments 27 de febrer, Tindouf, Algèria (2010); taller de videocreació *Érase una vez...*, Casa de España a La Paz, Bolívia (2011); i *Consecuencias*, taller-laboratori de videocreació, dirigit a dones de la província de Granada, cicle impulsat per la Delegació d'Igualtat i Joventut, Diputació de Granada, realitzat anualment des de l'any 2012 fins al 2018.

BIOGRAFIA

Carmen F. Sigler (Huelva, 1960) es una de las creadoras más destacadas de la historia del videoarte español. Sus películas e instalaciones se han expuesto en los principales museos de nuestro país y también en el extranjero.

En 1987 se licenció en Bellas Artes en la Universidad Politécnica de Valencia en la especialidad de pintura; y aunque enseguida se decidió por la imagen en movimiento, su formación pictórica se refleja en sus películas en el uso del color y en el tratamiento de los encuadres.

En 1995 obtuvo la beca de la Filmoteca de Andalucía para realizar la videoinstalación *La última realidad*, y en 1996 obtuvo la Menció del Jurado del Festival de Vídeo de Vitoria-Gasteiz por el ensayo audiovisual *Tiempo* (1996). A partir de este momento, desarrolla innumerables proyectos audiovisuales y fotogràfics que la convierten en una artista fundamental del videoarte en España. Además, desde 1999 dirige su propio estudio de comunicación visual en Granada, ciudad en la que vive y trabaja.

Las obras audiovisuales de Carmen F. Sigler poseen un tono singular: una cuidada factura y una atmósfera poética envolvente construyen un relato intuido desde la observación de lo autobiográfico. Sus obras reflexionan sobre la construcción de la identidad femenina, el devenir de las edades de la vida, la espiritualidad cotidiana y la búsqueda de autoconocimiento, la revisión de las tradiciones populares, el papel del artista, y el análisis de los efectos de los imaginarios culturales patriarcales en la sociedad.

Desde 1993, año en que comienza su actividad artística, ha intervenido en diversas exposiciones individuales, tales como *Indiferencia es diferencia* (1994), *La última realidad* (1995),

Brûlant d'amour sans object (2001), *Cuando se oyen las moscas volar* (2003), *Victoria, Ana y mamá* (2004), *De lo imposible a lo posible, Intervalo. Ciclo de Arte Contemporáneo y Flamenco* (2006-2008), *Quisiera yo renegar* (2008), *El sonido de mis pasos* (2019), *Eso importante que aún no puedo nombrar* (2021) y colectivas como: *100%, Exposición colectiva de mujeres artistas andaluzas* (1994), *Iluminaciones* (1999), *El bello género, convulsiones y permanencias actuales* (2002), *Carrera de fondo* (2005), *El discreto encanto de la tecnología. Artes en España* (2008), *Fábulas problemáticas. Mujeres en el espacio social. Conflictos y paradojas* (2011), *Desnudando a Eva. Creadoras del siglo XX-XXI* (2012), *Tiempo de luz* (2016), *Província 53. Arte, territorio y descolonización del Sàhara* (2017), *[Ex]posiciones críticas. Discursos críticos en el arte español, 1975-1995* (2017), *Creemos, luego existimos* (2018), ARCOmadrid, *Yo soy tu biopoder* (2020), y ARCOmadrid, *Feminario, Mujeres y narraciones estéticas genéricas* (2021), entre otras.

Ha impartido numerosos talleres de vídeo dentro y fuera de España: dirección del taller de videocreación dentro del marco del Festival des Andalousies Atlantiques, Essaouira, Marruecos (2003); dirección del taller de videocreación dirigido a niños, Huerta de San Vicente, Granada (2004); dirección del taller de videocreación dirigido a mujeres saharauis, dentro del marco de Artifariti (2010), Campamentos 27 de Febrero, Tindouf, Argelia (2010); taller de videocreación *Erase una vez...*, Casa de España en La Paz, Bolívia (2011); y *Consecuencias*, taller-laboratorio de videocreación, dirigido a mujeres de la provincia de Granada, ciclo impulsado por la Delegación de Igualdad y Juventud, Diputación de Granada, realizado anualmente desde el año 2012 hasta el 2018.

SUSANA BLAS

Susana Blas Brunel (Madrid, 1969),
is an art historian and scriptwriter for Metrópolis TVE2.
Curator of "The Shimmering"

THE SHIMMERING... AND THE SEED IT GERMINATES

"The shimmering manifests a deep enchantment with the world, an engagement with its perennial flows of activity. The shimmering expresses the vitality and brightness of light; it also reflects the degrees of intensity of the unity of all matter and the tangle of modulations shared among multiple species."

Rosi Braidotti, *Posthuman Feminism* (2022)

In recent years, Carmen F. Sigler has conceived a set of pieces in which ecological sentiment and environmental concerns are at the heart of her searches. "The Shimmering", the exhibition project conceived for the Centre del Carmen's Dormitori Hall, encourages us to commit ourselves to urgent care for the Earth and the beings that inhabit it.

Inspired by reading Emanuele Coccia, Rosi Braidotti, Donna Haraway, Lynn Margulis, Timothy Morton and Giorgio Agamben, the artist proposes a "metamorphosis" of the human being, which leads us to recover "the shimmering": that vital flux, in its most authentic, interconnected and solidarity-based dimension.

In the words of the philosopher Emanuele Coccia: "... just as insects leave behind their old bodies and acquire a new way of life, so too must humans shed their old way of life and adopt a new one." It is about a change "beyond conversion and revolution", which implies assuming a fixed and shared part of our essence. "In the conversion, the one who changes is exclusively the subject: their opinions, their attitudes, their way of being are transformed, but the world remains. In a metamorphosis, the power that runs through us and transforms us is not at all a conscious, personal act of will. It comes from elsewhere; it is older than the body that it manufactures and it works beyond any decision".¹

¹ Emanuel Coccia, *Metamorphosis. The fascinating continuity of life*. Siruela, Madrid, 2021 (Spanish version).

This definition of “metamorphosis” can serve us to metaphorically understand the attitude that Carmen F. Sigler uses as the basis to invite us to activate the planned journey, an attitude that partly calls for recognition, acceptance, belonging to a “whole”, and partly which encourages one to take a conscious step and become part of the change.

This energetic flow that meditates and dreams at the same time, flows perfectly in the Dormitori Hall, which retains the memory of its first function of being the monks’ dormitory. Praying, meditating...and dreaming. Being part of a channel of light, which links all living beings.

In the semi-darkness, enveloping, dreamlike and clean visual metaphors merge, creating a poetic, dreamlike atmosphere that takes us on a journey of self-awareness without prejudice and based on intuition.

A JOURNEY IN THREE AREAS AND A WALL TO BE CROSSED

The idea of a path or way of initiation is present in the latest exhibition proposals by Carmen F. Sigler, inviting us to follow her in her learning rituals.

The space is divided into two large halls separated by a wall broken by a crack, which opens up the access between the first and the second halls.

The invitation to cross the threshold is decisive. Not because this is a simple action does the will to change lose its strength. The hall itself becomes a device for performance, in which we can take “the first step”, literally and symbolically, towards environmental commitment.

For the artist, the need to cross the opening in the wall means “challenging binary oppositions, undoing the duality between nature and culture so that everything is a *natureculture*, which allows us a better understanding of the mutual interdependence with other humans and non-humans”.

It should be noted that in that sentence, Sigler mentions a key concept: interdependence, which affirms the interconnection among all the inhabitants on the planet. It is a concept developed over the centuries by various primitive cultures and which is the basis, together with compassion, of Oriental spirituality: shunning dualism, which separates us. Recently, philosophy and science have revalidated these old assumptions, creating links between anthropology and spirituality, as evidenced by the commitment to alliances between species.

FIRST TOUR: DUERMEVELA

In the first area, *Duermevela (Half asleep)*, in a dreamlike atmosphere a group of artworks address the ecofeminist activism which the artist herself is a part of. We are going to get to know a group of women united in the face of the climate emergency.

In *The Pieties* (2023), a ritual of awareness-raising makes us feel the common energy shared by all living beings.

Recovering the iconography of Michelangelo’s *Pietà*, in this dedicated and collective version, “the mothers” seek to revive three battered bodies: one animal, one plant and one human. The gestures of the women’s hands create mudras that recall ancient ancestral rituals. “The vital energy (the shimmering) flows from the heart, through the mind and ends in one’s hand. It is a hand which, on clenching its fist as a sign of anger at injustice, is also a gesture of compassion and care for a damaged, suffering world,” writes the artist.

Meanwhile, in a dialogue with this projection, in the video *Voices* (2023) we listen to the comments of activists denouncing the current environmental situation and how they went from concern to practising activism.

As a synthesis of the motivations behind such action, the photographic triptych *The three pieties* (2023) creates a renewed iconography for *La Pietà*, incorporating (in the author’s words): “animals, plants, and the bodies of natives and women, as parts of the same fundamental violence.”

For their part, the concepts of nature and culture are diluted in the sculpture *Natureculture* (2023): a science book that blends in absolute harmony with moss and vegetation.

SECOND TOUR: METAMORPHOSIS

Crossing the threshold of the open wall, after exposing ourselves to the ritual of *The Pieties*, in this second area the “awakening” is able to occur, expressed in a series of pieces that remind us of the interdependence of all species on the planet.

And among these artworks, *Resurgir* (*Resurgence*, 2023) reminds us through beauty and serenity that “the individual exists thanks to symbiotic relationships with other species,” in the artist’s words. In this relationship with other living beings, both *Sintonías* (*Harmonies*, 2023) and *The game of symbiosis* (2023) halt, affirming “the awareness that what we have as humans exceeds the limits of our own body.”

The tour of the hall is rounded off with *Entrar en materia* (*Getting into the matter*, 2023), a work created by Sigler in which her distorted, pixelated image gradually recovers sharpness and definition as it merges with organic elements (pollen, water, earth, honey, plants, etc.). The piece opens up a conversation about the danger of forgetting the connection with nature, dazzled by the advances in Artificial Intelligence.

One can also contemplate a set of recent pieces made during the pandemic, which are especially moving since they encapsulate the paradoxical feeling of those two years in which humanity stopped globally, and both fears and new utopias were glimpsed. In *Allegory in three acts* (2021), conceived as a visual poem in three acts, the artist examines the relationship with “other beings” that coexist with us.

In *The time of the flame* (2021), she resorts to a triad of women dressed in red as an attribute of human emotion and change, a rural environment, a child, a donkey and a candle whose flame urges us to feel time and apprehend it, to perceive, according to the artist, that “animals are the ones who have the ultimate sense, the awareness of what is really important.”

THIRD TOUR: THE LABORATORY

After one has explored the immersive experience provided by the installation’s first two halls, imbued with an unreal, almost mystical atmosphere, it seemed important to us to create a transition space before going out onto the street... a kind of landing capsule. For this reason, the “laboratory” was conceived with a “more earthly” tone that helps to settle one’s emotions and the ideas taken on board.

In this workspace, one can view some of the creator’s iconic pieces, as well as consulting material related to her entire career. Let us recall that video actions like *Time* (1996), *Synchronism* (1996) and *Eggs* (1998) are by now part of the history of Spanish video art.

DRAWING IMAGES OF THE NAMELESS AND NARRATING THE INVISIBLE

Carmen F. Sigler has a unique sensitivity for harmonising image and word; silence and voice. It would seem, somehow, that she knows how to create visions for what cannot be named, and whispers and screams for what becomes invisible before our eyes...or what we do not want to see.

The careful craft work of her images has a series of features that make her work quickly identifiable: the framings inspired by pictorial references, the combination of strength and sweetness, time encapsulated in the framings... at times suffocating, at others, liberating...

Behind the polished image, an out-of-shot imaginary world rolls out in the mind of each viewer, who takes the scene home with them to their personal memory. The initial rawness is softened with a dreamy tone of poetic warmth. Images that would be excessive are harmonised in a geometric composition that always transmits beauty, energy and honesty.

In reality, pictorial practice was the artist’s earliest education, which is why it is essential to consider her drawings beyond simple sketches, and for this reason they are exhibited in the display as a complement to some projects.

EXTENDED MOTHERHOOD

One tends to recall from Buddhist teachings and other ancient traditions that we should love all beings on Earth, as does a mother, who always welcomes her children compassionately without judging them. This “revised and extended” concept of motherhood is present in Carmen’s latest works, broadening the research she has carried out on “motherhood” since she began. The proposal now is that we should be “mothers” of our planet and of all the life on it.

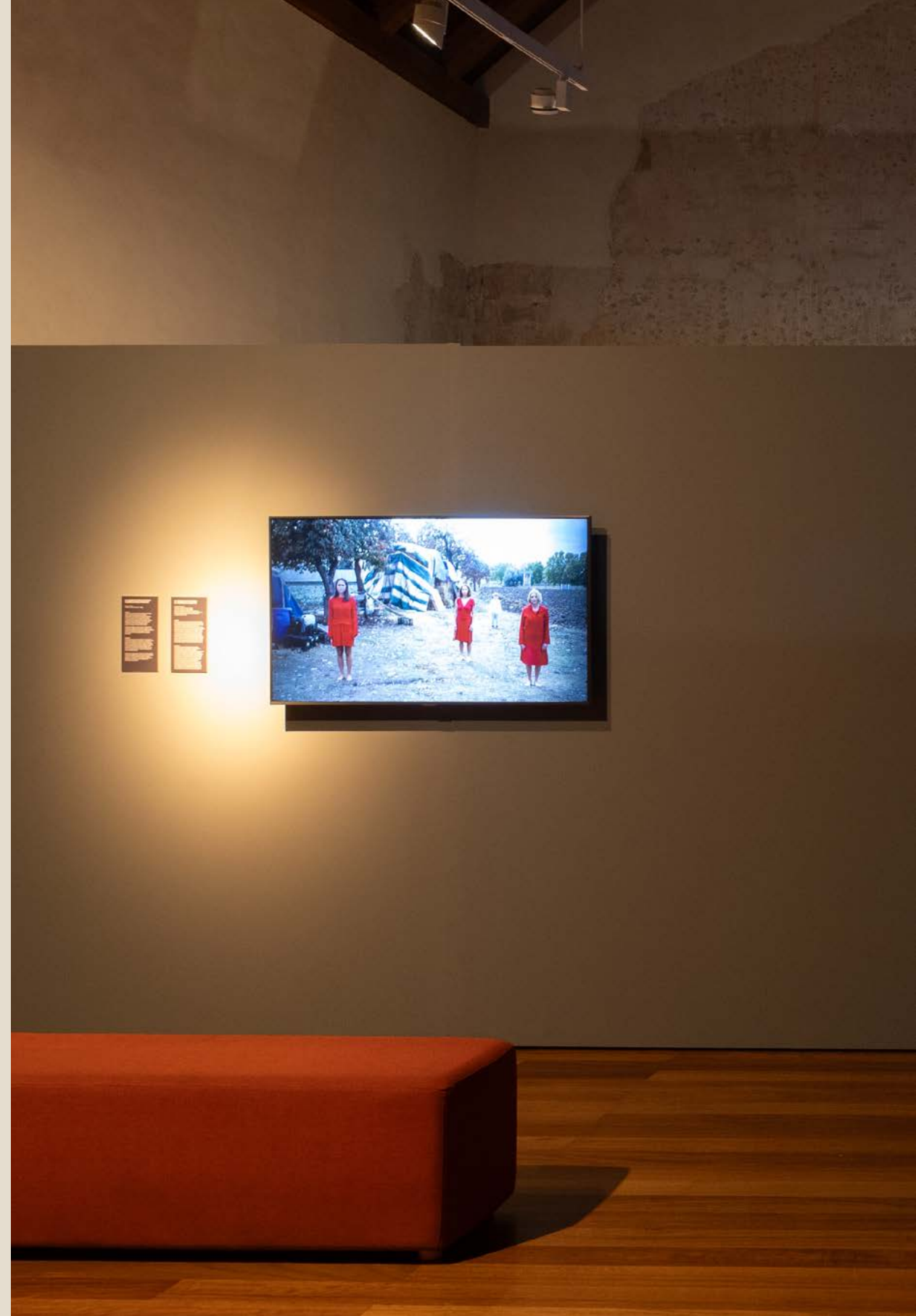
That is why one of her latest collective works, which can be seen in the Laboratory, takes on importance in the project. The work is *We are here* (2023), created in collaboration with Carmen Casas Úbeda, a teacher of art at the secondary school IES Soto de Rojas in Granada, and with her students. The experience has culminated in the recording of a collective work based on the relevance of water. A group of girls and boys, dressed in white T-shirts,

carry in their hands a ball of ice stained blue with plants and seeds, made with snow from the Sierra Nevada. The metaphor of the melting ice reminds us that we must act to confront environmental degradation.

We are experiencing an ecological crisis that is also a spiritual one. It is necessary to awaken both mind and heart. Working together is important, and we must follow the path that Carmen F. Sigler has sketched out. Cooperation between species becomes inevitable, as Lynn Margulis, Donna Haraway and other female authors suggest. Such authors challenge the dominant paradigm of competition and individualism in biology and culture, and foster ethics of responsibility.

If we truly want our seed to mature, we must increase the scope of our compassion to include all sentient beings without exception.

Madrid, 15 June, 2023

LOLA CALLEJÓN

Lola Callejón Acién (Dalías, Almería, 1960), is a biologist, teacher in a public center from Granada and poet

* Poems translated into english

CARMEN F. SIGLER: POETIC VISUALS INTERWOVEN AROUND THE CONSCIOUSNESS OF THE LIVING

Privilege and gratitude is what I feel for the invitation that Carmen F. Sigler has extended to me to take part in this catalogue. I address «Shimmering» (The Shimmering) (her new work) based on the coincidences and confluences that bind me to her, and not so much on an analysis of her audiovisual techniques. There are three threads within said flow: a feminist quest, an environmental awareness and, finally, a language very similar to poetry (visual poetry would be the correct term in this case) that links me closely to her discourses.

Slight conclusion

The earth bleeds
green ink
reducing its size,
as if a guttural howl
lost itself, little by little, in the universe.

From the book of poems *Tinta verde (Green Ink)*,
Lola Callejón

But let's start at the beginning: I met Carmen F. Sigler in a feminist environment; we coincided in the Assembly of Women of Granada (AMG) in 2008, though she had already collaborated in designing several posters for our film series "Mirando nosotras" ("Looking at us [women]"). At that time, as the Women's Assembly, we were engrossed in two very interesting projects. On the one hand, we were involved (together with the State Federation of Feminist Organisations) in organising the State Feminist Days "Granada, 30 years on. Here and now", which took place in December 2009. On the other hand, we also wanted to salvage the historical recollection of the AMG, since we detected a gap in this regard, and we felt the need to raise the visibility of 40 years of our feminist quest in the city of Granada. Both processes rolled out a great deal of work in coordination and intense debate in many

spheres and topics. It was then when various activities and approaches brought our views (Carmen F. Sigler's and mine) together towards a gender analysis not detached from ecological concern. They were approaches based on a non-essentialist ecofeminism that broke up the culture–nature binomial, a grassroots interpretation and one that was committed and critical of the devastating patriarchal capitalism. Likewise, and within this context, the contribution that Carmen made through her artistic expression as a filmmaker was essential in the documentary we spent several years creating (finished in 2015) called *The Assembly of Women of Granada: 40 years of feminist struggle*. Together with the AMG, she directed and coordinated the script for this document based on our collective memory, with a historical perspective, through interviews with several of the protagonists. It is an essential document to reconstruct the genealogy of feminism in our city since the seventies. Equally, it is a reflection of feminism in the rest of the country. Her gaze, her camera, her conscientious work and her feminist bond were all decisive for the end result.

Based on this feminist confluence that unites us, and with some continuity over time, we have maintained a bond that has allowed me to follow the work of Carmen F. Sigler. Her critical view of patriarchal constructions is verifiable. For example, in her work *Billetes* from 2014, she deals with the impact of the economic crisis on women. We also see this feminist perspective in the montage that she exhibited at the Palacio de los Condes de Gabia in Granada province called *En la piel de la barbarie (In the skin of barbarity, 2018)*, based on the painting *The Rape of Hippodamia* by Rubens, where she deconstructed patriarchal imagines).

Similarly, in her work she has shown a clear concern and commitment to environmental issues and a call to reflect upon our place as a species.

There is an undercurrent of great worth in this planetary awareness: Carmen constructs a discourse against indifference and leaves doors open to hope. That is what one can glimpse through her static images, videos, living paintings, drawings and performances as a whole in «The Shimmering».

Lambert coordinates

At the centre of the catastrophe
we inhabit, perplexed
bare feelings:
out of coincidence the miracle,
breathing that expands one's chest,
the pleasure of catching the bodies
discovered, new profiles,

the weighing-up that succeeds curiosity
by surprise.

What might we be missing
right here in this privileged position
indicated by the Lambert coordinates?

Wounded humanity
is not enough to halt hope
Every time we shed our skin in memory,
the miracle of building
nests occurs
following forced migrations

From the book of poems *El porvenir (What is to Come)*
Lola Callejón

Although there is by now a trend, an ecological way of looking in her recent work, it is here that she shows us the need for a new relationship between species (in line with what Donna Haraway points out in her latest book *Stay with the Trouble*). That is where she proposes a recognition of the interdependence and the impossibility of totally self-sufficient organisms existing (in line with what Emanuele Coccia says in his book *Metamorphosis: the fascinating continuity of life*). Or put another way, all beings are connected to each other in a kind of mutant, changing, transforming mesh (as Timothy Morton explains in his book *The Ecological Thought*).

And indeed, there is a framework in «The Shimmering», an interweaving of images, a network between the visual, living beings, the *sentient ones*, a commitment based on ecofeminism (as shown in the piece *The pieties*, based on *La Pietà* by Michelangelo) and the need to appreciate caring. It is worth pausing at said artwork: in *The Pieties*, visibility is given to a group of real women, who are not actresses but activists who are acting against the climate emergency. The message, backed by tremendously careful and delicate images, is bolstered and powerful: empathy is necessary, urgently responding to the howls of a world in agony, acting collectively towards a civilising shift. And in this same line of making a commitment to other worlds, the message is manifested in the piece *El resurgir (The resurgence)*, where it appeals to the planetary phase of awareness, an authentic allegory of purification, or rebirth: upon the body of a woman, with a white tunic, a plant plunges deep roots, and sprouts again to be eaten. The loops close through profound transformations and metamorphoses. It is a resurgence.

To sum up, we find a critical look at anthropocentrism. It is a new way of being in the world, in equality and peace, with no human or animal exploitation. Another way of inhabiting the planet. An ecofeminist garden-orchard (a term coined by Alicia Puleo in *Ecofeminist essentials (Claves ecofeministas)*).

Gap

From your end to mine there is a gap,
but we are united by the “a”, of gender
In your continent, the new one, there are entrants that speak
screaming
and mathematical averages with an “i” for impartiality
lost in the “a”, gender
Non-indigenous men, nor Afro-descendants,
have a four in their pocket
to multiply their existence and income,
but not you, Afro-descendant woman, with an “a” for gender,
with the “c” of children on your lap
and the “e” of non-white ethnicity,
trampled on with each murder that does not come to light

From your end to mine there is a gap,
“X” for missing in your case file.

From the book of poems *Tinta verde (Green Ink)*,
Lola Callejón

The workpiece *El tiempo de la llama (The time of the flame)* is a good example of all of this. Various symbols parade in these shots: the three women in red hold our attention. They pose identically to *The Three Graces* by Raffaello Sanzio; they are life and transformation. The boy and the donkey connect us to cycles, to a time that passes by at the flame of a candle, which lasts as long as it takes to go out. Lastly, other elements are shown as part of a whole (the inert and the living), a holistic look from “within” because we are part of nature and we cannot separate ourselves from it. In short, it is a great, open, fluid encounter between species and their environment, which questions the globalisation to which capitalism and its biocide has led us, as is also shown in the pieces *A look at totality* and *Nature I am*.

But there is more, much more in presenting «The Shimmering». It is worth noting the experimental way in which the image and the literary play, as do iconic language and the verbal kind, colour and the layout of space. The result is a beautiful poetic language (with which I especially identify).

We see signs of this language in *Allegory in three acts*, a beautiful visual poem that deconstructs the woman/nature dichotomy, a mirror that shows us the utilitarian treatment we give as a species to other species, an appreciation of what is “animal” confronted by the enormous weight exerted in our culture by what is “human and rational” and, finally, a wake-up call about the interrelationships in ecosystems and about shared existence.

This great visual poem truly questions us about how dissociated the human species is with regard to all the other animals and the rest of the living world.

The sentient ones

Here I present to you my hand without an arm,
it will not protect any child.
Loose, sagging...amid compulsive movements
adrift among neurons
that lost their great delicacy.
Smoothness cut through by my peers and a blade.

Here is that quasi-human pain,
that blind-eyed sadness.
Under-the-counter goods with no barcode.
My hand alongside fangs cluttered
among lonely horns; unicorns crying.
White ivory in a black wagon,
transporting a piece of Africa to your home.

What is my sorrow doing in a place
for fashion?
I knock on the door. With the other hand I press
your doorbell: where are the sufferers’ rights?
Ask yourself about the humanity of ourselves,
the primates of the safari, about the defencelessness of mummy rhino,
now with no horn

Then, after the interrupted nap,
check out the amulets
of summer.

From the book of poems *Tinta verde (Green Ink)*,
Lola Callejón

It is a pleasure to contemplate the end result of this poetic language.
It very easily slips us into the resplendent flows of life, the fluids,
the web of dependent and necessary interrelationships.

Introductory cry

I offer you these words interwoven to the beat of time.
They sail through latent biorhythms, Gaia's metabolisms.
We have broken down borders on the classroom walls by visiting sunsets,
following on the map more than thirty simmering points.

Travelling and exploring life, hotspots
that bellow and squeal
between continents of blood turning green.
These words are a scream; they are born gutturally like the howling
of a great metaphor.
A compromise between verses.
A voyage to Ithaca, "beautiful at sunset", said Ulysses.
A long voyage
by the hand of Kavafis.

I offer you this Voyage.
Take it as an initiation
and arrival.

From the book of poems *Tinta verde (Green Ink)*,
Lola Callejón

Likewise, this blend of languages leads us down the dedicated path of
reflection, submerging us in an internal debate about what we have seen.
It does not leave us indifferent. It gets us more involved by leading us towards
a critical vision of our own unconsciousness and of our superiority as a
species. In «The Shimmering» there are proposals by specific people;
there is prominence in the first person. There is action, collective commitment
and a demand for an *oikos* to be inhabited.

The larva of your conscience

Scarcely a primitive embryo, that
was my birth over black cracks
of impermeable schists.

Sudden metamorphoses now await me
for total adaptation
to the rigours of the habitat, altered
inescapably, with the betrayals of those who impoverish
the pieces of earth that they tread on and break up.
I will suffer an incipient
sclerotisation
of my exoskeleton and a sharp growth
in my elytra, like good armour
for war. Nobody warned me
about the future that awaited me, but I promise
to defend one by one all of my strategies
for population. You will never be safe again.
Unless you put life back in the heart
of those devastated terrains
and treat them with a delicacy similar
to [that given to] the invisible dying.

I am the larva of your conscience; an omen.
Nobody warned me of the black future,
but I will fulfil my role as a species
if you do not repair damage, unpunished deterioration.

Always ready to survive.

From the book of poems *El porvenir (What is to come)*,
Lola Callejón

A planetary awareness; a view through patriarchal deconstruction; a concern
for environmental problems as a consequence of capitalism leading to
ecological collapse; a commitment as an artist...all of this is shown by Carmen
F. Sigler in «The Shimmering» and she achieves it through a poetic-visual web
woven around the consciousness of the living.

Granada, June 2023

JAVIER CABELLO

Javier Cabello (Montejícar-Granada, 1965), is a biologist and professor at the University from Almería

CARMEN F. SIGLER: VIDEO ART AS A MEANS OF CONFRONTING THE ECO-SOCIAL CRISIS

I think that when Carmen F. Sigler invited me to take part in this catalogue, what she intended to put forward to me was to transcend the scientific studies and writings of my daily work and progress through another perspective, towards an understanding and search for solutions to the ecosocial crisis. It is a great challenge for me to move out of my comfort zone, and above all an enormous privilege, to take up this request. I met Carmen through a mutual friend, and with both of them I have been able to enjoy another way of reflecting on and seeing environmental problems, ecosystems and even nature, in a less restrictive way than the one provided by science. I understand, then, that “The Shimmering” is an opportunity to delve into a new way of interpreting the environmental reality. It is a way in which, with the help of art, I can learn to understand the quagmire in which humanity now finds itself and—why not?—to see ways to explore solutions. I am also taking up this challenge as a way of conveying my concerns and scientific conjecture to people as regards how ecosystems work and the dependence we humans have on them. Thank you very much, Carmen.

Western scientific knowledge arising from the approaches of Descartes and Bacon is often lambasted by environmentalism, and rightly so. Since the 16th century, science has allowed societies to progressively emancipate themselves from nature, creating technological options that have led to its destruction. For Galileo, knowledge and the transformation of nature were two inseparable realities, to such an extent that the more we know, the greater our capacity for transformation. With these building blocks, it is not surprising that science—and one of its derivatives, technology—has emerged as the main element of the human “agency” that leads us to think that there are no limits to our species.

Society has assumed that scientific knowledge is an objective reality that does not depend on the person observing or on the object being observed. For me, there was no doubt about this. Through my education and profession I had learned that only through observation, experimentation and mathematization was it possible to achieve an objective knowledge of reality. As one who studies nature, there is no greater pleasure than satisfying my curiosity about how ecosystems work by following the protocol set out by strict scientific method. It is in this sense that science—a factory of knowledge drawn from well calibrated and experimented method—enjoys enormous prestige. Indeed, only an analysis of new facts can brush aside

previous theories, and this is how Khun tells us that we gradually change the scientific paradigm. A problem has arisen with the advent of the global environmental crisis, when we discovered that it is not possible to remove human activities from the equation.

We find ourselves before a new geological era that we have named the *Anthropocene*. What characterizes this era is that the human species has a transformative capacity similar to those of the geological forces that gave rise to the great planetary changes of the past. Although I continue to rely on the power of science to understand natural systems, I must admit that everything has changed, and I need (we need) to learn to look at the world in a different way to understand the reality in which we live. In my encounter with Carmen F. Sigler, I can see clearly that one can become concerned about the future of the planet via fields *a priori* as different as science and humanism. In reality, the conceptual and existential problems posed by the Anthropocene are precisely those that have always been at the heart of humanistic research, and my discovery only clarifies the separation of knowledge that we currently use. Through the conversation and the work of Carmen F. Sigler, I perceive that through art it is also possible to reach a reinterpretation of the relationship between humans and nature in order to aspire to escape from the ecosocial crisis.

In my way of looking at “The Shimmering” as an environmental scientist, I identify the visual expression of three fundamental axes: the development of a new worldview for interpreting the world, biogeochemical cycles as the backbone to structure life, and the need to understand what nature is—or continues to be—in the *Anthropocene*.

A NEW WORLDVIEW THROUGH ECOFEMINISM AND DEEP ECOLOGY

We live on a planet as if we had another we could go to. The result of this lifestyle is a strange world in which the ecological and ethical foundations that underpin people's well-being are being dramatically shaken. In addition to over-reaching our planetary limits, or very probably as a consequence of doing so, we are facing a scenario in which, as Funtowicz and Ravetz pointed out through their epistemological proposal of post-normal science, the relationship of strength between scientific facts and people's values have been reversed. In such circumstances, decision-making at the individual level, and also at the institutional level, no longer pays attention to scientific evidence, and we are forced to take other steps.

Despite the commitment to scientific theory as a means to make society react, which we have been applying through universities, research centres

and institutions such as the United Nations, we must recognize that this theory is sometimes sociopolitically conservative and is perceived as unrelated to people's spirituality. It may be that in some cases (like mine), science stirs up consciences, but given the slowness with which this happens (if it happens at all), we are going to need more than scientific reports and policies to act against the ecosocial crisis. We need to stir up emotions through new worldviews, or rediscover those of the past based on a relationship between humans and nature that goes beyond the knowledge to transform nature.

The knowledge society, trapped by the ideas of Enlightenment thought, seeks continuous material progress as the greatest good. That vision is now being questioned by ecofeminism, a school of thought that brings together people like Carmen F. Sigler. It is one of green thinking that is aware of the value of care, solidarity, cooperation, equity and social and ecological justice. Ecofeminism seeks to deconstruct the grand narratives of oppression linked to the market economy, such as the existence of an unequal, exploitative power dynamic not only between masculinity and femininity, but also between humanity and nature, or the loss of awareness of the sacred interconnectedness of all things (human and non-human). For me, this perspective already has evidence backing the need for it. We know that women have a stronger perception of the ecosystems' functions such as water quality, erosion control, soil formation, habitat conservation and maintaining biodiversity, which invalidates patriarchal societies as the means with which to tackle the ecosocial crisis.

One goal of ecofeminist thought is to rekindle social awareness about the idea that the whole of humanity is greater than the sum of its parts. This is a premise that is also shared with deep ecology, a branch of philosophy that considers humanity to be a part of its environment, proposing cultural, political, social and economic changes to achieve a harmonious coexistence between human beings and other living beings. For deep ecology, the well-being and flourishing of human and non-human life on Earth have intrinsic value, regardless of how useful the non-human may be for human purposes. The wealth and diversity of life forms contribute to making these values a reality and are therefore values in themselves. Human beings have no right to reduce this wealth and diversity, except to satisfy vital human needs. The shift, therefore, mainly involves appreciating the quality of life, rather than seeking to increase the standard of living, taking on a deep awareness of the difference between what is grand and what is important.

The reality of global change will continue to disrupt our collective fantasies of eternal growth, constant innovation and infinite energy, just as death clashes with our myth of eternal permanence. A profound ecological vision like the one in “The Shimmering” suggests that human social ecology, in symbiosis with a diverse natural ecology, is more protective and stronger. From this perspective, environmental sustainability is viewed as an inclusive, holistic paradigm that focuses on indigenous perspectives and stewardship of the earth and community. The need to be inclusive, both in terms of the

lines of knowledge included as well as the representation of worldviews, interests and values, has also now been taken up by the scientific system, though this has not yet been perceived by society. One of the first measures taken within the context of the work by the Intergovernmental Panel for Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) under the auspices of the United Nations was to develop a conceptual framework to transcend the instrumental value of ecosystems, shifting from the concept of ecosystem services towards one of nature's contributions to people, so as to include other ways of relating to nature different from those of Western societies.

BIOGEOCHEMICAL CYCLES

The biosphere is not complicated, but it is complex, which is why it cannot be reduced down to its separate pieces. It is the functions of ecosystems as emergent properties, and not their biotic and abiotic components, that sustain and fully satisfy human life. Of course, these functions depend on the species but nothing would happen without the flow of energy from the sun and the circulation of materials released from the interaction between the rocks and the atmosphere. Both energy and matter determine the abundance of organisms, their metabolic rate, their interactions and consequently the complexity of the ecosystem. Matter and energy flow together through the ecosystem in the form of organic matter, and one cannot be separated from the other. The continuous recirculation of materials, sustained by a one-way flow of energy, maintains life.

As Carmen F. Sigler shows in her work, all nutrients flow from non-living matter to living matter, and then return to the non-living components of the ecosystem following a more-or-less cyclical route known as the biogeochemical cycle (*bio* from alive, *geo* from rocks and soil, and *chemical* from the processes involved). The most important elements in all of the nutrient cycles are: green plants, which arrange nutrients into biologically useful components; the decomposers, which return them to their initial simple state; and air and water, which transport nutrients between the living components of the ecosystem. We can think of the movement of nutrients (or of matter in general) through ecosystems in an abstract way as a series of reservoirs linked through flows, where human individuals are no more than temporary reservoirs.

It is very likely that "The Shimmering" is intended to be a visualization of the Gaia hypothesis, which presupposes a global biogeochemical homeostasis. This hypothesis assumes that the biosphere, atmosphere, oceans and soil form one single feedback system that maintains an optimal physical and chemical environment for life on earth, including humans.

NATURE IN THE ANTHROPOCENE

The planetary situation has changed dramatically. In particular, the climate crisis is disrupting the order that we had created, confronting us with an enormous ethical challenge, to the point where we are asking ourselves if nature still exists. Ever since Humboldt and Darwin described repetitive patterns in the location of plants and animals related to environmental factors such as climate and soil in the 19th century, we have explained the collective ideal of nature by referring to the set of objects that make up the physical world and life in general. That set of objects encompasses species and rocks, the elements that make up both of them, and the grouping together of the entire set into ecosystems. It is curious that we use the term *environment* as a synonym for nature, and we often use expressions such as "protecting nature" or "respecting the environment" as if we were talking about the same thing. The concept of environment is a consequence of the Anthropocene; we have introduced it to consider the effects of more recent human intervention in natural objects. It is evident that what we need to protect and respect is nature, while we have to learn to manage the environment to ensure a safe space for all species to function, and this is despite the fact that extinction is a natural process. Humans are part of both systems: as a biological species we are subject to the evolutionary and ecological processes that characterize Nature, while as a social entity we are responsible for the "health" of the environment. In any case, if we "make a commitment" to the planet, we will be taking into account our two identities.

Science and art are essential parts of the human construct that stopped conversing in the past century. Now, faced with a reality dominated by an instrumental vision of life, it is not enough to simply become aware of environmental changes through scientific evidence. In order to transform reality, approaches such as those shown by Carmen F. Sigler through "The Shimmering" are necessary, stirring up awareness. I am sure her work will help arouse emotions so as to help people reconnect with the planet.

Almería, June 2023

SEMÍRAMIS GONZÁLEZ

Semíramis González (Gijón, 1988),
is an art historian and independent curator

CARMEN F. SIGLER: WEAVING A FEMINIST THREAD

In the TV programme *Video, body and female identity* by Metrópolis broadcast in 1999, we can find three female artists who talk about their work, in which the protagonists are performance, action and identity as women. The women are Eugenia Balcells, Eulalia Valdosera and Carmen F. Sigler. From different stances, the three share concerns about translating feminist debates into artistic language then at the end of the century. In that programme, Sigler begins by talking about her work by saying that, from the outset, movement and sound were both very important in her works. That detail is very interesting in order to try, in this text, to trace out the journey through decades of performance work and social concerns that have been constantly embedded in Sigler's work.

In those late 90s amid the Spanish scene, we can find a growing interest in research into the performance format and into using the body as a tool to denounce and raise visibility about inequalities and violence. Moreover, it was rather uncommon then for the artists themselves to be the protagonists of their works, which were often documented on video. At that time, the performances of artists such as Pilar Albarracín, Cabello / Carceller, María Ruido etc. were beginning to appear. In almost all of them, there was a quest to explore the videographic medium and to convert the body into a place for artistic work; a body continuously present in the media with highly stereotyped visions that were loaded with the social taboo of women's sexual repression, at the same time that it was shown to be sexualised in magazines, television and advertising.

THREE PIONEERING AND COMPLETELY UP-TO-DATE WORKS

It is in that context in which Sigler began to work, an artist involved with the themes she was working on and, above all, faithful to her work and to what it reflects. As opposed to passing fads, Sigler's work relies on her own commitment to the medium and the themes, and loyalty to what she is interested in investigating. What may seem obvious is, however, strange: a particularity that I consider remarkable because it lends greater value to her career, now present at the Centre del Carme in this exhibition, "The Shimmering", curated by Susana Blas. Sigler is an artist who is faithful to

herself and to her work, and this is what gives even more rigour to some of the pieces we are going to look at throughout this text.

As an art historian, curator and feminist, being entrusted with this text has been quite a challenge for me. On the one hand, there is the feminist duty to highlight and make the case for the work of Sigler, who for almost three decades has tackled problems that affect us women, even at times when such a discourse was not well received. On the other hand, there is my interest in performance and the use of the body as a place for denunciation (closely linked to feminism, of course). Finally, as an art historian there is that responsibility we have to write, explain and recognise the artists who have blazed trails that have become established today, but which they made possible. The genealogy is therefore a responsibility as a historian and as a feminist. In the case of Sigler, like many others who worked in the late 90s, she was especially shaken by a social and historical context contrary to feminism. We should not forget that it was not until the end of 2004 when the Spanish Law on Comprehensive Protection Measures against Gender Violence was approved, and not until 2007 for the Law on Equality, after arduous feminist battles in the streets. By providing the context in which the artists worked who were denouncing the violence, sexism and stereotypes suffered by women in their jobs, we are able to better understand the importance of their proposals with our eyes of 2023.

In the case of Sigler, almost all of her works have been recorded in video format via video actions that began in the late 1990s. One of her first works, which was essential in being pioneering, is *Tiempo* (1996), in which a drop of blood runs over the artist's body from her face to her feet. The piece, which lasts just over three minutes, accompanies the drip down her body with the sound of a heartbeat. It is an artwork that functions as a ritual and, like biological time, works in a direct relationship not only with other previous performance artists (especially from the 70s), but also with the idea of blood and the origins of life. A drop of blood that runs down the body of a woman involves a clear allusion to menstruation, but it is also an allusion to rituals and violence. For women, blood has meant pain and violence, but also healing and cleansing. In many of Ana Mendieta's works, the element of blood appears not as a distorting element, but as another layer of relationship with the natural environment, with what is organic. Furthermore, in this video work by Sigler, the heartbeat marks the passage of time, the rhythm and the *tempo* of the ritual. This is also a pioneering work due to the multiple interpretations that the artist had already put forward on many matters. In addition, the artist shows us that it is possible to create by shifting away from the patriarchal point of view, and that it is possible to break with the dynamics of the sexist male viewpoint that has conditioned artistic creation for centuries. Through pausing, calmness, movement and harmony, Sigler invites us to a feminist parenthesis of 3 minutes and 30 seconds.

In the same year of 1996, she carried out the video action *Sincronismo* (*Synchronicity*, 4' 34"), one of her works that best demonstrates her predilection for sound and movement. Like a sounding board, the artist marks a three-beat time in which the same interval is repeated, rhythmically, between the three claps and the following series of three. Head, chest and abdomen become instruments to emit that continuous, fluid sound. The apparent simplicity of this gesture has, however, deeper interpretations that connect the external gesture of sound with the internal one of resonance, the interior of the artist's body as an entity that is present, with shape and volume, and which materialises thanks to emitting a sound. Faced with the stereotyped image of women in their external representation, here it is attention to the interior that is being demanded, in a clear reference to biological nature.

Both of these video actions, as well as *Huevos* (*Eggs*, 1997), are especially relevant for a future project that the artist and curator are planning. It is to be a workshop that will be carried out with young people in which each of these three performances will be recreated again. The transfer of knowledge and experience of the body is also important in this workshop, in which the three actions *come back to life* on the bodies of other women, almost thirty years after they were first performed. Few things can be more feminist than invoking a sisterhood that delivers the inheritance of what has been learned to those who will continue along the same feminist path, with the spirit that they will also transmit this knowledge to other women in future. This workshop will trace out a natural path, one that is almost biological and of course feminist, between one woman and another, like that drop of blood that ran down the artist's body.

In the case of *Huevos* (*Eggs*), the allusion to motherhood is present in a piece where the eggs slide across the floor while the artist walks, periodically interrupting the common thread to see Sigler playing different roles of women and uttering phrases that are ambiguous yet which we associate with motherhood. "Pain that turns into joy", "The projection of oneself without being you", "My dream and my nightmare", "The film is rewound again", "Interrupt, abort". The final image shows Sigler lying on the ground with her head surrounded by eggs, her legs open and, between them, completing that internal triangle, eggs that reach down to her feet. From my point of view, this piece is one of the most powerful ones due to the subject it addresses and which continues to be the eternal social debate today, 26 years later. There is procreation as the only purpose for women according to the patriarchal convention, and the continuous attempt to prevent women from deciding about their bodies and aborting. Even today we demand that motherhood should be free, decided and voluntary, not a social imposition. However, still in 2022 we witnessed the ban on abortion in the United States (in force since 1973), and it was only in May 2023 when, finally, the Spanish Constitutional Court definitively endorsed the 2010 abortion law that enshrines the right of women to terminate their pregnancy in the first 14 weeks of gestation

without having to meet any requirement. *Huevos* is an artwork with multiple interpretations and meanings (ova are also eggs), but it is also a poetic, dreamlike work and, like all of Sigler's work, a deeply feminist one.

ALLUSION TO THE HISTORY OF ART

Sigler's work sets out a direct dialogue with complete contemporary actions that were taking place in those late 90s. In the video-action of *Des-medidas* (1998), she denounces the stereotyped principle of the 90-60-90 measurements that condemned (and still condemns) women to impossible bodies and terrible illnesses as a result of trying to achieve an unreal standard. The act of measuring oneself to reflect this diversity and beauty is related to the series of works that Esther Ferrer had carried out between 1977 and 1992, *Intimate and personal*, which put forward the impossibility of fitting into fictitious and sexist measures. Sigler also adds the element of beauty by presenting fourteen young women with different bodies, so as to reflect not only diversity, but also the beauty of how we really are. This piece also sets forth a dialogue with the work *Vital Statistics of a Citizen, Simply Obtained*, from 1977, by Martha Rosler, which also denounced the control over women's bodies through measurements as a form of political and social control.

In her interest in dismantling the patriarchal representations of women throughout history, in the series of pieces that make up *From the Impossible to the Possible* (2006), Sigler shows herself through different female representations as the "fountain woman" (the idea of the mystical source and the giving mother); the mother-woman and the allusion to the prehistoric, voluptuous Venus and the symbol of fertility; the dream-weaving mother, almost dreamlike herself, who reflects the difficulty of raising children; and the mother as *Alba Madonna* by Raphael, recreated by the artist to be turned into a feminist mother who, holding a magic wand, proposes other types of motherhood.

The allusion to classical works and the questioning of them has been deployed throughout Sigler's entire career, most recently in the video installation *En la piel de la barbarie* (*Under the skin of barbarity*, 2018) in which she recreated the painting *The Rape of Hippodamia* (1636) by Rubens together with young people from a secondary school, in order to question the real meaning of the depictions of rape throughout history, as well as iconographies with a deep patriarchal meaning, yet to be discussed and addressed from a different critical point of view.

The art system, so deeply riddled with patriarchy and capitalism, is also put in check by works such as *I would like to renege* (2008), where deeply rooted, fictitious ideas such as the idea of "genius" are questioned, and the still as yet unresolved debate is presented regarding the material conditions necessary for artists to be able to work and maintain themselves in a system in which the market is the great stakeholder. Like other pieces of hers, Sigler not only makes a complaint, but also raises the need to transform our way of looking from the merely economic one in our art system, to one of care, mutual support and sisterhood. This is something that she has maintained since her first works and which she conveys, inevitably, to her commitment to the earth and the planet as an ecofeminist.

LEARNING YESTERDAY, LEARNING TODAY

If I had to highlight just one single thing in Carmen F. Sigler's entire broad and profound career, it would be hard for me to concentrate on one single point. We have seen how her pieces have been presented based on an investigative, thematic and feminist commitment for almost thirty years. There is also the meticulousness of the formalisation of each one, which not only shows reflections about maternity, care, sexist stereotypes, feminism etc., but does so with precise care regarding how each artwork is to be materialised.

Nevertheless, if we were to draw a line from those works of 1996 to this exhibition in 2023, I would most likely highlight her feminist continuity, her ever-increasing commitment not only to the themes but also to those who work on them, like those young people who appeared in *Under the skin of barbarity* and those that will now give life again to *Tiempo*, *Sincronismo* and *Huevos*. Together with the complicity of the curator Susana Blas, Carmen F. Sigler has traced out a continuous thread of feminist activism that becomes evident in this exhibition: sisterhood, genealogy and the knowledge of women all *shimmer* at the Centre del Carme Cultura Contemporània.

Madrid, 31 may, 2023

BIOGRAPHY

Carmen F. Sigler (Huelva, 1960)

Sigler is one of the most outstanding creators in the history of Spanish video art. Her films and installations have been exhibited in the main museums in Spain and also abroad.

She graduated in Fine Arts in 1987 at the Polytechnic University of Valencia, specializing in painting; and although she immediately decided on the moving image, her pictorial training is reflected in her films by her use of colour and framing.

In 1995 she obtained a scholarship from the Filmoteca de Andalucía film archive to make the video installation *La última realidad* (*The ultimate reality*), and in 1996 she was given the Mention of the Jury at the Vitoria-Gasteiz Video Festival for the audiovisual essay *Tiempo* (*Time*) (1996). From that moment on, she carried out countless audiovisual and photographic projects that made her a fundamental artist in Spanish video art. Furthermore, since 1999 she has run her own visual communication studio in Granada, the city where she lives and works.

Carmen F. Sigler's audiovisual works have a very particular tone: a careful execution and an enveloping poetic atmosphere build up a narrative intuited through observation of the autobiographical. Her works reflect on the construction of female identity, the evolution of the ages of life, everyday spirituality and the search for self-knowledge, a review of popular traditions, the role of the artist, and an analysis of the effects of patriarchal culture's imagery in society.

Since 1993, the year when her artistic activity began, she has taken part in various individual exhibitions such as *Indiferencia es diferencia* (*Indifference is difference*) (1994),

La última realidad (*The ultimate reality*) (1995), *Brûlant d'amour sans object* (2001), *Cuando se oyen las moscas volar* (*When one hears the flies fly*) (2003), *Victoria, Ana y mamá* (*Victoria, Ana and mum*) (2004), *De lo imposible a lo posible* (*From the impossible to the possible*), *Intervalo. Ciclo de Arte Contemporáneo y Flamenco* (*Interval. Contemporary Art and Flamenco Cycle*) (2006–2008), *Quisiera yo renegar* (*If only I could disavow*) (2008), *El sonido de mis pasos* (*The sound of my steps*) (2019), *Eso importante que aún no puedo nombrar* (*That important thing that I still can't name*) (2021) and collective ones like: *100%, Exposición colectiva de mujeres artistas andaluzas* (*100%, Collective exhibition by Andalusian women artists*) (1994), *Iluminaciones* (1999), *El bello género, convulsiones y permanencias actuales* (*The beautiful gender, current convulsions and permanences*) (2002), *Carrera de fondo* (*Long-distance race*) (2005), *El discreto encanto de la tecnología. Artes en España* (*The discreet charm of technology. Arts in Spain*) (2008), *Fábulas problemáticas. Mujeres en el espacio social. Conflictos y paradojas* (*Problematic fables. Women in the social space. Conflicts and paradoxes*) (2011), *Desnudando a Eva. Creadoras del siglo XX-XXI* (*Undressing Eve. Creators of the 20th-21st century*) (2012), *Tiempo de luz* (*Time of light*) (2016), *Provincia 53. Arte, territorio y descolonización del Sáhara* (*Province 53. Art, territory and decolonization of the Sahara*) (2017), *[Ex]posiciones críticas. Discursos críticos en el arte español, 1975-1995* (*Critical Exhibitions/Positions. Critical discourses in Spanish Art*) (2017), *Creemos, luego existimos* (*We create, therefore we are*) (2018), *ARCOMadrid, Yo soy tu biopoder* (*I am your biopower*) (2020), and *ARCOMadrid, Feminario, Mujeres y narraciones estéticas genéricas* (*Feminary, Women and generic aesthetic narrations*) (2021), and more.

She has given numerous video workshops inside and outside Spain: directing the video creation workshop within the Festival des Andalouses Atlantiques, Essaouira, Morocco (2003); directing the video creation workshop for children, Huerta de San Vicente, Granada (2004); directing the video creation workshop for Saharawi women, as part of Artifariti (2010), 27 February Camps, Tindouf,

Algeria (2010); the video creation workshop *Once upon a time...*, Casa de España in La Paz, Bolivia (2011); and *Consequences*, video creation workshop-laboratory, geared towards women in the province of Granada, a cycle promoted by the Delegation of Equality and Youth, Granada Provincial Government (*Diputación*), held annually from 2012 to 2018.

Carmen F. Sigler, 2023

Imprés amb paper Sirio Ultra Black de 280 gr
i Symbol Freelif e Satin Premium White de 130 gr
Fedrigoni España, S.L.

9 788448 269159

GENERALITAT
VALENCIANA

CONSORCI
DE MUSEUS
DE LA
COMUNITAT
VALENCIANA

